

2000/2

Paksi Tükör

EMLEKÜL
A SZ. SZY 28. ZÁRSÓKÁNAK
AZ 1887. ÉVI JENIS B. AN
ÉRŐNYI KÖZSÉNY
A DUNÁRA HAZÁRA
ALLOTYÁRA
A HÁRSI LÁTH. KÖZSÉNY
1903.
KÖZÖS. 28-48

Címlapfotó:

dr. Paskai László bíboros-prímás és Farkas Pál szobrászművész a szobor előtt

Beregnyei Miklós:

A biskói komptragédiára emlékeztünk

Hatvanhárom évvel ezelőtt, 1937. június 18-án, a biskói komptragédia 50. évfordulóján körmenet indult Paksról a Jézus Szíve szoborhoz – a biskói révhez – ahol Gaál János, a paksiak apátplébánosa tartott szentbeszédet.

2000. június 16-án ismét körmenet indult Paksról, a kor-

nak megfelelően előbb buszokkal, de az utolsó 800 métert gyalog megtéve az ASE Vízi Sporttelepe előtti Duna-töltésre, ahol már állt a lepelbe burkolt új bronzszobor, Farkas Pál szobrászművész alkotása.

Az 1903-ban emelt és homokkőből készült Jézus alakot az idő felmorzsolta, melyet az atomerőmű által adott bronzból újra öntött a művész, a régi talapzatot pedig felújította.

A mostani újraszentelési ünnepségre nagy számban érkeztek a városból hívők és nem hívők egyaránt. Új színfoltja volt az ünnepségnek a Kalocsáról érkezett zarándokok csoportja, élükön dr. Bábel Balázs Kalocsa-Kecskemét érsekével.

Az ünnepség díszvendége dr. Paskai László bíboros-primás volt, hazánk legmagasabb egyházi méltósága, ő szentelte fel az új szobrot és mondott emlékező beszédet. A pécsi püspökséget Welner Imre kanonok, püspöki irodaigazgató képviselte, míg az egyházügyi államtitkár helyett Csallóközi Zoltán titkárságvezető érkezett Paksra.

Az ünnepség narrátora Barabás Éva volt, aki az m1-es közszolgálati TV bemondónője, a TelePaks volt munkatársa.

Az ünnepség helyszínére a kalocsai zarándokok érkeztek

Barabás Éva elevenítette fel a tragédia történéseit

meg leghamarabb, mert a kilenc órasi komppal keltek át a Dunán. Ők imádkozással töltötték el a hátra levő időt.

Megható látvány volt a paksiak hosszú kígyózó menetének az érkezése. A szél olyan erősen fújott, mint 1887. június 18-án, erősen tépdelve a templomi zászlókat.

Az atomerőmű vezetése meghívta a paksi történelmi egyházak lelkészeit, és az egyházközségek képviselőit.

Az ünnepség a Himnusz elénekelésével vette kezdetét, melybe besegített a Paksi Vegyeskórus, majd az alkalomhoz nagyon illő darabot adtak elő, nevezetesen Deák Bárdos György: *Eli, eli (Uram miért hagyta el engem)* című művét, vezényelt Simon Péter karnagy.

Szelp Anett a Balogh Antal katolikus iskola tanulója mondta el Gerenday Kálmán: *A búcsúsok c. versét*. Ezt követően Barabás Éva idézte fel azt az eseménysort, mely a komptragédiához vezetett. Ez után került sor a szobor leleplezésére, Farkas Pál szobrászművész és Nagy Sándor, az atomerőmű vezérigazgatója közreműködésével.

Majd az egyházi szertartás szerint zajlott a felszentelés, melyet dr. Paskai László bíboros-primás celebrált.

Megható volt a záró mozzanat, mikor a jelenlévők a Duna felé fordultak és a Szózatot énekelték, közben Kiszl Károly hajókapitány a saját hajójáról megkoszorúzta a Dunát.

Az ünnepség után Nagy Sándor vezérigazgató fogadáson köszöntötte a paksi történelmi egyházak vezetőit és az egy-

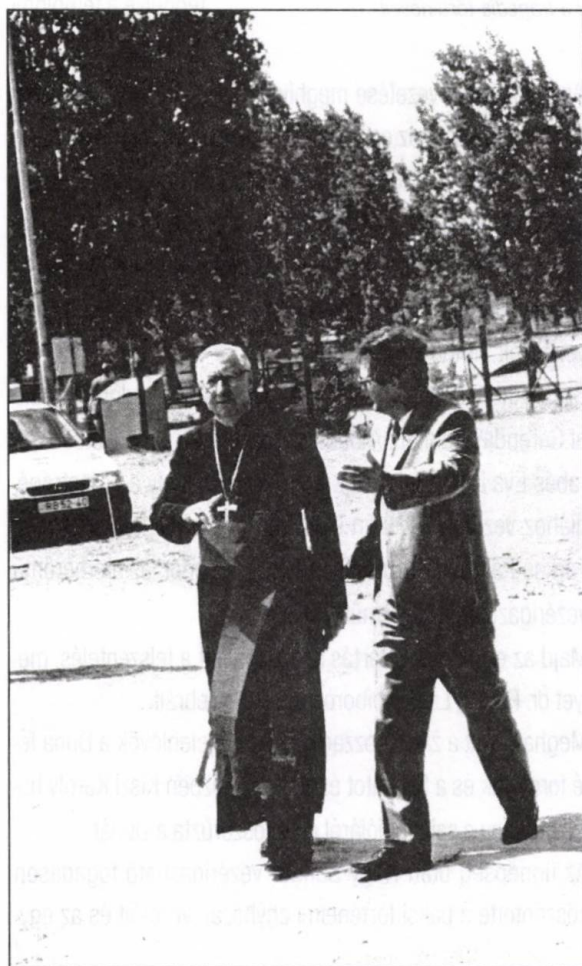
házközségek képviselőt, és természetesen a már felsorolt jeles országos vendégeket.

Nagy Sándor vezérigazgató köszöntőjében szolt arról, hogy az atomerőmű igyekszik enyhíteni az erőmű körzetében élő egyházközségek gondjain, és mindig arra törekedett, hogy őszinte tájékoztatást adjon az erőműről a környezetében élő lakosság számára. Kérte a jelenlévőket: az atomenergia megítélésében az legyen a kiinduló pontjuk, hogy a Paksi Atomerőmű 18 éve világszínvonalon és biztonságosan üzemel, majd így folytatta:

“Az egyházak Európa egyre több pontján állást foglalnak a nukleáris energia békéscélú alkalmazásával kapcsolatban, melyet úgy tekintenek, mint a társadalmi lét és fejlődés egyik ígéretes útját, egyúttal problémáját. Néhány évvel ezelőtt az anglikán egyház foglalt állást abban, hogy amit a Mindenható biztosított az emberek számára, azzal a jólét érdekében, figyelembe véve az etikai korlátokat, élni kell. Az

ukrán Hmelnyickij atomerőművet néhány éve megáldotta a helyszínen a pravoszláv egyház illetékes vezetője.

A legfrissebb állásfoglalás a belga katolikus egyháztól származik, amely “Atomenergia és etika” munkacsoportot állított fel. A teológusokból, filozófusokból, természettudósokból és tanárokból összeállt közösség jelentése megállapítja, hogy bizonyos kockázatokat el kell fogadni a fejlődés érdekében. A szén-dioxid koncentráció gyorsuló növekedése az elsődleges megoldandó kérdés világviszonylatban. Az atomenergiából történő villamosenergia-termelés nem okoz savas esőt, és nem növeli az üvegházhatást. Az ásványi anyagok elégetése pazarlás, amellyel a jövő generációit sújtjuk.” Nagy Sándor vezérigazgató annak reményében zárta köszöntőjét, hogy a Magyar Katolikus Egyház is hasonlóan fog nyilatkozni az atomenergiáról, mint tette azt a belga egyházi munkabizottság.

Megérkezik dr. Paskai László bíboros-primás, fogadja Őt Kováts Balázs főméternök

dr. Paskai László bíboros-primás megáldja a szobrot

Gutai István:

Gróf Batthyány Lajos főbenjáró pere és vértanúsága

(III. rész)

2. KÉP

Batthyány cellája.

Batthyány fáradtan hever az ágyán.

János: (kávét hoz be) Jó erőset főztem... frissen pörköltem... (Egy széket húz az ágy mellé, arra teszi a tálcát. Kitölti a kávét, tejet önt hozzá.)

Batthyány: (felül, cukrot tesz a kávéjába, kavargatja)

János: (félénken) Engedelmet, hogy paraszti ésszel csak úgy beleártom magam az urak dolgába... hát... hogy... miért nem hagyja már abba, gróf úr, ezt a fene politikát?... ott az a sok szép birtok. Rétek, erdők, szántóföldek... most kezdődik a foglyászat... és jön a szeptember, a szarvasbögés ideje...

Batthyány: Emlékezz csak, János! Gyermekkorunkban milyen félve léptünk be mindig a hűvös ebédlőházba. A falakról szigorú arcok figyeltek ránk. Kezünkben kard, buzogány... féltünk tőlük, pedig őseim voltak. Horvát bánok, az ország főkapitányai, nádorok, aranykeresztes püspökök... az ő példájuk parancsol nekem még most is. Egy Batthyány nem húzódhat félre csirkét nevelni, fogolyra vadászni, ha veszélyben az ország.

János: Példát mutatni, mindig csak példát mutatni...

Batthyány: Akire sokan figyelnek, az nem szaladhat el a sorsa elől. Azt hiszed, erővel mártír akarok lenni? Negyvenkét éves vagyok, az élet java még előttem... én is jobb szeretném puskával az erdőt járni, agarak után vágatni, asszonyt ölelni... (öklével a falra üt) ... szabadulni ezek közül a dohos falak közül! (János vállára teszi a kezét) Tudom, sokszor türelmetlen vagyok és igazságtalan, de nem fogom elfelejteni, hogy te még a börtönben is hűséggel mellettem maradtál.

Károlyi be.

Batthyány: (a belépő Károlyihoz) Ez már nem is per... hajtóvadászat. Hetzjagd! Nemcsak a vagyonomra pályáznak és politikai szereplésem akarják tönkretenni, az életemre törnek! Leuzendorf mindent kiforgat... Kossuth, Pulszky, az egész képviselőház, a ... nádor, sőt még Jellasics tetteiért is én vagyok a felelős... megismétli a farkas és a bárány meséjét ... engem okol mindenért ...

Károlyi: Érthetetlen... ez az ember eddig korrektül viselkedett... bátran kiállt érdekedben Windisch-Graetznél is... talán egy enyhe ítélet érdekében játssza meg most a szigorú bírót. (Kártyát vesz elő) ... nincs kedved egy partira?

Asztalhoz ülnek.

Batthyány: (szórakozottan felemel pár lapot) ... reggeltől estig... pihenés nélkül... (lecsapja a kártyalapokat és felugrik) ... mikor fáradtságomra hivatkozva szünetet kértem, azzal utasított el, hogy saját érdekemben is jobb, ha itt, Olmützben kerül mielőbb ítéletre a sor...

Károlyi: (és abbahagyja a játékot) Lehet, hogy igaza van. Sok függ attól, ha itt mondják ki a végső szót és ... nem Budán ... Haynau árnyékában.

Batthyány: (idegesen Jánoshoz) Mit bámulsz? Szedd össze a lapokat!

János összeszedi a kártyákat, az asztalra teszi, majd kimegy.

Károlyi újra kever.

Batthyány leül.

Játszani kezdenek.

Batthyány:

(elmereng) ... mi az, hogy globálisan vannak felelősségre? Jó, hogy nem Ádámnál és Évánál kezdik... Leuzendorf, mint egy bulldog, makacsul rám akarja bizonyítani, hogy Kossuthal azonos nézeteim voltak!

Károlyi:

Hát, ami igaz, az igaz, tulajdonképpen te segítetted elő politikai pályáját.

Batthyány:

(újra lecsapja lapjait) Már te is ezt mondod? Kezdetben támogattam, mert meg voltam győződve szándéka becsületességéről, mert... engem is magával ragadott szónoki lendület... (felkel) de később rájöttem, hogy fellegekben jár, álmokat kerget... és veszélyes kalandokba sodorja az országot.

Károlyi:

Hiba volt bevenni a kormányba.

Batthyány:

(közel áll meg Károlyi előtt) 48 márciusában lehetetlen volt őt kihagyni... de állandóan arra kényszerültem, hogy fékezzem délibábos terveit. (Járkálva folytatja) A márciusi törvények választóvonalat képeztek közöttünk. ...n itt megálltam és védtem őket minden támadás ellen, ő kevesellte és csak kiindulópontnak... akár csak ő, én is egy erős és független Magyarországot akartam... de én a király jogara alatt láttam csak biztosnak a magyarság jövőjét. Kossuth nem számolt a reális helyzettel... Anglia, Oroszország, de még a franciák és a poroszok sem akarták a monarchia nagyhatalmi pozícióját, az európai egyensúlyt megváltoztatni... (újra megáll Károlyi előtt) Egész Magyarország királpárti volt. Ki akart itt, ebben az országban republikát? (Hosszabb szünetet tart, elgondolkodik) Itt, Olmützben döbbsentem csak rá, hogy én 48 őszén már mindkét oldal bizalmát elvesztettem... mindenkinek útjában álltam. Schwarzenbergnek, Zsófia főhercegnének, a kamarilla intrikusainak éppúgy, mint a konzervatív magyar mágnásoknak, akik a közülük valót, a grófot okolták a jobbágyfelszabadítás miatti kárukért. Bécsben vörös gróf, rebellis, felségsértő lettem... Pesten meg királpártiságom miatt talpnyaló arisztokrata, schwarzgelb hazaáruló... Petőfi még a kutyáját se bízta volna rám... a Pilvax biliárdasztalai köré gyűlt ifjú titánok legszívesebben kilenc akasztófát állítottak volna nekem és kormányomnak... pedig akkor még közöttünk volt Kossuth, Széchenyi, Deák is...

Károlyi:

Petőfi zseniális költő volt, de rossz politikus...

Batthyány:

Én nem akarom bírálni. Ha nézeteink nem is voltak mindig azonosak, ő vérével tett tanúságot elvei mellett. Csak fájjalom, hogy ő éppúgy nem értett meg, mint Bécs udvaroncai.

Károlyi:

Hiba volt, hogy nem törekedtél népszerűsége. Túl nyíltan, szépítés nélkül mondtad meg mindenkinek a véleményedet.

Batthyány:

(energikusan tiltakozik) Utáltam a frázisokat, a hordóhangú népszónoklást... sohasem hajszoltam a nép kegyét, de azért rossz érzés volt, bevallom, mikor rájöttem: egyedül maradtam... és épp akkor, amikor egyre nagyobb felelősség terhelt és mind súlyosabb döntéseket kellett hoznom. Nagy hibát követtem el, hogy királyom kívánságára még ilyen körülmények között is megmaradtam posztomon... de szilárd meggyőződésem volt, hogy nekünk még húsz vagy legalább tizenöt évre van szükségünk, amíg 48 tavaszának vetése beérik... hogy békés reformok útján haladva évszázados lemaradását ledolgozza a nemzet és vér, erőszak nélkül foglalja el a birodalomban azt a helyet, amely az ország nagysága és anyagi erejénél fogva őt megilleti.

Károlyi:

Mohács óta mindig ezért a pár békés évtizedért imádkoztunk...

Batthyány:

... ezt a húsz békés évet reméltem én is a sorstól, ezért próbáltam minden erőmből megakadályozni a polgárháború kitörését... ezt a hitem rombolta szét a forradalom, mely a monarchiát éppúgy, mint Magyarországot, évtizedekkel fogja visszavetni. A gyűlölet, megtorlás, bosszú magvait hinti el. Legjobbjai a csatamezőkön, vérpa-

don pusztulnak el, földönfutó emigránsok, börtönök rabjai lesznek... de hogy ezért engem vonjanak felelősségre, engem állítsanak bíróság elé... ezt sohasem hittem volna... (Leroskad az ágyra)

3. KÉP

Előbbi tárgyalóterem.

Az emelvény előtti kis asztal körül ülnek a szereplők.

A hadbíró elnöke: Ide kérettem a hadbíró rangidős tisztjeit és a hadbíró urat. (Előveszi szivartár-cáját, megkínálja Leuzendorft és a tiszteket.) Tessék, uraim, rá lehet gyújtani.

Néhányan elfogadják a szivart és rágyújtanak.

A hadbíró elnöke: (Leuzendorfhoz) Az urak közül többen jelentették, hogy nem értenek egyet a hadbíró úr túlzott szigorával. Batthyány védekezését gyakran figyelmen kívül hagyja és elmarasztalja olyan vádpontokban is, ahol bűnössége nincs bebizonyítva. A bécsi forradalomban való részvétel vádjánál, bevallom, bennem is kétely merült fel, mikor a hadbíró úr Pulszky vétkéért is Batthyányt vonta felelősségre.

Alezredes: (felemelt karral jelentkezik) Különösen kirívó volt a hadbíró úr elfogultsága Batthyány képviselője ügyében. Hiszen nemcsak szóval, de tettekkel is bebizonyította, hogy ezzel a rebellis párt gyengítése volt a célja, amiért dicséretet érdemel vagy legalábbis a vád elejtését.

1. Őrnagy: (bólint) Úgy van, nekem is ez az álláspontom... és igaza volt Batthyáynak akkor is, amikor tiltakozott a haditörvényszék illetékessége ellen.

A hadbíró elnöke: (Leuzendorfhoz) Hadbíró úr, adjon megnyugtató választ az uraknak.

Leuzendorf: Ritkán kerül haditörvényszék elé egy ilyen nagyjelentőségű és bonyolult politikai per, mint ez a mostani... hivatali titoktartásra vagyok kötelezve, ezért elégedjenek meg az urak, ha nevek említése nélkül csak annyit mondok, hogy magasrangú polgári és katonai személyek oktattak ki teendőimről. Politikai perről van szó. Batthyány halálos ítélete politikai szükségesség. Ez Bécsnek nemcsak meggyőződése, hanem parancsa is!

A tisztek felbolydulnak. Összehajolnak; egyetértő és kétkedő gesztusok.

Leuzendorf: Azokat a mentő körülményeket, amiket a vádlott érdekében a prominens tanúk is előadtak, nem a haditörvényszék feladata mérlegelni. A császár bizonyára méltányolni fogja őket és valószínű, nagylelkűen meg is fog kegyelmezni Batthyány életének. De ez a császár joga. A haditörvényszék nem vághat az uralkodó legmagasabb elhatározása elébe... a mi feladatunk az ítélet!

2. Őrnagy: (Bólogat) Parancs, az parancs! Őgy már érthető.

Alezredes: De ha meg is értem és el is fogadom az elrettentő ítélet politikai szükségességét, mi a biztosítéka annak, hogy a császár élni fog kegyelmi jogával? Ellenkező esetben a mi halálos ítéletünk alapján fognak kivégezni egy ártatlan embert. Én erre nem adom az aláírástomat!

Leuzendorf: Ha a császár úgy döntene, hogy Batthyány gróf nem méltó a kegyelemre, ezzel a hadbíró elnöke jogosságát és törvényességét is elismeri. Legmagasabb elhatározása felment minket minden további lelkiismereti és erkölcsi felelősség alól.

2. Őrnagy: Világos! A parancs parancs! Maul halten und weiter dienen.

A hadbíró elnöke: (kiszól) Kérettem az urakat!

A hadbíró többi tagja katonás rendben bevonul és elfoglalja helyét.

Leuzendorf: Ismertetem az ítéletjavaslatot. (Olvas) Az egyes vádpontok kivétel nélkül bizonyítást nyertek. A kilenc fő vádpont közül a legtöbb Batthyány gróf miniszterelnöki periódusára esik. Az elkövetett bűnök minősítése ezeknél semmi nehézséggel nem járt, egytől egyik kimerítik a felségárulás tényét. Az október 3-a után, magánemberként

elkövetett bűnös tevékenysége már enyhébb elbírálás alá esik: csupán lázadásnak minősíthető. A Mária Terézia-féle büntető perrendtartás értelmében a felségsértés vétké halállal büntetendő.

A hadbíróóság felhördül.

Leuzendorf:

Jogi javaslatom tehát: gróf Batthyány Lajos gróf felségárulás vétké miatt – minden vagyonának elkobzása mellett – kötél általi halállal büntetendő!

Csönd.

A hadbíróóság elnöke: Uraim, hagyják el a termet és vonuljanak vissza tanácskozni, hogy kötelességüket teljesítve ítéletet hozzanak. (Órájára néz.) Tizenöt perc múlva, rendfokozat szerint szólítjuk önöket. Köszönöm, uraim!

A hadbíróóság tagjai bokacsattogtatás és feszes meghajlás után elhagyják a termet.

Sötét majd világos.

Leuzendorf: (kiált) A közlegények!

Egyszerre lép be a két közlegény. Vigyázzállásban megállnak a hadbíró előtt.

Leuzendorf az írnok asztalához lépnek és aláírják az ítéletet. Szabályos hátraarc, majd elfoglalják helyüket az asztalnál.

Leuzendorf: (kiált) A tizedesek!

A katonák ugyanúgy tesznek, mint az imént.

Leuzendorf: (kiált) Az őrmesterek!

A katonák, mint fentebb.

Lassú sötét, majd világos.

Újra együtt van a hadbíróóság.

Leuzendorf: (átveszi az írnoktól az ítéletet. Olvas.)... a hadbíróóság egyhangú ítéletet hozott: Gróf Batthyány Lajos felségárulás vétké miatt, bárhol található összes vagyonának elkobzása mellett, kötél általi halállal büntetendő.

Hosszú csönd.

Leuzendorf:

(egy másik iratot vesz elő) Most pedig ismertetni fogom a kegyelmi beadványt. (olvas) Olmütz, 1849. augusztus 30-án. Ritkán fordul elő bűneset, ahol a lelkiismeretes bíróban, az igazságszerető emberben a kegyelmezés vágya olyan hatalmasan szólalna meg a rideg joggal szemben, mint Batthyány esetében. (körülnéz) Mindenekelőtt utalnom kell arra, hogy a Windisch-Graetz herceghez menesztett békeküldöttség eszméje Batthyánytól származik, s hogy a herceg proklamációja az önként megtérőknek bocsánatot, sőt védelmet ígért... (felemeli a hangját) ... és ez az ígéret még ma is érvényes. Aktaszerűen bizonyított tény, hogy Batthyány Bicskén, sőt még Laibachban is felajánlotta, hogy kész Debrecenbe menni és ott mindent megtenni a béke érdekében. Batthyányt hazája hatalmassá tételére irányuló törekvése felségárulónak tette, de ugyanakkor abszolút hűsége a dinasztiahoz és mély vonzalma Ferdinánd királyhoz tagadhatatlan. Őszintén ragaszkodott Batthyány a nádorhoz is és személyes biztonságáról mindenkor hűségesen gondoskodott. A forradalmi párt állandóan támadta, sőt nyíltan hazaárulónak nevezte a miniszterelnököt, aki Lamberg meggyilkolása után lemondott és tudtára adta a képviselőháznak, hogy a törvényesség iránti mély tisztelete nem engedi meg neki, hogy a képviselőházat tovább kövesse ezen az úton. Báró Eötvös, Zsedényi, herceg Esterházy, báró Wessenberg és a többi prominens és szavahihető politikus csatolt tanúvallomása is mind kedvező és igazolja Batthyány védekezését. A király mindig elismerte Batthyány lojális és törvényes magatartását. Ezzel tehát felmentést adott egész miniszterelnöki tevékenységére. És való igaz, hogy a főherceg-nádor tanúkihallgatásának elutasítása nemcsak Batthyányt fosztotta meg legfontosabb védelmétől, hanem az egész per igazságos levezetését is megnehezítette. Enyhítő körülménynek kell tekinteni Batthyány hosszas vizsgálati fogságát, egyik börtönből a

másikba való megalázó meghurcolását. Ártatlanságát bizonyítja a szökési lehetősége többszöri visszautasítása és főleg az, hogy a vádlott október 3-a után, magánemberként elkövetett tettei, amik a szorosan vett hadbíróági tárgyalás anyagát képezik, őt nem felségárulóvá, hanem csak lázadásban részt vevőnek minősítik, amit jóval enyhébb büntetéssel kellene sújtani. Nem hamis felfogásból származó emberszeretet, hanem a bűnnek igazságos és arányos büntetésére irányuló belső kívánság indít a kegyelmi kérvény előterjesztésére. (Az asztalra teszi az írást.)
Uraim, aki egyetért a kegyelmi kérvénnyel, kérem, álljon elő!

A hadbíróság valamennyi tagja feláll.

Leuzendorf: (az írnokhoz) A haditörvényszék tagjai minden befolyástól mentesen, kivétel nélkül, a legmelegebben kérnek kegyelmet az elítélt számára.

4. KÉP

Bécs, Legfelsőbb Katonai Bíróság tanácssterme.

Empire bútorokkal berendezett terem, a falakon csataképek. Az asztal körül már régóta folyik a tárgyalás.

Tursky tábornagy: ... szembetűnő, sőt egyenesen bántó, ahogy a hadbíró az ítélet és a vádpontok indoklásánál a mi utasításainkkal és argumentumainkkal operál. Szó szerint idézi őket, ezzel nemcsak önmagát fedezi, de valósággal gúnyt űz belőlünk. Mert csak most, amikor visszaüti a labdát, tűnik fel, milyen mesterkélték és erőszakoltak ezek az érvek.

Nagyothalló generális: (füle mellé emelt tenyérrel) Ki hitte volna? Százados létére?

Tursky: (leteszi az iratot, másikat vesz fel) ... annál ragyogóbb az egyidejűleg felterjesztett kegyelmi kérvény. A szokásos hivatalos stílustól eltérően hangja humánus és sokszor (gúnyos pátosszal) ... sokszor költői szárnyalású...

Derül a bíróság.

Kövért tábornok: Egy költő! Egy hadbíró költő.

Tursky: Jogi érveit itt olyan hatásos és meggyőző módon csoportosítja, hogy valósággal agyonnyomja, megsemmisíti az általa ... helyesebben ... az általunk kifundált vádpontokat.

Nagyothalló generális: (Burnótszelencéjéből dohányport hint a kezére. Szippant és tüszent.)

Tursky: Olyan mentő okokra hivatkozik, melyek egy hadbíróági eljárásnál teljesen szokatlanok. Beismeri, hogy a per levezetésében szükséges magyar államjogi törvények ismerete meghaladta a hadbíróság tudását. Panaszodik, hogy gyakran el kellett kerülni magas személyek kompromittálását... hogy a vádlottat megfosztották a legfontosabb védőtanútól... hogy a bécsi kormány akkori intézkedései sokszor félreérthetők voltak... hogy sok fontos akta hiányzott ... de ... ami a legkínosabb és ami a legnehezebb döntés elé állít minket, hogy ugyanazok a hadbíróági tagok, akik a halálos ítéletet meghozták ... (hunyorogva vizsgálja a két okmányt) ... amint a dátumból is kivehető, még ugyanaznap egyhangúan és melegen kegyelemre terjesztik fel az általuk halálra ítélt Batthyány grófot. (Leteszi az iratokat és körülnéz)

Joviális ezredes: Végre! Bíróhoz és emberhez méltó gesztus, ami lehetővé teszi számunkra is, hogy a legfőbb bírói testület jogi tudásához és morális követelményeihez méltó döntést hozzon...

Tanács tagjai megütköznek szavain.

Joviális ezredes: ... hacsak nem akarjuk durván megsérteni a több mint száz éves kialakult joggyakorlatot. Uraim! Nincs más választás, helyt kell adni a kegyelmi kérvénynek!

Hosszú csend, majd kopogás az ajtón.

Segédtsizt: (be, borítékkal a kezében) Bocsánat, de sürgős jelzéssel most érkezett a hadügyminiszter úrtól. (A borítékot átadja Turskynak. El.)

Tursky: (Idegesen tépi fel a borítékot aztán megkönnyebbülve) Uraim, a mai tárgyalást bezárom. A hadügyminiszter úr rendelete (olvas) gróf Batthyány Lajos volt magyar

miniszterelnök felségsértési perében az ítélet jóváhagyását illetve revízióját – mely eddig a Minisztertanács folyó évi július 13-i határozata alapján a Legfelsőbb Katonai Fellebbviteli Bíróság hatáskörébe tartozott, a Minisztertanács visszavonta, s az ítéletet megerősítés végett báró Haynau tábornoszernagy, magyarországi főhadparancsnok jogkörébe utalja.

Mozdonysíp majd induló és egyre gyorsabban zakatoló vonatszerelvény hangja.

– Vége a 4. felvonásnak. –

5. FELVONÁS

1. KÉP

Haynau irodája. Az aranyozott hadiemblémákkal díszített íróasztal előtt merev vigyázzban áll Leuzendorf.

Haynau: (az íróasztal mögül) Nem vagyok kíváncsi a százados úr jogi érveire! És ne hivatkozzék a Minisztertanács jogtalan rendeletére sem! Ön ki akart játszani engem, amikor az ítéletet és a periratokat az én megkerülésemmel a Legfelsőbb Katonai Bírósághoz küldte. (Köhögési rohamot kap) Abtretien!

Leuzendorf tiszteleg, sarkon fordul és ki.

Pokorny segédtsízt: (Be. Szalutál) Tábornoszernagy úrnak alázatosan jelentem, Nobili altábornagy úr csapatai dél óta terv szerint folytatják bevonulásukat Komárom várába. (Átnyújt Haynau-nak egy iratot.) Grabbe orosz császári tábornok jelenti: A szövetséges orosz csapatok utolsó részlege tegnap elhagyta az országot.

Haynau: (mohón kap az irat után) Na, végre! Gazdag zsákmánnyal mentek el... csakhogy megszabadultam az örökösen amnesztiát kolduló Paszkievicstől... mintha a cár másként bána el a lázadó lengyelekkel! Komárom kapitulált! Most már előveheti Batthyány aktáit és az aradiakét is.

Pokorny: (kinyit egy vasládát és kivesz belőle két aktaköteget, Haynau asztalára teszi.)

Haynau: (feltépi az egyik lepecsételt csomagot, kivesz belőle egy iratot, fejcsóválva olvassa) Még az ítéletre is rávezette a hadbíró, hogy kegyelmi kérvényt csatolt hozzá... (felveszi a másik aktát, belelapoz) ... és ez a kegyelmi kérvény! Jóval részletesebb, mint maga az ítélet. (Felnéz, gúnyosan.) Azt hiszi, más dolga sincs egy hadvezérnek, mint paragrafusokkal bibelődni. (félrelöki a kegyelmi kérvényt, elégedetten aláírja az ítéletet.) Kihirdetendő és végrehajtandó!

Pokorny: (porzóval leszárítja az aláírást)

Haynau: (kényelmesen hátradől karosszékében) Tudja, Pokorny, ez nemcsak szerencsés véletlen (figyelmeztetőleg felemeli az ujját) a sors útmutatása volt! Két dátum egymáshoz közel esése figyelmeztetett rá: október 4-e császárom névnapja, október 6-a Latour gróf meggyilkolásának évfordulója... (maga elé réved) Komáromot a császár névnapjára prezentálom, Latour napját pedig Aradtól Pestig akasztófákkal teszem emlékezetessé.

Pokorny: (gondosan összehajtogatja és borítékba teszi az aláírt ítéletet)

Haynau: (feláll, íróasztala előtt fel s alá járkálva magyaráz, mindinkább tűzbe jön) ... mert ha el akarjuk tiporni a forradalomnak még a csíráját is ebben a tartományban, akkor el kell ültessük, gyökeret kell verjen a félelem mindenkinben. Eddig csak jelentéktelen, szürke egyéneket ... de most rémülten és irtózva fog figyelni rám az egész ország ... a miniszterelnök is éppúgy akasztófán fog lógni, mint az esküszegő volt császári tisztek ... Damjanich, Leiningen, Pöltenberg, Vécsey... magyarul is alig páran tudnak közülük ... (megáll Pokorny előtt, újra hivatalos hangon) Intézkedjék, Pokorny, hogy a futárok úgy vigyék le az ítéleteket és azokat úgy hirdessék ki, hogy a lázadó gonosztevők kivégzésére pontosan 6-án kerüljön sor. Erre a dátumra szigorúan fel

kell hívni az aradi várparancsnok és a pesti kerületi parancsnok figyelmét. Személyesen felelnek pontos végrehajtásukért!

Pokorny átveszi az iratokat, szalutál és el.

2. KÉP

Batthyány cellája.

Andalító bécsi valcer hallatszik.

Batthyány – meggypiros bársony házikabátban, lábán sárga papucs – és Károlyi – hasonló házias öltözékben – ebédel.

Börtönőr jelenik meg az ajtóban, nyomában Batthyány felesége, két lánya és Chomé kisasszony.

Batthyány és Károlyi felállnak.

Batthyány: Gyertek, gyertek... halljátok? Tafel-Musik mellett ebédelünk a császár neve napján.

Tony: (férjéhez siet) Mit hallottál? Megjött a futár... meghozta a ...

Batthyány megsimogatja lányai fejét.

Tony: (letörten) Pedig hogy reménykedtünk... Pesten és Budán, akár az ostrom idején, dörgött a sok ágyú, díszszázadok sortüze... rezesbanda, Te Deum, orgonaszó... este kivilágítás...

Károlyi: (gúnyosan) ... és tűzijáték a Gellérthegyen. Vakulj, magyar!

Batthyány: Csak éppen a várva várt amnesztia maradt el. Attól félek, hogy azokat a sortüzeket majd itt fogják folytatni... a kivégzések megint elkezdődtek... Komáromot egy tál lencséért feladták, október 4-e is elmúlt... most már nem tudom, miféle új dátumot találunk ki, amibe még belekapaszkodhatunk.

Károlyi: (Tonyhoz) ...n optimista vagyok. Most, hogy a fegyveres ellenállás az egész országban megszűnt, most jött el az ideje annak, hogy a császár kegyelmet adjon... meglátja, Lajos büntetése eltöri majd az enyém mellett. ...n egy egész huszárezredet állítottam Kossuthnak és ez sok pénzembe került. Most a császár is jól meg fog kopasztani érte... (Batthyányhoz) Téged csak mint egy szál nemzetőrt ítélnének el, de én (tréfásan kihúzza magát) ezer huszárnak számítok...

Batthyány: (legyint) Ne untassuk a hölgyeket politikával. (Chomé kisasszonyhoz) Kisasszony, mit tanácsol? Feleségem azt szeretné, ha szabadulásom után a Saint Honoré utcában laknánk, én a Chaussée d'Antin-t jobban kedvelem.

Károlyi: (szivart vesz elő) Szíves engedelmetekkel visszavonulok saját "lakosztályomba" egy kis füstölésre. (El)

Tony: (Batthyányhoz) Chomé kisasszony nagy meglepetést készített számodra, Ilonkát megtanította egy régi pásztorénekekre.

Ilona pukedlizik.

Chomé kisasszony beint.

Ilonka: (énekel) Il étaít un bergere,
et ron et ron, petit patapon,
Il étaít un bergere
qui gardait ses moutons...

Batthyány: (magához öleli Ilonkát) Mikor az én kislányom nagylány lesz és én már öreg leszek, milyen jó lesz, ha énekelni fog nekem és szépen zongorázik... (megcsókolja. Chomé kisasszonyhoz) Szép hangja van, tanítsa csak Chomé kisasszony! (Emmyre kacsint) A nagylány biztos kezd gondot okozni magának. Hessegetni kell már a gavallérokat.

Chomé kisasszony: (zavartan kihúzza övéből kis óráját) Nekünk már mennünk kell, randevünk van Orczy báróékkal.

Batthyány: (megcsókolja lányait. Chomé kisasszonyhoz) Remélem, kisasszony, Párizsban sem lesz hűtlen hozzánk!

Chomé kisasszony és a lányok el.

Batthyány: (nyersen a feleségéhez) Elhoztad a mérget?

Tony: (ijedten) Miért kívánod ezt épp most? Mikor mindenki az amnesztiában reménykedik és Leuzendorf is biztat, hogy...

Batthyány: (idegesen közbevág) ... ahogy megjósoltam, Komárom után újból elkezdték... értsd meg, nem akarok hóhér kezére jutni!

Tony: (átöleli férjét) Ne gyötörd magad ilyen szörnyű gondolatokkal! Mindenki azt mondja, hogy ha egyáltalán elítélnek, legfeljebb pár esztendőről lehet szó... de azt is elengedik amnesztia révén... mi mindig melletted maradunk, akárhová visznek...

Kopognak.

Börtönőr jelenik meg az ajtóban.

Batthyány: (kibontakozik felesége öleléséből) Csak hozd el... amire kértelek! Jöjjetek holnap is... ha elmúlt a torokfájása, a kis Elemért is hozd magaddal.

3. KÉP

Trattner irodája.

Trattner: (az íróasztal mögül) Haynau tábornoszernagy úrtól megjött a jóváhagyó ítélet Batthyány perében. Azzal a szigorú paranccsal, hogy azonnal kihirdetendő.

Leuzendorf: (megdöbbenve) Haynautól?!

Trattner: (Leuzendorf felé tolja a borítékot) Sajnálom, de a szolgálati szabályzat értelmében önre hárul az ítélet kihirdetése és végrehajtásának ellenőrzése. Az elrendelt szigorú biztonsági intézkedésekből ... nem férhet hozzá kétség, hogy...

Leuzendorf: Bocsánat, ezredes úr... (leroskad az asztal melletti székre).

Trattner: (felkel) Nyugodjék meg! (Egy pohár vízzel kínálja) Igyon egy kis vizet!

Leuzendorf: Ez nem lehet igaz! Azonnal megyek Lichtenstein herceghez... legalább pár nap haladékot.

Trattner: Százados úr, szedje össze magát! Az ítéletet végül is ön hozta. Haynau csupán jóváhagyta. Döntését legfeljebb a császár tudná megváltoztatni.

Leuzendorf: (kitör) ... a halálos ítéletet én hoztam ... de a kegyelmi kérvényt is ... hogy felmentés! Jogászok elé ... nem Haynauhoz, ahhoz a kegyetlen örülthöz ... ez jogtiprás ... komédia volt az egész per! Már előre megvolt a halálos ítélet ... mondhattak a tanúk akármit... a nádor... az eltűnt iratok... én csak eszköz voltam a kezükben... de én bíró vagyok, nem hóhér! (Trattner karjába kapaszkodik) Ezredes úr, mentsen fel... jelöljön ki valaki mást! Én nem tudok az akasztófa alatt szemébe nézni ennek az ártatlan embernek. (Kirohan)

4. KÉP

Hadbírószobai tárgyalóterem.

A zöld posztóval borított asztal mögött ül Kanzler, kirendelt hadbíró és az elnök. Tőlük jobbra és balra a törvényszék tagjai állnak sorfalat.

Bevezetik Batthyányt.

A hadbírószobai elnöke felbontja a lepecsételt borítékot és a benne levő iratot átadja Kanzlernek.

Kanzler: (átfutja az írást és meglepve néz fel. Sokáig készülődik, majd elkezd az ítélet felolvasását.) Gróf Batthyány Lajos, pozsonyi születésű, 42 éves, katolikus, nő, három gyermek atyja, részint beismerte, részint rábizonyított, hogy mint Magyarország miniszterelnöke, olyan határozatokat hozott vagy engedett végrehajtani, amelyek Magyarországnak a márciusi törvények által megadott önállóságát messze túllépték és Magyarország teljes elszakadására irányuló törekvéseket erősítették és támogatták. (Felnéz)

Batthyány nyugodt méltósággal hallgat.

Kanzler: Ily módon tehát Batthyány gróf részben saját cselekedeteivel, részben mulasztásai által az államszerkezet erőszakos megváltoztatásának fenyegető veszélyét idézte elő: az uralkodó szentesítése nélküli bankjegykibocsátás és újoncozás, a külföldi udvarokhoz való követküldés által, valamint a horvát zavarok kiegyenlítésére irányuló legfelsőbb utasítások figyelembevételének elmulasztásával és a hadügy, a pénzügy és a kereskedelmi ügyek terén tett bomlasztó intézkedéseivel. Gróf Batthyány Lajos részint beismerte, részben rábizonyított, hogy Pulszky volt államtitkárt néhány ezer forint kiadására hatalmazta fel és az ekként kiutalt összegekkel elősegítette az októberi bécsi forradalom kitörését.

Batthyány egyre jobban felháborodik.

Kanzler: Hivataláról való lemondása után is tovább folytatta lázadó tevékenységét: fegyveres népfölkelők közé állott, egy nyílt levélben az egész országot ura és királya elleni harcra uszította, végül képviselőiséget vállalt és az őfelsége által feloszlott országgyűlésbe való belépésével a fölforgató pártot erősítette és a forradalmat előmozdította.

Batthyány döbbenet figyel.

Kanzler: Gróf Batthyány Lajos tehát felségárulás vétké miatt, az V. hadicikk és a Mária Terézia-féle büntető perrendtartás 61. cikkének 1. és 2. szakasza értelmében, bárhol található összes vagyonának elkobzása mellett kötél általi halállal büntetendő. (Letszi az írást, rövid szünet után) Haynau táborszernagy úr megerősítette és jóváhagyta az ítéletet, amely holnap reggel fél 6 órakor végrehajtható.

Csend.

Batthyány: (felkiált) Ez gyilkosság!... Justizmord!... Ezt érdemeltem a törvény védelméért? Hüségemért a trón iránt?... Kegyelmet nem koldulok senkitől, de követelem a szigorú igazságot!... Maguk engem megölhetnek, de el nem ítélnének!

Kanzler: (az őrhöz) Porkoláb, vezesse az elítéltet a siralomházba.

Sötét.

Tony: (kétségbeesett hangja)... de hát miért éppen őt? ... Mikor Görgey a Wörthi-tó partján sétál... Kossuth török földön kormányzót játszik, Deák Kehidán, diófái árnyékában hűsöl... Széchenyit a császár szomszédságában egy szanatóriumban ... miért éppen őt ... miért éppen őt ... (zokog)

5. KÉP

Siralomház.

Batthyány magába roskadva ül az asztal mellett. Az asztalon, két égő gyertya között vasfeszület.

Egy fegyveres őr az ajtóban áll, a másik az ablak előtt.

Tony be, átöleli a férjét, sír.

Batthyány: Ne sirj! Ez hamar megy... aztán minden nyomorúságomnak vége...

A sarokba húzódnak.

Batthyány: Nagyot hibáztam, mikor tavaly nem mentünk ki Svájcba. Ebben az országban most már a kötél a végső szó... mit mondtál a gyerekeknek?

Tony: Nem volt erőm... azt, hogy életfogytiglani fogságra ... nagyon sirtak, kivált Emmy...

Batthyány: Csókolom őket és ne felejtsek el... ha felnőnek, mondd el nekik ... az ország első szolgája voltam... megadtam a császárnak, ami a császáré, a nemzetnek, ami a nemzeté... két malomkő örölt... ezért akasztanak fel. Azt is mondd el nekik, hogy nem vártam gyáván a halált... ha a halálverejték ki is üt a homlokomra... ha remegni fogok, mikor a hóhér keze a nyakam körül matat... (elérzékenyülve) úgy szeretném még egyszer látni őket! ... de jobb, ha nem jönnek ... nem tudnék uralkodni magamon, ha a hajukat simogatnám ... nem akarom, hogy ezek (fejével az örök felé int) sirni lássanak... (Feleségéhez hajol) elhoztad?

- Tony:* (hangosan) A városban senki sem hiszi ... mindenki kegyelemre számít.
- Batthyány:* Mit mondott Leuzendorf?
- Tony:* Sehoh se találtam. A tisztek azt mondták, egészen odavolt. Gaztettnek nevezte az ítéletet.
- Batthyány:* Vagy Leuzendorf csalt meg engem ... vagy őt is becsapták! Én magyar miniszterelnök és Batthyány gróf kell maradjak utolsó moccanásomig ... a hóhér kezétől irtózom, nem a haláltól ... (alig hallhatóan) elhozta?
- Tony:* Mérget nem kaptam... de ezt az íróasztalról (Egy kendőbe burkolt hosszúkás tárgyat ad Batthyánynak)

Batthyány belső zsebébe rejti.

Az ajtóban álló őr int Batthyánynénak, hogy lejárt az idő.

Tony indul.

- Batthyány:* (suttogva) Tudd meg, hogy valóban akasztófán ... vagy agyonlőnek ... és ha téged többé nem engednek hozzám, üzenj a pappal!

Tony el.

6. KÉP

Siralomház.

Batthyány és az abbé az asztalnál ülnek. A pap nyakában még ott van a gyóntatáshoz használt stóla.

- Batthyány:* Jólesett, hogy őszintén megvallhattam szorongásaimat.

Abbé: ... még van remény ... még megjöhet a kegyelem is...

- Batthyány:* Tisztelendő úr! Komolyan gondolja ezt? (Tagadóan ingatja a fejét) ... hogy csak rám ijesztenek ... és mire beleöszülök vagy megbolondulok ... a bitófa alatt, kötéllel a nyakamon, azt mondják nagylelkűen: pardon, komédia volt az egész ... nem, tisztelendő úr, ezek a gyertyák már a ravatalom gyertyái ... hol van most a jószágos Ferdinánd, akit nem hagytam lemondani? ... Korona helyett nagy szalmakalap van a fején. Kertészkedik, rózsákat nemesít!... és a főherceg nádor? Kristályait rendezgeti és könnyes lesz a szeme, ha magyar szót hall... és amíg a Burg ifjú gazdája zergék után mászkál, addig nagyravágó és bosszúálló anyja és a sápadt vámpír kiválasztották a császár teljhatalmú helyettesének a legalkalmasabbat ... a bresciai hiénát... és az most gátlás nélkül csapkod a császár pallosával.

Abbé leveszi nyakáról a stólát és összehajtja.

- Batthyány:* (visszatartó mozdulattal a vállára teszi a kezét) Irtózom a hóhér kezétől. Magam akarok ítélni és döntenéni életem felett.

Abbé: Az élet fölötti döntés joga nem az emberé...

Batthyány: Csak gyilkosaimnak és a hóhérnak van erre joga?

Abbé lehajtja a fejét.

- Batthyány:* Értse meg, én nem akarok közszemlére kitett, szederjes arcú akasztott hullá lenni! (Belső zsebéhez nyúl) Egy szabadító van nálam... egy utolsó szökésre ad lehetőséget ... kérem, oldozzon fel bűnös szándékomért és ne tagadja meg tőlem az utólagos bűnbocsánatot sem ... ha lesz erőm véghezvinni.

Abbé hallgat.

- Batthyány:* Hiába vártam feleségem üzenetére. Próbálja megtudni tőle, mi lesz velem ... fontos! Nagyon fontos! Maga biztos visszajöhet még egyszer hozzám. (A pap kezét szorongatja) Segítsen, kérem!

7. KÉP

Siralomház.

Batthyány a vaságyon fekszik. Belső zsebéből előhúzza a törz, párnája alá csúsztatja.

Az őr bóbiskol.

Batthyány szíven akarja szűrni magát, azonban a levélbontó tőr gyenge pengéje begörcbül. Ezután megpróbálja a

bal könyökhajlat ütőerét elvágni. Sikertelenül nyiszatol. Folyik a vér. Végül a nyakcsigolyánál ejt magán sebet, majd lehanyatlik.

Lassú sötét majd világos.

Batthyány ájultan fekszik az ágyon. A pokróca véres.

1. Börtönőr: (be) Auf, auf, Herr Graf! Es ist schon Zeit!

Batthyány: (alig hallhatóan) Ich kann nicht...

1. Börtönőr: (felemeli Batthyányról a takarót) Orrvérzése, vérömlése volt, gróf úr?

Batthyány: Nein, aber das habe ich... (utolsó erejével mellének szegezi a tört.)

1. Börtönőr kicsavarja a kezéből.

2. Börtönőr (be).

1. Börtönőr: Nézd, ezzel ... ezzel végzett magával!

2. Börtönőr: Hamar, hamar! Jelenteni a főfoglár úrnak!

Kiszaladnak a törrel.

8. KÉP

Siralomház.

A véres ingű Batthyány csukott szemmel fekszik a vérfoltos ágyon. A börtönőrök egy-egy gyertyával világítanak az ágy fejénél.

Katonaorvos Batthyány pulzusát méri.

Alorvos Batthyány seibein cseréli a kötést.

Balassa János a háttérben áll.

Katonaorvos: (Alorvoshoz) Alorvos úr, elkészült a nyomókötés? Elállt a vérzés? Nyomókötéssel, erősítő- és izgatószerrel lábra állíthatjuk. Legfeljebb hordágyon viszik a ...

Balassa: ... uraim, kolléga urak! Haldoklóval állunk szemben. És az orvosi eskü, a humanitás önökre, katonaorvosokra is kötelező! Egy ilyen súlyos nyaksebbel valakit felakasztani barbár kegyetlenség!

Katonaorvos: (ingerülten Alorvoshoz) Ki ez a civil?!

Alorvos: Balassa sebészprofesszor. Vizsgálati fogoly... őt tudtuk leghamarabb elérni. (1. Börtönőrhöz) Kísérje vissza az urat a cellájába.

Balassa és 1. Börtönőr el.

Katonaorvos: Alorvos úr, tartózkodjék állandóan az elítélt mellett. Kezeit le kell kötni, nehogy megint fölszakítsa sebeit. (Fölveszi és begombolja zubbonyát. (Égett bort, fekete-kávét és más izgatószeret kell adni neki. Bőséges folyadékot és húslevest.

Börtönőr be.

Katonaorvos: (1. és 2. Börtönőrhöz) A cellát mossák fel és gondoskodjanak friss ágyneműről! (Kifelé indul) A fogoly életéért mindnyájan személyesen felelnek. Haynau tábornok nagy úr parancsát mielőbb végre kell hajtani. (Ki)

9. KÉP

Vesztőhely

Két pribék a földre dönti az akasztófát.

1. Pribék: Szomorú nagyon a mester úr ... hogy hát fuccs a kövér hízőnak.

2. Pribék: Hű? ... magunkra nem gondolsz? Szegény csávó szerencséje is fuccs, te ütődött!

Neked is fuccs, nekem is fuccs.

A bitófát rádobják egy kordéra és kihúzzák.

A közönség gyülekezni kezd.

Nagyhasú polgár: (Ernyőt tart a feje fölé. Csalódottan) Hát nem megmondtam: egy grótot nem akasztanak fel csak úgy mirnix-dirnix. Bezzeg, ha egy szegénylegény elköt egy csikót, pár óra múlva talpa alatt fúj a szél. (Fütyülve utánozza a szél fújását.)

Kürtőkalapos úr: (Két krinolinos dámának) Főbe lövik. Biztos, hogy főbe lövik... legalább ennyit elért ... Aradon ma tizenhárom tábornokot... (Mutatja az akasztást)

1. *Krinolinos hölgy:* (Megjátszott szörnyülködéssel) Ez iszonyú! Ne is folytassa!
 Dobpergés.
 A krinolinos hölgyek ágaskodva hajolnak a hang irányába.
 Megjelenik a katonák négyzöge.
 Elöl megy a foglár, utána a karinges pap és az orvos között Batthyány. A foglár leveszi Batthyányról a bilincset.
Kanzler hadbíró: (előrelép, felolvassa az ítéletet) Gróf Batthyány Lajos 42 éves, katolikus, nő, három gyermek atyja... Magyarország volt miniszterelnöke ... felségárulás vétsége miatt, bárhol található vagyonának elkobzása mellett, kötélt általi halállal büntetendő... (szünetet tart) mely halálnem az elítélt sebesülése miatt lőpor és golyóra lett megváltoztatva.
Foglár: (előrelép) Ich bitte um Pardon! Ich bitte um Pardon! Ich bitte um Pardon!
Kanzler hadbíró: Bei Gott ist Gnade! (Kettétör egy pálcát)
 Foglár lesegíti Batthyányról a kabátot.
 A pap fehér kendővel köti be Batthyány szemét.
 Tiszt kardjával int.
 Hat vadászkatona lép elő.
 Tiszt kardjával int.
 Három katona előbbre lép.
 Tiszt kardjával int.
 Három katona céloz.
Batthyány: (lerántja szeméről a kendőt) Allez, jäger! Éljen a haza!
 Tiszt kardjával int.
 Sortűz.
 Batthyány arcra bukik.
 Tiszt kardjával int.
 Katonák elvonulnak.
Krinolinos hölgy: (a tömegből) Lelőtték, mint egy veszett kutyát!
Nagyhasú polgár: Biztos voltam, hogy kegyelmet kap...
 Krinolinos hölgy elájul.
Termetes asszonyosság: (megvetéssel) Minek jön ide, ha ilyen kényes természetű!
 Félhomály. A szín lassan elnéptelenedik. Ferences szerzetesek beszentelik a halottat, közben énekelnek:
 De profundis clamavi ad te Domine
 Domine exaudi orationem meam...

UTÓJÁTÉK

Szalón a Burgban.
 Schwarzenberg és Haynau a kis asztal körüli kanapén ülnek.
Schwarzenberg: (kényeskedő mozdulattal újságokat rak az asztalra) ... az egész külföldi sajtó... sőt! Már az osztrák lapok is nyíltan politikai gyilkosságról írnak... Justizmord... bosszú... a kamarilla cselszövése...
 Haynau unottan belenéz az egyik újságba.
Schwarzenberg: A cár is fel van háborodva, hogy nem teljesítettük amnesztia iránti kívánságát.
Haynau: (idegesen) Miért? A lengyel lázadást nem a legkegyetlenebb módon fojtották vérbe az oroszok?
Schwarzenberg: (gúnyos fintorral felmutatja a "Times"-t. (Az angol közvéleményben is csömört kelt eljárásunk. (Belenéz a lapba.) Lord Palmerston miniszterelnök az osztrákok kegyetlenségét vad néger törzsek szokásaihoz hasonlítja. (A "La Nation"-ba lapoz) A francia? Dettó! Még a császári házat sem kímélik. (Lehalkítja a hangját) Zsófia főhercegné bigott anyatigris, az ifjú császár kegyetlen kölyök, enfant impitoyable...
Haynau: (türelmetlenül) Az olasz hadjárat óta engem is bresciai hiénának hívnak. De ez egy jöttányit sem térít el elveimtől! Ha kell, pár százat felakasztatok, vagy főbe lövötek,

de Magyarországon rend lesz! Gyökerestől irtom ki a gatz. Száz évig nem lesz több forradalom abban a tartományban!

Schwarzenberg: Nyugodjék meg, kedves tábornaszernagy úr, engem sem kímélnek. Tudományos anatómiai érdeklődésem a legocsmányabb gyanúsítások célpontja... (Szivarra gyújt) A hatalom nem lehet elnéző és megbocsátó, csak ha már büntetett és megtorolt. (Az aktatáskájára mutat) Ezek az iratok nem kerülhetnek avatatlan kezekbe!

Nyílik a kétfejű sassal díszített rézveretes ajtó.

Schwarzenberg és Haynau felállnak.

Belép Zsófia főhercegnő, leül. Fejbiccentéssel helyet kínálja a férfiakat, ők is leülnek.

Schwarzenberg: (Zsófiához) Haynau tábornaszernagy úr annyira fontosnak tartotta, hogy személyesen hozta el a per iratait.

Haynau: (lepecsételt iratcsomót emel ki a táskából és a főhercegné elé teszi.) A pert politikai gyilkosságnak tartják, ahol a halálos ítélet már elő volt készítve, a forradalom főbűnöseit pedig a szabadság mártírjává glorifikálják.

Zsófia: De hisz az elítélt bűnössége köztudomású! Kossuthal együtt főbűnöse volt a magyar forradalomnak. Sőt! Származása, családi tradíciói őt még ellenszenvesebbé tették, bűnét súlyosbították... a hadbírószági eljárás tudtommal korrekt volt.

Schwarzenberg: Igen, igen... a formák betartására gondosan vigyáztunk.

Haynau: Fogsága alatt kedvezményekben részesült. Vallomásra nem kényszerítették... a pert a haditörvényszék előírása, szabályzata szerint...

Schwarzenberg: ... ez vitathatatlan... (tétován) csak épp a haditörvényszék illetékessége vitatható... de a pernek még más, könnyen félremagyarázható pontjai is vannak. A császári ház tagjait, sőt öfelsége személyét is meg kell kímélni attól, hogy a zavaros idők kényszerből kiadott rendeleteit a lázadók a maguk mentiségére felhasználhassák. A titkos levéltárba kell deponálni ezeket az iratokat.

Zsófia: Uraim, köszönöm éberségüket! (Feláll)

Schwarzenberg és Haynau is felállnak.

Zsófia: Egyetértek a miniszterelnök úr javaslatával.

Schwarzenberg és Haynau el.

Zsófia cseppet.

Lakáj be.

Zsófia: Szellőztessen, Johann!

Lakáj kinyitja az ablakszárnyakat.

Ferenc József: (lelkesedve be) Bocsáss meg mama, hogy csak így rád török! Most érkeztem Maria-Zelből. Képzeld, utolsó nap egy kapitális szarvasbikát lőttem! Az első húszas trófeám!

Zsófia: (tréfásan meghajol) Még sok-sok éven át kísérje vadászszerencse felségedet... (komolyan) Schwarzenberg volt itt... utána mindig szellőztetni kell... valami penetráns kölnit használni...

Ferenc József: (leül az egyik fotelba) ... mindig magán érzi a hullakamrák párfőmjét és attól fél, mások is megérik rajta... (Felnőttes fölénnyel) jobb körökben már régen nem titok a sápadt vámpír boncolási szenvedélye... tudományos vonzalma... különösen a női hullák iránt.

Zsófia megbotránkozva szólni akar.

Ferenc József: (anyjába karol) Bocsáss meg az ízléstelen pletykáért mama, inkább gyere, nézd meg te is azt a remek trófeát.

Karonfogva kisietnek.

Felcsendül újra a Tafel-Musik.

Lassú függöny.

- Vége -

A Közvélemény 1871.VI.15. számából

Nemzeti politika

VII.

A nemzeti politika zárköveihez tartozik a nemzetiségek kibékítése nem csak a törvényben, de a közéletben is.

Törvénycikkeink közt ott van első helyen: a politikai nemzet a magyar.

Kell-e több? - Ez kielégíti mind büszkeségünket, mind az állam szükségét.

Hadd virágozzék a szerb vagy román iskola, hadd gyarapodjék az egyházi élet a különajku polgárok közt: a felvilágosodás nem árthat az államnak.

A nap nem veszi el a szemvilágot, csak egy pillanatra vakít; de a homály, a hosszú homály elveszi örökre a legjobb szemvilágot is.

Hadd mozogjanak testvéreink; századokig szenderegtek velünk együtt, hadd zengjen tűzhelyeiknél az ősi ének. Nyujtsunk kezét egymásnak! együtt erősek vagyunk és nemzet; külön: gyengék, és csak volt nemzetek.

Mit érzünk a nemzetiségekről, bizonyítja a következő cikk, melyet pár év előtt irtunk.

"A horvátok megérkeztek; a románok visszavonultak.

Vajjon ugy-e mint Róma népe a hegyre a szent harag napjaiban? - vagy mint Coriolán a bosszu mennyköveivel?

A római nép nem soká élhetett Rómán kívül; Coriolán, tudjuk, anyja karjaiba omlott.

Mi is azt hisszük, hogy román testvéreink csak a részletes tárgyalástól vonultak vissza.

Óhajtjuk, hogy ugy legyen.

Mocsonyi Sándor, (egyike a 24 visszavonulónak) csaknem a nap hőse lett.

Ő vitte a zászlót.

Előadása értelmes, nyelve tősgyökeres magyar, (mintha nem is volna román), eszméi a bölcsészet tanulmányaira mutatnak.

Örömmel hallgatjuk őt, de meg nem győz, mint nem győzte meg anyját Coriolán.

Mi kérjük Mocsonyi Sándort, vajjon családja, midőn az i betűt kapta nevéhez, ugy kapta e ezt mint r o m á n ? - nem! - kapta mint m a g y a r n e m e s ! de miután 48 eltörölte mind a nemességet, mind annak előjogait, ma se nem román, se nem nemes, hanem - hanem magyar polgár.

Kérdjük továbbá: azon műveltséget, melynek ma oly fényes példáját adja, vajjon hol szerezte? nem e magyar iskolákban? Lehet-e tehát azt állítani, hogy nálunk a román faj el volt, el van nyomva?

Menjünk tovább.

Önök ezer évre hivatkoznak; elfogadjuk a hivatkozást. Itéljen a világ.

Mi átvettük önöket ezer év előtt mint románokat, és átadjuk önöket ezer év után is mint románokat.

Mit bizonyít ez? - azt, hogy a magyar nemzet nem nyomta el azon népfajokat, melyek vele együtt éltek. Lettek volna önök bekebelezve Poroszországba, ma volnának németek, Franciaországba, ma volnának francziák, és Angliába, volnának angolok. Muszkaországot nem említjük.

Azt mondja ön, oldjuk meg e kérdést; mert jöhet az II-ik Sándor, ki karddal vágja szét a gordiusi csomót.

Bocsásson meg! nálunk gordiusi csomó nincs; azt a mi volt odalenn, szétvágta azt Franciaország és Anglia kardja a krími háboruban; és engedje ki mondanom, sokkal többre becsülöm a román nemzetet, semhogy feltehetném róla, hogy azon sas védszárnyai alatt keressen menedéket, hol vérzik - Lengyelország.

Ha én, mint magyar polgár, Romániáról ábrándoznék, ha én, mint törvényhozó, a román nemzetet, mint nemzetet akarnám elismertetni, átlépném a határt, annak erejét és számát nevelném, mi ott tul van; de itt nincs jogom nemzetéről beszélni, mert minden szó sérelme a törvénynek.

Menjen holnap ki két millió román Franciaországba, azt fogja mondani a francia kormány: Isten hozott! de akarjanak önök ott külön nemzetet képezni, vajjon mit fog mondani? - azt, a mit mondott Pikardiának, Bretagnának, Alsacznak, Normandiának.

Valóban, tisztelt román testvéreink tévedésben vannak; ha én magyar kormány volnék, mindent elkövetnék, hogy a román faj virágozzék, szellemileg és anyagilag erősöbüljön, hogy valamint az izraeliták, ugy ezentul ők se várjanak kívülről messiást.

De látják önök, a politikában nincs nagylelkűség; ott bölcsesség és érdek van. Őseink nagylelkűsége minket 18 évi szolgassággal büntetett meg.

Ha önök ezentul is nemzetekről beszélnek, erre a magyar nemzet nem felelhet; nem felel: ha azt mondják, Magyarország polgárai vagyunk - r o m a n u s s u m c i v i s; erre nyitott karokkal felelünk.

Ha önök azon érzelmeket, melyeket az országházában nyilvánítanak, haza viszik: önöket félttem, nem a népet, mert a népnek egészséges ösztöne van: felismeri a napot világosságáról és melegéről.

Hogyan! - midőn Bach germanizálva akarta megalapítani az absolutismust, önök hallgattak, és ma, midőn az ezeréves alkotmány tágitani kezdi sorompóit, önök félreverik a harangot? - Nem! vagy akkor kellett volna beszélni, vagy most hallgatni.

Mindenik azt mondja: szereti a hazát; de sokféle szeretet, sokféle haza van. Van koldus haza, vagy gyászba borult haza, van szolgasságha sülyedt haza, van vérbe merült haza; mi boldog, gazdag, szabad hazát akarunk!

Nemde ez önök óhajtása is?

Akkor a testvéri szeretet nevében, nyujtsunk még egyszer kezét! - mert sok természetellenes dolog van, de legtermészetlenebb az, midőn két testvér (egy hajlékban) gyüölöli egymást.

Elég volt a köny és gyász: most örömkönyre van szükségünk."

Jámor Pál

Jámbor Pál

Az első király

Ballada

István királyt országnagyok
Veszik búsan körül;
Haldoklik ő; sír a haza:
Péter s Vazul örül.

A meghatott nagyok szemén
Fájdalmas könny remeg,
Midőn a hosszú csend után
Felül a szent öreg.

Miként ki hosszú útra megy,
Házát megnézi jól,
Szavából nagy nemzet-jövő
Reménye, gondja szól:

“Megszámolá az úr napom
Utódul, híveim,
Pétert, ki a hit ihle meg,
Pétert vegyétek im!

Úgy áldjon úr, úgy verjen ég!
Kebledben, nemzelem,
Miként iránta tisztelet,
Vagy gyűlölet terem.

Ápold híven mit ültetek
A drága hitmagot:
Csak ez teremhet üdvői itt
Csak ez teremhet ott.

Úr lelke szálljon rád, király!
A hit legyen veled,
Igazság üljön trónodon,
S boldog lesz nemzeted!

Megilletődnek a nagyok
Csak egy áll ott vadul,
Ki a királyi székre vágy,
A pártütő Vazul.

II.
Az átviharzott gond után
Elszunnyad a király,
Sötét alak közelg felé
Azt est homályinál.

Palástja orgyilkot takar,
Arczán ül félelem,
Miként ki templomot rabol,
...s árnya megjelen.

Benéz a hold - árnyék ez is -
S keblében felriad
- Mert mindenütt jelen van ő -
A vétkes öntudat.

S a gyilkos összeborzad itt...
Elejti fegyverét.
Fölébred erre a király:
“Ki vagy? ki ezt meréd!”

Szól; s hódít, süjt tekintete;
Minő tekintet ez!
Az orv előtte térdre hull
S kegyelmet esedez.

Kivallja, hogy mit szomjazott:
Szent éltet, drága vért;
Kivallja bűnös társait:
A négy pártos vezért.

“Éltemre törtél?” szól az agg
S arczára gyász borul;
“Magyar vagy-é? mert tőle fáj
Ez mondhatatlanul.

Mért ébredék fel, Istenem,
Oly szép álmam vala:
Áldott a nemzet, míg reá
Nyílt a hit hajnala!

S áldás helyett vár orgyilkok
És gyász hajnal helyett;
Első király, magyar király
Ógy bánnak oh veled!

Kegyelmet kérsz? kérd Istened:
Halál, halál reád!
De nem - király s apostol is,
Nem! István megbocsát.”

Megtért a pártos, ám a párt
Viszálya fennmaradt;
S hazám! talán elveszni is
Úgy fogsz a párt alatt.

Hetényi István:

Egy élet a Duna mentén

*Jól tudom, nem érdem,
 hogy születtem Érden,
 1920. december 01-jén, a falu szélén, közel a vasúthoz, az Ilka utcában.
 Felhők között bujkált a hold
 azon a téli éjszakán.
 Túl kínon, véren és lázon
 mosolygott már az én anyám.
 Akkor, és egy életen át
 köröttem minden szürke volt.
 Szegénységet látott csupán
 ablakon át a telihold,
 s látott egy síró kis porontyot,
 nem szalmán, pólyában fekvé.
 Megsajnálta. Azóta szórja
 fényét a szürke életemre.*

Volt akkor már egy fiú testvérem, Jánoska. Aztán született két kicsi lány, anyám nagy öröme, és egy életen át tartó szomorúságára. Mert Irénke egy évet és nyolc hónapot élt, Évike két évet. Olyanok voltak, mint két kis mosolygó baba, tán inkább két pici szárnyak nélküli angyal. Évtizedek jöttek, csörtettek el, vonták feledés homályába a múltat, de azt a két kicsi fehér koporsót az udvaron, és ahogy végig vitték a falun, most már tudom, nem felejtetem el, amíg csak élek.

Szüleim nem tudtak belenyugodni, addig akarták kikövetelni a sorstól egy lánygyermeket, hogy másfél évenként ismét és ismét kelepelt házunk felett a golya, de csak fiúkat hozott, Jóska öcsémet és utoljára a kis Imrét. A hétagú családban velünk élt még a nagymamám is. Így hát anyámnak

*Négy fia volt, mezítlábas,
 kopasz és a fejük kerek.
 Futott a por utánuk,
 és kavargó, kósza szelek.
 Nem látta más, csak ő,
 nem látta más, csak az anyám,
 hogy csillag ragyog a négy
 ördögfióka homlokán.
 Ördögszekér forgott velünk,
 ficánkolt bennünk a virtus.
 Sajnálkozva nézett reánk
 útszélről a bádog Krisztus.
 Sok kis csínyünk megbocsátva
 nézett el a messzeségbe.
 Mentünk olykor fejjel falmak,
 lábunkat a tüske tépte.*

Messze volt tőlünk a Duna. Apánk nagy ritkán elvitt bennünket a Duna-partra. Mikor elhagytuk a falu végét, ha jó kedve volt, énekeltünk. Hangosan. Katonásan. Apánk csendőr tiszthelyettes volt, és őrsparancsnok. A forradalom alatt vörösőr parancsnok is. Kicsik voltunk. Nem értettük, miért kellett e miatt Ercsibe költöznünk, apánkat miért helyezték oda. Azt sem, hogy két év múlva miért akarták Cecére áthelyezni. Apám beteget jelentett, kérte, hogy szereljék le. Évekig tartó huzavona után nyugdíjba helyezték. Havi nyugdíja 120 pengő volt, máig sem értem, hogy annyi pénzből hogyan lehetett egy hétagú családot fenntartani, taníttatni négy gyereket, rendbe tenni a templom szomszédságában épült százévesnél öregebb régi házat, a nádtetőt cseréptetőre át-

alakítva azt megszépíteni. Minden pénzt meg kellett fogni. Szórakozást, sportlehetőséget jelentett a Dunapart. Szerettem a Dunát. Képes voltam órákig ülni egy lapos kövön, és nézni ahogy csobbanó neszekkel folyt el előttem az a mérhetetlenül sok víz. Élmény volt látni a fehér, személyhajók kikötését, és nézni az uszályokat vontató tehergőzösöket. Újság nem járt. Fülhallgató rádió hallgattuk a híreket, a zenét és, hogy "Mit üzen a rádió" és egyéb műsort. Pár könyv, kalendárium volt csak egy kis polcon. Anyám nagy öröme apám megvette a szép kivitelű Szent Bibliát. Elvégeztük az elemi népiskola négy osztályát. Más világ volt a polgári iskola, és nagy változás, hogy fiúk és lányok együtt jártak, egy osztályba tanultak. Csak a szünetben kellett külön lenni, a nagy iskolaudvarban a fiúk, a kis udvaron a lányok. Mások voltak, szebbek, jobbak, tisztábbak, befeléfordulók a lányok, titokzatosak, a tekintetük, hangjuk, mosolyuk. Tanulmányi téren folyt a verseny lányok és fiúk között. Nem akartam lemaradni. Meg is volt az eredménye. Végig jeles voltam, ennek köszönhetően évről évre kapott jutalomkönyvekkel gyarapodott a kis házikönyvtárunk. Minden tekintetben csak a legjobbakat mondhatom az Ercsi községi fiú és leány polgári iskoláról.

Sokat változtatott rajtunk ez az iskola, melynek célja az volt, hogy értelmes, szorgalmas, becsületes polgárokat neveljen belőlünk.

Többet várt, követelt tőlünk. Többet adtunk magunkra, külsőnkre is. Hajunkat már nem apánk vágta le nullás géppel, hanem hol Petrovicza Józsi bácsi, hol Deimel Konrád bácsi borbély- és fodrász műhelyében igazították fazonosra. Igyekeztünk ki nem mondottan tetszeni a lányoknak. Kezdtől kialakulni egy-egy afféle plátói szerelem, amely azonban csak egy esetben tartott ki a házasságig.

Számomra is csak emlék maradt, hogy milyen szépek voltak a

Polgárista lányok

*Törékeny porcelán-figurák
– így gondolok rátok
túl éveken eltűnődve –
polgárista lányok.*

*Túl a múltó életen,
szemeteket látom.
törtetlen fényük felragyog
álmatlan éjszakákon.*

*Hogy tudtatok himni, bízni
jövőben, jószágban, szépben.
Szőke és barna hajatok
lengett a langyos szélben.*

*De szépek voltatok, Istenem!
Törékeny figurái a létnek.
Bújócskát játszott veletek,
és kegyetlen sorsot az élet.*

*Már csak emlékek őrzik
hamvas arcotok bársonyát,
mert ti vittétek a túlsó partra
a szerelmet, a szép csodát,*

*s cipeltétek a sok gondot,
mit az élet rakott rátok.
Legyen áldott az emléketek,
polgárista lányok.*

Apám az Öreghegyen vett egy kis szőlőt. A 200 négyszögöl fele gyümölcsös volt. Cseresznye, meggy, sárgabarack és őszibarackfák tavasszal virágba borították a domboldalt. Sokszor felkapaszkodtam a nagy cseresznyefára. Onnét messzire el lehetett látni, egészen a Dunáig. Főleg az öregemberek hajladoztak a határban. Fölöttük csodálatosan szép volt a kék ég, a rajta elúszó ezüstös felhők, s a rajtuk áttörő, szikrázó fények.

A földön túl kibontakozott csodálatos ragyogás megszépítette a szürke kilátástalanságot, amelyen úrrá akart lenni az apám. Sorra beíratott bennünket a Budapest IX. kerületi Szent István Fiú Felső Kereskedelmi Iskolába. Bejáró diákok lettünk. Naponta hajnalban vasúton jártunk be. Naponta láttuk a Dunát Budafoknál és az összekötő vasúti hídról. A Ferencvárosi pályaudvartól gyalog mentünk az iskoláig. A Haller téri templom tövében kubikusok tanyáztak. Mellettük a déligyümölcsös sátra előtt megálltunk, és 20 fillérért vettünk túlérett banánt. Volt egyensapkánk, zöld bársony anyagból készült. Kötelező volt hordani. Mérgelődtünk, mert úton-útfélen hamiskártyásnak mondtak bennünket, mert "tökre zöldet" teszünk.

Hárman évenként jeles tanulók voltunk, így tandíjat nem kellett fizetnünk. A kisebbik öcsémnek nem tett ez az iskola. Átbukdácsolt két esztendő. Elment kőművesek mellé inasnak. Cigizett, és ivott keményen, hetenkint eltűnt, aztán megjelent a régi házban.

A szegénység múzeumában

*A ház, ahova belépek, akár
a szegénység múzeuma lehetne.
Körülvesz birsalma, penész szag
furcsán keveredve.*

*Vén gerendák. Régi képek:
Fiatal pár, apám, anyám.
Fehér fátyol helyett már csak
ezüstös dér ül a haján.*

*Kertbenéző ablakon túl
barnul a dáliák szirma.
Roppanva hull egy-egy dió,
kapaszkodik pár szem szilva.*

*Fő az ebéd. Faltól falig
a lecsószag körbe árad.
Nézem, ahogy a tüzet rakja
hajlotthátú, szép anyámat.*

*Háziáldás és falvédő,
Poros, fakult művirágok
idéznek a régen elmúlt
Semmibe hullt ifjúságot.*

*Köves konyha úgy, mint régen
Anyám tesz-vesz, sűrög-forog
Pitteg-pattog a vén sparhelt.
Muzsikálnak a lábasok.*

*Az asztalon ott a tányér,
Kenyér, kés és villa ott van.
Néz rám féltőn és vigyázva,
Mint mikor még kicsi voltam...*

*Tömné belém most is az ételt,
Ő, ki oly vékony, oly törékeny.
Maholnap indul messzi útra,
Hogy csillag legyen az égen.*

A mindennapok középpontjában a munka állt. Anyám mérhetetlenül sokat dolgozott. Mint munkásvonaton iskolába bejáró diák nap mint nap találkoztam munkásemberekkel, munkásnőkkel. Már útközben is. Mellettünk mentek a kialvatlan arcú, szótlan, morcos munkások a cukorgyárba. Mások vonaton Érdre, a lőszergyárba, Nagytéténybe a vegyianyag gyárba, vagy a Budafoki Zománcgyárba. Szegények voltak "munkáskinézésűek", gyűrött, poros, piszkos volt a ruhájuk. Lerítt róluk, hogy munkából nem lehet meggazdagodni. Láttam munkanélküli, nincstelen embereket, akik csoportba verődve napszámra vártak a Piac téren. Sokakat ismertem közülük, álldogáltak kedvetlenül, nyakig a gondok sűrűjében. Látszólag idegenné váltam a szemükben, pedig valójában egész életre szóló közösséget vállaltam velük. Értük kiáltok. Őket siratom.

Értük kiálltok

Azokért kiálltok,
 kik nap mint nap mást se tesznek,
 feszült izmokkal,
 görnyedt háttal cipelik a történelmet.
 árnyékos oldalon vegetálnak,
 nem koldusok, csak szegények.
 Belefáradtak a harcba
 és unják már az egészet.
 Az elanyagiasult világban
 akiket átvernek sokan,
 kik mellett jólét, pompa, fény
 könnyörtelenül elrohan,
 míg bámulják a gazdagok világát,
 a luxus villát, Audit, Hondát,
 nem értik, honnét a milliók,
 mikor oly szegény ez az ország.
 Fizetéstől fizetésig élnek,
 dolgoznak észrevétlen,
 kiknek mindenből kevés jut,
 s nem sütkéreznek a fényben...
 Azokért kiálltok nágyot,
 kik szólni sem mernek, tudnak,
 kiknek fejére nem babér,
 csak sárgult levelek hullnak.

Őket siratom

Siratom őket, akik még élnek,
 hajlotthátúiak, kicsik, esendők,
 húzzák a lábukat, csoszognak,
 meg-megállnak, lihegve, zihálva
 hajlott háttal
 a nehéz évek terhei alatt.

Siratom őket, a sorsukat,
 mit rájuk osztott Isten, vagy a Végzet,
 a sparheltet, a szegénységet,
 két háborút, a nyomor kínjait,
 a rögöt, melyet ha koporsóra dobtak,
 mintha magukéra hullt volna.

Siratom őket, mert elhagyottak,
 mindig mindenről lekéstek,
 a vertfalú, földhözlapult
 vén házak ráncosarcú lakóit,
 mezítlábas lépteik nyomát szívemen,
 s rajtuk a piszkos, foltos göncöket.

Siratom helyben topogó életük
 sívárságát. Hogy nem láttak el
 csak ameddig a dűlőutak nyúltak,

*láthatáruk a szomszéd faluig ért el csupán,
ameddig a harangszó elért.
Hallottak valamit Balatonról, Harkányról, Pestről
meg a Velencei tóról.*

*Siratom őket, az ólat, baromfiudvart,
rétet, kertet, szőlőt, hol hajladoztak egy életen át.
Nem tudják, hogy mily szép a világ.
Nem tudják, hogy hogyan élnek mások,
kik könyékig turkálnak a bőség kosarában,
melybe csak rakták, rakták, rakják mindhalálig
azt, amiből nekik oly kevés jutott.*

Így gondolkodtam, amikor a felső kereskedelmi iskola harmadik évfolyamának végén címeres levelet kaptam a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamarától. Száma: Eln. 2149/1938.

*"Nagyságos Hetényi István úrnak, Budapest.
A szakiskola tantestületének javaslatára az alulírott kamara Önt 80,- Pengő, azaz
Nyolcvan pengő ösztöndíjjal tüntette ki, jutalmazni akarván azt a szorgalmat, tanul-
mányi előmenetelt és jó magaviseletet, amelyet Ön az iskolai évben tanúsított.
A kamara rendelkezésére álló költségvetési keret ez évben nem tette lehetővé na-
gyobb jutalmak szétosztását, de ez a szerény összeg is szolgáljon Önnek ösztönzé-
sül arra, hogy az életben a lelkiismeretes munkakészség, a kötelesség becsületes
teljesítése és a szorgalom az, amiből a siker fakad.
Budapest, 1938. június 13.*

*Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara
Pecset, a főtitkár és az alelnök aláírása sk."*

A családban nagy örömet váltott ki ez a jutalom, erkölcsileg is, anyagilag is. Én azonban valahogyan keveselltem, valójában azonban örültem én is a váratlanul ért megtiszteltetésnek. Következő évben az érettségim is jelesre sikerült. Az osztályban többen emlegették, hogy az egyetemen folytatják tanulmányaikat, én meg azon gondolkodtam, hol és hogyan tudnék elhelyezkedni, valami olyasmit csinálni, amiből a levélben szereplő siker fakad.

Géresi Vendel angol tanárom ajánlólevelével jelentkeztem a Mende és Reiter Bankházba. Csodálkoztam, hogy csak két nagyobb szobából állt, amolyan zugbank volt, csak értékpapírokkal kereskedtek. Öreg, kopasz, undok férfiak és három hervadóban lévő sovány nő küldözgetett parizerért, cigiért, meg iratokkal, részvényekkel a tőzsdére. Azt a szót, hogy köszönöm, nem ismerték, nem tetszettek sem ők, sem a környezet. Kiléptem, mielőtt beléptem volna.

Szeptember végén indult a cukorgyárban az üzem, az 1939-es kampány. Apám is ott dolgozott, a cukorraktárban mérte és írta be a kimutatásokba a gyárból csilléken érkezett készterméket. A kampány kezdetétől végéig dolgozott, húsz éven át, de nem tudott annyi időt munkában eltölteni, hogy nyugdíjat lehessen részére megállapítani. Mint ideiglenes kisegítő irodai alkalmazott kezdtem el dolgozni a nagy irodán, a bérosztályon. Bérlistákat készítettünk, borítékoltuk a fizetéseket, kifizettük és intéztük a társadalombiztosítással kapcsolatos teendőket. Az állandó tisztviselők és a fizikai dolgozók szépen parkosított környezetben laktak, külön a tisztviselők, külön a többiek, a kolónián. Földszintes és emeletes lakások voltak, összkomfortos valamennyi, meg étkező, kávéház, garázsépület, mellette tehénistálló, ahol tejet mértek. A kolónia szélén hosszan elnyúlt épület volt a munkásszálló. Épületében alsós gyerekeknek iskola, posta, az emeleten színházterem. A porta mögött, egészen kint a kerítésnél szép, modern, fehér márványból épült kis templomban vasárnaponként miséztek.

Az első üzem után Parzenhofer Konrád úrtól az osztrák érdekeltségű vállalat vezérigazgatójától megkap-

tam az akcept-levellet, állandó alkalmazottja lettem a gyárnak. De továbbra is úgy kellett bejárnom, két évig, csak délelőtt. Délután a gyár dunai strandjának az ügyeit kellett intéznom. Nagyon örültem ennek a beosztásnak, hiszen hivatalból ott kellett lennem a Duna-parton, a kiépített strandon, ahol elkerített strand, öltözők, büfé, csónakház kettős tekepálya és tenispálya volt a szépen kialakított környezetben. A víz, a hajók, a sirályok, a szikrázó napfény, meg hogy saját használatra volt egy két gurulóüléses szandolin csónakom, maga volt a boldogság, amihez még hozzájöttek a szebbnél szebb nők, lányok, asszonyok a fűzfák árnyékában, vagy a naptól felizzott parti homokon. Mire vége volt a nyárnak, kezdődött a következő üzem. Kis lépcsőfokokon haladtam lassan-lassan fölfelé a ranglétrán. Huszonegy éves voltam, amikor bekövetkezett az, ami elkerülhetetlen volt, a háború előszele engem is elkapott. Megvolt a sorozás. Pár hónap múlva megérkezett a behívóparancs, nagy szomorúságomra, hogy nem a folyamőrökhöz hívtak be, hanem gyalogosnak Székesfehérvárra, a Budai úti lakatnyába, a magyar királyi Szent István 3. honvéd gyalogezredhez.

Rendes volt a cukorgyári vezetőség. Leszerelés után is számított a munkámra. Szerződést írtunk alá, melyben köteleztem magam, hogy leszerelésem után 3 évig a cukorgyárban fogok dolgozni, ezért ők szüleim címére havonta 50 forintot fognak fizetni. Állták is a szavukat hosszú éveken át.

Elköszöntem a családtól és két ercsi költőtől, akik közel álltak hozzám. Egyik a fiatal, filmszínész-típusú káplán volt, Pusztai Sándor pap költő. Szentbeszédei élményszámba kerültek, volt úgy, hogy a kóruson gyorsírással írtam le a mondanivalója lényegét, ami nem volt más, mint a bizakodás, a hit és a szeretet. A másik költő egy tanyasi iskola tanítója volt. Hámori Lajosnak hívták. A cukorgyárhoz tartozó Gőböljárás pusztai kis iskolájában tanította az eleven, mezítalbas kis sihedereket. Ő már volt katona, sokat mesélt katonai élményeiről, tapasztalatairól, amiket átélt a fehérvári lakatnyában. Katonaszerencsét kívánt. Segített átvészelni a kezdeti kemény időket. Mert sok minden voltam a seregben: kiképzett sorkatona, tisztos (örvezető, tizedes, szakaszvezető) két fél éves tartalékos tisztis iskolás, viseltem karpaszományt is. Két év után egyszerre nyomták kezembe a leszerelőjegyet és a behívóparancsot.

Pedig untam már az egészet, meg már töviről hegyire megismertem Fehérvárt. Untam a csuklót (a reggeli tornát), a fegyvertant (a puska, golyószóró, géppuska, aknavető, gránátvető, páncéltörő ágyú szétszedését és összerakását), a lövészetet, a kézigranát dobást, lövészgödör és futóárok ásást, a díszmenetet, tiszteletadást, az őrséget, az ellenséges bombázókötelékek megfigyelését, a sátorverést és jégkunyhó építést.

Hajtókámra szakaszvezetői majd őrmesteri rendfokozat került, szóval hadapród őrmester lettem és zenetiszt. Sokasodtak az emlékek. Vonultam fel sisakban, kimenőruhában a Szent István-napi körmenetben, áldogáltam díszőrségben a Vörösmarty Színházban páholyajtó nyitogatóként, amikor Shvoy Lajos püspök úr megérkezett a díszhangversenyre. Voltam kívánsághangversenyen, néztem filmeket a Glória moziban, meg az Árpád Filmszínházban. Vendég voltam az akkor még meglévő Hétvezérben, a Fehér Hattyúban, a Pingitzer kocsmában és a Rózsáskertben, ittam a Csitáry-féle savanyúvizet. Sietős volt az élet. Változatos. Élveztem a térzenét a Zichy-ligetben, még a zenés felvonulásokat is, mikor a zászlóalj a városon át vonult a ciszter-templomba zenés misére. Tűnődve álltam a fiatalon elhunyt novícius Kaszás István sírjánál a Prohászka templom mellett, de nem hittem abban, hogy megmenti a várost a bombázásoktól, a véres háborútól.

Túl voltam a tartalékos tisztis iskola mindkét évfolyamán.

Az ezred jelmondata, hogy SZENT ISTVÁNNAL ÁLLJUK MINDIG A VÁRTÁT lassan megkopott emlékezetemben attól kezdve, hogy bevagoníroztak bennünket és a katonavonat kigördült velünk a fehérvári teherpályaudvarról. Tisztek személykocsikban, a katonák és a lovak zsúfolt tehervagonokban. A szerelvény átrobogott Pesten a Dunán. Sőhajtottam. Nem lehetett megállni. Mentünk a frontra. Egyre távolodott a Duna. Szomorú voltam. Nem vigasztalt az sem, hogy zászlós lettem már kint a fronton. Bodó Miska, a tisztilegényem mindig velem volt. Ez megnyugtatót.

Miska sokoldalú életreláló lovasberényi fiú volt. Becsületes, segítőkész, fegyelmezett, rendszerető. Jó módú kisbirtokos családból származott. Menyasszonya, Margitka révén valamilyen szektához csapódott, Jehova tanúja, vagy baptista volt-e, nem tudtam megállapítani. Két könyvet tartott legfontosabbnak az életben, és azt mindig hurcolta magával. Egyik Fritz Kahn Nemi életünk című vaskos kötete volt, a másik meg a Biblia. Ez utóbbi fekete borítású, bibliofil papíron nyomott zsebbevaló méretű könyv, külföldön adták ki. Mindig ezt a két könyvet bújta, nem a szolgálati szabályzatot.

Végigzakarolt a hosszú katonavonat a Felső-Tisza völgyén. Átrobogott a szépnevű kis állomásokon, ahogy követték egymást: Hajasd, Ligetes, Fenyvesvölgy. Kirakodtunk, emberek, lovak, fegyverek, szállítóeszközök. A tábori konyhán a szakácsok már főzték a babgulyást. A tiszta hegyi levegőbe beleharapott a gulyáságyúk kavargó füstje. Még ebédosztás előtt rendeződtek a rajok, szakaszok. Meg volt a helyzetismertető, utána parancs kihirdetés. A Voronyezs irányából visszavonuló leharcolt német és magyar csapatok helyébe kellett előnyomulni, védelemre berendezkedni a Kárpátok előterében. Az ezredtörzsbe kaptam beosztást, parancsokat kellett megszövegeznem, nyilvántartani a veszteségeket, kapcsolatot tartani a védőkörletekkel, és még sok más egyéb teendőt kellett ellátni. Kihangsúlyozva, az ezred jelmondatát. SZENT ISTVÁNNAL ÁLLJUK MINDIG A VÁRTÁT! Azt is, hogy partizánveszéllyel kell számolni, meg hogy az oroszok nem ismernek hadifoglyot!

Heteken át vonultunk előre kisebb-nagyobb erdei harcok után elértük Szokoliki Gorki területét, azt a terepszakaszt, melyen védelemre kellett berendezkedni. A balszárnyon olasz katonák, jobboldalt a 22-es gyalogezred harcosai képezték a védelmi rendszert. Kiépült az összeköttetés a gyalog tács-okkal, ócska, recsegő, sípoló hangot adta rádió-dobozok útján. Beérkeztek a minket támogató tábori tüzérek, tüzelőállást foglaltak a géppuskafészek, aknavetők és a páncéltörő ágyuk. Körös-körül sziklák, hatalmas fenyők, szemben velünk lejtős domboldal. Távolból ágyúmoraj hallatszott, állandósult, erősödött. Hetek teltek el így, viszonylagos nyugalomban, mígnem egyik nap déltájban kilenc hatalmas, orosz harckocsi tűnt fel szemben a domb tetején. Kékes füst vette őket körül. Félelmetesek voltak, ahogy támadtak az oroszok. Elöl egy tiszt jött, nyakába akasztott adóvevővel, tekerte róla lefelé a telefonkábel. Két oldalt dübörögtek a harckocsik, oldalt és mögöttük hatalmas tömegben a golyósórós, puskás katonák menetből támadtak. Félelmetes volt a dübörgő harckocsik látványa, a hatalmas tűzcsapás, amellyel lefogták, majd kilőtték tüzelőállásainkat. Rengeteg halott, sebesült. Aki tudott, menekült.

Két csapatcsendőr igazoltatott, aztán motorkerékpáron elrobogtak. Fölkapaszkodtam egy lőszeres autóra, többedmagammal. Kis ruszin falu közepén, a községház előtt megvertem a sofőr feje fölött a tetőt. A kocsi megállt. Pár perc múlva ott álltam az új parancsnok, egy határvasász ezredes előtt. Elődjét Pulay Rezső ezredes idegösszeroppanással szállították el. Így lett Breier Pál határvasász ezredes az új parancsnok.

Jelenttem a történeteket, mire kiküldött forgalomszabályozó tisztnek a falu bejáratához. Térképet adott, hogy aszerint tereljem új védőállásba a visszafelé özönlő és érkező katonákat. Három órára érjek vissza, mert a parancsnokság harcálláspontját áthelyezi. Nagyon örültem, mert az egyik Botond teherautón megtaláltam a katonaládám és a holmimat. Sütött a nap; otthagytam a köpenyemet is. Az útelágazásnál nem volt szükség forgalom szabályozó tisztre, mentek a katonák gépiesen a megadott terepszakaszra. Fél háromkor már bent jártam a faluban. Messziről láttam, hogy a községház udvara üres. Az épület is. Dühös voltam, hiszen a köpenyem, katonaládám, a végszükség esetén felbontható T-adagom minden az égvilágon rajta volt a teherautón, én meg ottmaradtam a kilátástalanság közepén. Éppen begyújtottam a kályhába, amikor két csapatcsendőr belépett az ajtót.

A hadnagy megismert. – Á, te voltál a forgalomirányító. És leléptél?! És hol a parancsnokság?

– Azt én is szeretném tudni.

Beültettek a motorkerékpár oldalkocsijába. Vittek magukkal. Utolértünk egy csoport csellengő katonát az Ung partján. Kértem, hogy tegyenek ki, mert megláttam a tiszt legényemet, Bodó Miskát.

– Gyere utánam – szóltam neki.

Szerettem volna Ungvárig eljutni. Nem sikerült. Egyre erősebben hallottuk a felvonuló orosz katonaság dübörgő, csattogó zaját. Gyalogosok, lovaskocsik, teherautók, harckocsik, ágyuk mentek szakadatlan sorban az úton. Mi meg álltunk kis csoportunkkal a Neviczkei Ung-hídnál. Csoportba verődve elindultunk a hídon. A híd közepén megálltam. Hirtelen elhatározással bedobtam a folyóba a térképtáskát, a látcsövet meg a pisztolyomat. Az adott helyzetben úgy láttam jónak. Mentem a többiek után. Átértünk a túlsó partra. A katonák behúzódtak a fűzfabokrok közé. Visszanéztünk, láttuk a vonuló oroszokat, és azt, hogy nagy vörös zászló leng a vasútállomás épületén.

A menetből kivált egy félszakasznyi orosz katona; oldalbiztosító járőrként csattogva, zajongva jöttek át a hídon.

Egy tüzér szakaszvezető rosszul ítélte meg a helyzetet. Tüzet akart nyitni a közeledő csoportra. Én elkiáltottam magam – Feküdj! A katonák kilátástalannak, értelmetlennek látták az ellenállást. És akkor váratlan esemény történ. Az oroszok ahogy odaértek a fűzfás területre, elkezdtek futni felénk. Oroszul, magyarul összeviszsa ordítottak, ugráltak, sapkáikat, puskáikat ég felé hajigálták, és kiabáltak: Vojna kaput! Gitler kaput! Vége a háborúnak!

Csak álltunk, és néztünk. Gyülekezni kellett a tisztáson. Közben odaért egy katonai mentőautó. Erre éppen nagy szükség volt, mert az ezredorvosunk, dr. Bordás Ferenc orvosszázados, aki egyben országos hírvé falmetszőművész volt, teljesen legyengült állapotban alig állt a lábán. Vele együtt még három tisztet beültettek az oroszok a mentőkocsiba. A híd túlsó partján álltunk meg, ott ahol egy orosz tisztekből álló csoport álldogált. Kiemelkedett közülük egy tábornok. Prémés köpenyben, fején sötét prémés sapka, vörös tetején keresztben széles arany csík. Két másik magasrangú tiszt között egy elegáns, arany zsinóros zubbonyban nézelődött egy magyar százados. Mellettük orosz ruhás százados feszített, lóháton. Kapitány volt ő is, de orosz. És nő. Kiszálltunk a sebesült szállító kocsiból. Kitámogattuk dr. Bordás századost. A kapitánynő leszállt a lóról, a magyar századostól érdeklődtek hogy van a beteg? Aztán a tábornok kérdezgetett a magyar csapatokról. Miután értékelhető választ nem kapott, abbahagyta a faggatózást.

Átérték a többiek is. Pillanatok alatt lefegyverezték a csoportot az oroszok, nagy komolyan. Megszűnt a hangos Vojna kaput ! Gitler kaput ! Őrmestertől fölfelé külön állítottak bennünket, a többieket hozzácsapták az oldalt álldogáló csoporthoz. Kettesével sorakoztunk. Elindultunk elől-hátul orosz fegyveresek között a kis akácok irányába. Elöl a kapitánynő és a magyar százados, a tolmács.

Mentünk komoran, szótlanul, az járt az eszünkben, hogy a ruszok nem ismernek hadifoglyot, itt fognak kinyírni bennünket.

Nem így történt. Megállították a csoportot. A tolmács százados fordította, amit a századosnő mondott: Üljenek le!

Leültünk. A katonanő, aki határozottan csinos volt, végignézett rajtunk, és rövid beszédet mondott. – Önök katonák. Önök számára a háború véget ért. Sorakoztassák alárendeltjeiket, tartsanak rendet. Perecsenyben a laktanyában megkapják a bumácskákat (igazolásokot) és mehetnek haza.

Ezerkilencszáznegyvennégy október harmadika volt. Az izgalmat, szorongást és a félelmet közömbösség váltotta fel, amikor orosz katonák sorakoztatták az embereket, akik kezdték megszokni, hogy már nem katonák a nagy hadi kavargásban. Mennek négyes sorokban az út szélén. Az úttest zsúfolt volt a vonuló orosz hadakkal. A tömegből feltűnt egy teherautó. Platóján civil férfiak és néhány nő. Civil ruhában voltak. Elöl piros-fehér-zöld zászló lengett, oldalt a kocsin fehér transzparens, nagy, piros betűkkel: SAJTÓ. Alatta: IGAZ SZÓ. Voltak, akik közömbösen néztek le ránk, mások kiabáltak valamit. Nem érdekelt.

Le az útról. Be a faluba. Hosszú, sárga épület. Állj! Oszolj!

Az iskola udvarán már várt Bodó Miska. Mentem utána, de egy tanterembe. Az ablakok egytől egyik kitorve, a katonák csörömpölve gyüszméltek az üvegtörmelékeken. Lefeküdtem a dobogóra. Elnyomott az álom.

Az éjszaka közepe táján fölriadtam az üvegcsörömpölésre, aztán nem tudtam tovább aludni. Eszembe jutott János bátyám, hogy vészelté át a doni áttörést, Jóska öcsém, aki akkor már valahol a Krímben hadifogoly volt. De jó lenne valaha még ebben a bűdös életben találkozni odahaza, Ercsiben! A kisebbik öcskös úszta meg legjobban a háborút, valahol nyugaton amerikai fogságba esett. Tolmács-mindenesként rohángászott amcsikkal a dzsipeken, volt úgy, hogy katonai gépeken Bécs és olasz földön lévő katonai repülőtér között.

Tábori postánk nem működött, valójában nem tudtunk egymásról semmit. Újra álomba zuhantam. Nagy kiáltozások, a mozgolódásból az jutott el a tudatomig, hogy reggeli. Miska már hozta is csajkában a teát.

Miska csomagolta kis motyóját a borjába, legfölülre a két könyv került. Én nem csomagoltam. Nem volt mit.

Órák sem volt. Az apámtól kapott duplafedelű tula ezüst órát átadtam a tolmács magyar kapitánynak, aki azt mondta, ha Pestre érnek el fogja juttatni a megadott címekre. Át is vett egy tucatra való órát, köztük az

enyémet is. Jól, vagy rosszul tettem, hogy odaadtam neki? Oly mindegy, a perceknek itt az adott helyzetben nem volt jelentősége. Az volt a fontos közölték, készüljünk fel, megyünk Perecsenybe.

Hármas sorokban mentünk, lépéstartás, nóta nélkül. A többiek csak bámultak, hogy nekem semmim sincs, még köpenyem sem. Voltak tiszték, akik levagdosták hajtókáikról a csillagokat. Én megmaradtam zászlósnak, és bilgeri csizmákkal lábaimon csörtettem a több száz főre tehető tömegben.

Sötétedéskor megálltunk. Hol istállókban, pajtákban, házaknál vagy iskolában éjszakáztunk. Legrosszabb volt a szabadban. Iszonyatosan hideg volt.

Egy hete mentünk már, amikor láttam, hogy egy orosz őr szemet vetett a csizmámra. Másnap kirángatott a sorból. Mutogatott a csizmámra, jelezve, hogy vesse le. Csak néztem. Aztán ordított. Dühösen előre kapta a géppisztolyát, ráütött a tusájára. Nekiesett a csizmámnak, kifűzte, lecibálta a lábaimról. Ugyanezt tette az ő ormótlan, leharcolt bakancsával. Miska mellettem állt, de nem tudott semmit se tenni, széttárta a karját és nézett az égre. Az úr akarta. Rossz csere volt – mondta.

Fájt a lábam kegyetlenül, de menni kellett. Se éjjelünk, se nappalunk nem volt. Ahol éjszakára megálltunk, többnyire nem volt szállás.

Kegyetlenül hidegek voltak az éjszakák. Teljesen kimerülten ott nyomott el az álom, ahova fejünket lehajtottuk. Csellengő orosz katonák törtek ránk nagy kiáltozással. Lövöldöztek a levegőbe, fölállítottak bennünket, átkutatták a kis motyónkat – akinek volt – meg a ruházatot. Ki tudja már hányadszor. Órák után kutattak harásny: csaszi jeszt? Csaszi jeszt? – kiáltással. Bámultak rám, hogy semmim sincsen a pusztá életemen kívül.

Szerencse, hogy Miska T-adagját pár nappal korábban megettük. Megfelezte a szárított kenyeret, a hideg, zsíros konzervet, elrágcsáltuk a kávékockákat is – úgy szép a szegénység, ha már semmi sincsen. – állapította meg Miska. Szép, szép – válaszoltam rá, csak nagyon kellemetlen, és nehéz elviselni.

Másnap, ahogy egy kis hegyi tanya mellett mentünk Miska kiugrott a sorból. Egy pillanat volt az egész, két répat hozott az elgazosodott kertből, rágtuk, ettük, szívtuk a levét.

Mentünk a hegyek között. A fenyves, sziklás tájból hirtelen feltűnt nagy, sárga, cseréptetős épületeivel a perecsenyi hegyivadász laktanya. Meggyorsítottuk lépteinket. Dél volt, amikor a csoport megállt a laktanya kapujában. Az orosz őrségen kívül csoportosan álldogáltak kétoldalt a bejáratnál a magyar katonák.

Kiáltoztak – Honnét jöttetek? Sárbogárdi, pécsi, komáromi van-e köztetek? – sorolták a városok neveit, ahol katonaság volt. Fehérvárt nem hallottam.

Mi is kérdezősködtünk: Itt adják a papírokat? A bumácskát?

Ők meg csak röhögtek. Itt aztán nem adnak semmilyen igazolást. Titeket is jól átverték, becsaptak beneteket is! Innét csak kifelé lehet menni. Hazafelé nem vezet az út.

Második rész vége

Beregnyei Miklós:

Hej halászok, halászok...

BEVEZETŐ

Paks történetének a felszabadulás utáni és az azt közvetlen megelőző időszak eseményei igen hézagosan kerültek feldolgozásra. Ennek több oka van, az egyik legfontosabb a dokumentumok hiányossága és szét-szórtsága. A levéltári kutatás egyre több, ebből a korból származó írásos emléket tárt fel, melyet összevetve a visszaemlékező személyek elmondásaival, lassan kezd kibontakozni az a kép, mely az 1944-48-as éveket jellemezte Pakson. Természetesen a visszaemlékezéseket bizonyos fenntartásokkal kell kezelni, hiszen az eltelt 44 év sok mindent megszépített, vagy másképp láttat mint az valójában volt.

Ezen időszokról kétféle vélekedés él és alakult ki az emberekben, az egyik az, amikor úgy vélekednek:

A felszabadulás diadal menet volt, a lakosság virágosóvel várta a felszabadító szovjet hadsereget. A másik véglét szerint egy kegyetlen időszak volt, törtek, zúztak, fosztogattak és öltek a harcoló, vagy átvonuló csapatok.

Mint mindig, az igazság most is a két szélsőség között van. Háború volt, robot volt és félelem, az emberek félték a múlttól, de a jövőtől is.

A dunántúli hadműveletek elhúzódása nem kedvezett a közállapotok stabilizálásának. Az aránylag nagy számban megmaradt régi vezetés nehezítette azon elképzelés megvalósulását, mely szerint 1945 új és más rendet hoz. Ez a szemlélet nagyon élesen tükröződik a "halász társadalom"-ról szóló, azt bemutató megmaradt jegyzőkönyvekben és egyéb iratokban.

A Tolna Megyei Levéltárban igen sok dokumentum található, ezek zöme 1947-től, a "Vörös Csillag Halászati Szövetkezet" fondjában. Az ezt megelőző időkről – 1946-ból – a "Megyei Halászati Felügyelőség" anyagában találunk igen fontos dokumentumokat.

Az írásos emlékek sok esetben kedvezőtlen képet festenek az akkori halászkorról, a négy élő volt vezető-ségi tag (Feil Ferenc, Feil József, Sipos János, Szepesi Imre) visszaemlékezésében – érthetően – sok mindenről nem szólt. A kutatás során ellentmondást észleltem a mai tudatban őrzött – elmondott kép és az írásos dokumentumokból elérem táruló kép között.

A levéltár igen sokat segítő szakemberei nagy óvatosságra intettek, mondván nagyon gondoljam meg, mit használok fel a dokumentumokból.

Végül mégis úgy döntöttem, nem hallgatok el semmit, közlöm a dokumentumok alapján a tényeket, hiszen csak így lesz érthető, megérthető az az időszak.

Nem sérteni, nem bántani akarok, hanem az akkori légkört próbálom felvillantani, már amennyire azt egyáltalán lehetséges. Akik megélték az akkori idők, sok mindent biztosan másképp értékelnek ebből a munkából, mint azok, akik akkor születtek – velem együtt.

A mindent megírás kényszere hatott rám, miután újra olvastam Paks Monográfiájának a 324-325. oldalait, hol ilyen megállapításokat találhatunk: "... a jó kedélyű, kedves paksi halász társadalom...", vagy: "... példamutató közösségi munka...". Én többre becsülöm a tényeket mint az érzelmeket, így nem tettem magamévá ezt a stílust és úgy érzem a jövő számára fontosabbak a tények, a maga minősítését úgyis ráakasztja minden időszakra.

Végezetül még egy megjegyzés, mely iránymutató lehet a későbbiekben: Tolnán és Mohácson már 1945 szeptemberében megalakulnak a halászati szövetkezetek, így Pakson csak 1947. április 16-án.

A BOKROKTÓL A RENDKÍVÜLI KÖZGYŰLÉSIG (1945–47)

1944. december 1-jén felszabadul Paks, ezzel gyökeres változás következik be a paksi életében, így a halászok sorsa és helyzete is megváltozik. A felszabadulást közvetlen megelőző időszakban a paksi Duna szakaszt három család bérelte: Bencze Ferenc, Isgum Ferenc és Szedresi Imre.

A szovjet csapatok bejövetelével, mint az élet minden területén, a halászati jogokban is változás áll be,

így a bérleti viszonyok is megváltoznak. 1944 telén és 1945 kora tavaszán – a bérlőktől függetlenül – halászatot folytatnak a szovjet csapatok élelmezési ellátásának segítése érdekében. A halászatot nem vitték robotra, hanem katonai kísérettel halászni küldték őket. A téli halászatot, mikor beállt a Duna – sokszor a robbantásos halászatot jelentette. A halászok megmutatták – már amelyik – hol érdemes a nagyobb fogás reményében – robbantani, ott több aknát összekötöttek a szovjet katonák, majd felrobbantották. Időközben megjelenik a földosztásról szóló törvény, mely dönt a vizek használati jogáról is.

A 6700/1945-ös ME. rendelet alapján az állam bérbe adta a vizek használati jogát a bokroknak, a szövetkezet elődjének. A bokrokról így ír a Pallas Lexikon: "bokornak nevezik a magyar halászok az egy "szerszámhoz" – nagyobb hálóhoz – tartozó halászok szövetkezetét. Egy bokorhoz a háló nagysága szerint 4-12 ember tartozik."

Pakson az első bokrot Sipos János szervezte 1945 nyarán, mégpedig a KMP megbízásából és irányításával.

Sipos János ugyanis kilépett az SZDP-ből és a KMP-tagja lett 1945-ben. Az általa szervezett első bokor tagjai a következők voltak:

1. Sipos János
2. Sipos Ferenc
3. Sipos István László
4. Sipos József (formailag ő a tanya gazda)
5. id. Feil Ferenc
6. ifj. Feil Ferenc
7. Feil József
8. id. Bencze Ferenc

A Halászati Felügyelőségnek nagy gondot jelent a paksi állapot és egymás után küldi képviselőit a szövetkezet megszervezésének segítésére. A bokrok megalakítása után, mivel az állam csak a szövetkezeteknek adta bérbe a vizeket, formálisan megalakult a halász szövetkezet. Ez a megalakulás 1945. november 14-én lehetett, mert a törzskönyvi lapokon – 23 db – kivétel nélkül ez a dátum szerepel. A törzskönyvek viszont 1946 májusában kerülhettek kitöltésre, mert az adatok között 1946-os évre vonatkozó is van, ami kizárja az 1945-ös kitöltést. 1945-ből nincs írásos adatunk, viszont a Megyei Halászati Felügyelőség iratai közül – az 1946-os évből – jelentős dokumentumok kerültek elő. Ezeket a dokumentumokat jelentőségük miatt majdnem szó szerint közlöm.

Az első ilyen dokumentum egy kérvény az OHF-hez, melyet id. Feil Ferenc szövetkezeti elnök és Széles D. Béla ügyvezető igazgató írt 1946. január 3-án.

Íme a kérvény lényege:

"Alulírott tisztelettel értesíti a T. Halászati Felügyelőséget, hogy az ideiglenes bérleti szerződésben kikötött bérösszeget 360.000 pengőt a múlt hó 30-án b. címére postára adtuk.

A múlt hó 7-én 784/1945. szám alatt kelt, de csak a mai napon kézhezvett értesítésre tisztelettel jelentjük a következőket:

A múlt év december hó 31-ig járó 2 hetes bérösszeg beszedése folyamatban van, azt az incasszáls meg története után határidőben fel fogjuk adni.

A cégbejegyzést az illetékes cégbíróságnál eddig még nem kértük és pedig azért, mert a szövetkezet alapszabály szerinti működése elé sok előre nem látott akadály tornyosult, nevezetesen:

A szövetkezet nem rendelkezik halász felszereléssel, így elsősorban hálókkal. Háló csak a volt négy bérlő birtokában van, akik csak igen magas részesedés ellenében hajlandók azt a szövetkezet rendelkezésére bocsátani, úgyhogy a fogás nagyobb hányada a volt bérlőt illetné s a szövetkezet sohasem lenne abban a helyzetben, hogy tagjai részére hálót beszerezni módjában álljon.

Szomorú jelenség, hogy a régi halászmunkások, dacára minden felvilágosító munkának, nem érzik át a szövetkezeti mozgalom és működés nagy jelentőségű és altruisztikus fontosságát. Egy részét a régi halászbérlők ígéretekkkel és itallal szerelték le, más része pedig műveletlenségénél és tapasztalatlansága következtében nem hajlandó a szövetkezet működését elősegíteni s azzal szemben a legnagyobb közönyt viseltetik.

A közgyűlések és igazgatósági ülések (szám szerint 9) mindössze azt az eredményt produkálták, hogy a háló tulajdonosok, a szövetkezet javára a halfogások 1/3-ad részét szavazták meg, nagy rábeszélések után, *de a szövetkezet még egy deka halat nem kapott.*

Miután a háló tulajdonosok semmiféle felsőbbiséget elismerni nem akarnak, sem rendszert és fegyelmet a halászatban: azok nem ellenőrizhetők, *s így a szövetkezetnél sem bevétel, sem könyvelés még eddig nem volt s ilyen körülmények között nem is lesz.*

Az Országos Halászati Felügyelőség által megállapított bagatell bérösszeget is csak úgy tudjuk behajtani, hogy egy-egy halászhoz háromszor-négyszer is el kell mennünk, és hol kéréssel, hol terrorral sikerül csak kipurcolni belőlük ezt a csekély (paksi paritásban 3-3 kg keszegnek megfelelő) összeget.

A dolgok ilyen állása mellett a halászok minden nap halásznak, nem számolnak el senkinek és senkivel, az embereiket ugyanúgy használják ki mint a múltban, az elnök és az ügyvezető pedig nem tehet mást, mint összekoldulja a tagoktól havonként a semmivel egyenlő filléres bérösszegeket és azokat postára adja. A halászok pedig úgy mint régen tovább gazdagodnak a nemzeti ajándékként nekik adott vízen és halszaporításra, ivadékkal kihelyezésre eszük ágában sincs gondolni. Hálóra nem tartalékolnak.

Alázatos tisztelettel kérjük és javasoljuk, itt egyetlen mód van csak arra, hogy ez az anarchia megszűnjön s a rablógazdálkodásnak véget vessünk:

Szíveskedjék a Dunaföldvár-paksi vízszakaszt alant felsorolt négyünknek egy évi próbaidőre bérbe adni, garantáljuk, hogy a halászatot szövetkezeti alapon produktív módon fogjuk folytatni, a demokratikus elvek szem előtt tartásával. A szövetkezetbe minden hivatásos halászt, aki az alapszabályokat be fogja tartani és a vezetést elismeri, a rendeleteknek és szabályoknak magát alávetni hajlandó, be fogunk venni.

A bérösszeg pontos lefizetése után maradó bevételt hálók és ivadékkal beszerzésére fogjuk fordítani.

Az említett négy tag neve: id. Feil Ferenc, Báró u. 20., Széles D. Béla, Deák F. u. 32-34., Szepesi Imre és Nyitrai Ferenc, Duna utcai paksi lakosok."

A Halászati Felügyelőség nem adta – nem adhatta – bérbe a kérelmezőknek a kért Duna-szakaszt. A halászati felügyelőknél keresetűl fokozta a szövetkezet megalakítását célzó propaganda munkáját. A legtöbb feladat az ideiglenes elnökre és az ügyvezetőre jutott. Az ügyvezető – Széles D. Béla – baráti kapcsolatban állt Riegler Rudolf halászati felügyelővel aki Tolnán lakott. (Mellesleg a későbbi elnök – Izsógum Ferenc – is tolnai születésű) Egy magán levélben – melyet 1946. február 28-án írt – az előzőekben már vázolt képet fest az akkori állapotokról.

Ebből a levélből (75/1946. számú) tudjuk, miszerint a szövetkezet megalakítását a tagok egy része támogatja, ezek a kishalászok, a másik része – a nagyhalászok – ellene vannak.

Eddig tíz gyűlést hívtak össze, mely a közös bárkában halászást célozta meg de eredménytelenül.

A 11. gyűlésen a szakaszhatárokat állapították meg.

A közös döntés tekintélyét jelzi, hogy a szakaszhatárt megállapító gyűlés után az egyik nagy hálótulajdonos dinasztia, amely nem tudott belenyugodni abba, hogy a vezetés kicsúszott a kezéből, mindjárt a többinek a szakaszába ment halászni. Ez ellen a többi halász panaszt tett az elnöknel, az elnök pedig a rendőrségen jelentette a Siposokat.

Ezt követően a feljelentést megismételték, de már a járási parancsnokságon. Ide beidéztek az ügyvezetőt is, hol udvariasan meghallgatták a panaszt, majd így vélekedett a kihallgatást vezető rendőr főhadnagy: "ma már úgymint csütörtök van, menjenek csak a Siposok vasárnapig halászni jegy nélkül, és vasárnap igyekezzenek megegyezni". A rendőrség nem akart beavatkozni ezekben az ügyekben, szerette volna, ha békésen megoldódnak a gondok. Ezután az eset után legid. Feil Ferenc elnök le akart mondani az 1946. február 24-re összehívott közgyűlésig.

A március 3-ra összehívott közgyűlésen új vezetőséget kívántak választani, de végül maradt minden a régiekben.

A közgyűlés időpontját már 24-én meghatározták, melyről táviratilag értesítették Riegler Rudolf halászati felügyelőt Tolnán.

A február 27-én kelt távirat így hangzott:

"Március 3-án Pakson 11 órakor halász gyűlés kommunista székházban. Dunaföldvár képviselteti magát, jelenléte elengedhetetlen, választ kérünk, jön-e?"

Nem tudni biztosan, hogy eljött-e a felügyelő, csak sejteni lehet, hogy megjelent, hiszen már ideje lett volna Pakson is megteremtteni a szövetkezeti formát. A halászok vonakodnak a szövetkezettől és csak a kifogásokat keresik. Azzal érvelnek, sokan vannak a Dunára, nem lehet ezen a vízszakaszon megélni, ezért rábeszélik a vezetőséget, hogy igényelje ki az államtól a Szász-féle dunaföldvári halastavat, valamint a Dunapataj község határában lévő Szelidi-tavat. A tavak iránti igényt így indokolja a március 5-én kelt kérvény:

1. "A bérletünkben lévő Dunaföldvár-Paks-i üzemszakasz köztudomásúlag – országos viszonylatban is – egyike a halban legszegényebb vízterületnek.
2. Ez a halban és holtágban szegény vizünk cca 50 család eltartására kötelezett tagunk megélhetését biztosítani még szűkösön sem képes.
3. Bérletünkben lévő vízen a téli halászat nem folytatható. Télen tehát az embereink nyomorognak.
4. Miután szakaszunk halászokkal túl van zsúfolva, a súrlódások napirenden vannak s a torzsalakodások elkerülhetetlenek s ezáltal szövetkezetszerű és produktív működésünk lehetetlenné válik".

Az indoklásban jócskán vannak túlzások, hiszen maga a családok száma sem pontos, mert az 1946. május 23-án felvett jegyzőkönyv 23 családot említ, melyek három bokorban és szakaszon tevékenykedtek. Ez a lista is csak ideiglenes és nem teljes, mert a vidéki halászok nem küldték be az adataikat. A 23 személyről kiállított törzskönyvi lapok mindegyikén úgy szerepel, hogy 1945. november 14-én töltötték ki és mint már említettem ez nem felel meg a valóságnak, hiszen a válaszok között 1946-ra utaló adatok vannak.

A törzskönyvi lapokhoz készült egy 60/1946. számú jegyzőkönyv, melyre rá van vezetve, hogy az ügydarabhoz 24 melléklet tartozik. Ez pedig 23 törzskönyvi lap és egy összesítő. A jegyzőkönyv dátuma:

1946. május 23-a, tehát a törzskönyvek semmi esetre sem 45-ös keltezésűek.

A halászok a következő bokorokban – szakaszokban tevékenykedtek:

I. bokor a dunaföldvári szakasz:

1.	Izsgum Ferenc	nagyhalász
2.	Maisitz Lajos	nagyhalász
3.	Nyitrai Ferenc	nagyhalász

II. bokor a dunapataji szakasz:

1.	Kern János	kishalász
2.	Molnár Valér	nagyhalász
3.	Szepesi Imre	nagyhalász
4.	Zerza István	nagyhalász

III. bokor a paksi szakasz:

1.	Bencze Ferenc	nagyhalász
2.	legid. Feil Ferenc	kishalász
3.	id. Feil Ferenc	nagyhalász
4.	Feil Ferenc	nagyhalász
5.	Feil József	nagyhalász
6.	Fodor József	kishalász
7.	id. Kovács István	nagyhalász
8.	ifj. Kovács István	nagyhalász
9.	Oláh Dániel	kishalász
10.	Orova Ferenc	nagyhalász
11.	Rácz Lajos	nagyhalász
12.	Sipos Ferenc	nagyhalász
13.	Sipos István	nagyhalász
14.	Sipos János	nagyhalász
15.	Bárdos József	kishalász

A már említett törzskönyvi lapok alapján fontos személyi adatokat tudunk meg, mert 19 pontból álló kérdésre kellett a halászsoknak választ adni. Én csak a fontosabb kérdéseket ragadtam ki és az alábbiakban közlöm:

1. Bárdos József Paks, Deák Ferenc utca
Született: Paks, 1903. május 11.
Anyja neve: Kern Teréz
Felesége: Kompaktos Teréz
Vagyona: egy családi ház és 1,5 hold szőlő
A halászatot hivatásszerűen gyakorolja
1944 óta halászik megszakítás nélkül
Kishalász
A III. sz. borkorban halászik
2. Bencze Ferenc Paks, Duna u. 24.
Született: Paks, 1888. december 13.
Anyja neve: Kerekes Katalin
Felesége: Molnár Katalin
Vagyona: egy családi ház és 6,5 hold szőlő
Hivatásos halász
1918 óta megszakítás nélkül halászik
Jelenleg segédet tart
A szövetkezetben tisztséget visel, mint igazgatósági tag
Nagyhalász
A III. sz. borkorban halászik
3. Legid. Feil Ferenc Paks, Bátor utca 20.
Született: Paks, 1893. január 18.
Anyja neve: Haag Erzsébet
Felesége: Sztánó Júlia
Vagyona: egy családi ház és 1 hold szőlő
Hivatásos halász
1924-től megszakítás nélkül halászik
Segéd volt 1907-1911-ig
Szövetkezeti tisztsége: elnök
Kishalász
III. sz. borkorban halászik
4. id. Feil Ferenc Paks, Halász utca
Született: Paks, 1900. január 13.
Anyja neve: Wolf Rozália
Felesége: Ruff Katalin
Vagyona: egy családi ház és 8,5 hold föld és szőlő
Hivatásos halász
1915 óta mint mester halászik
Jelenleg segédet tart
A szövetkezetben igazgatósági tag
Nagyhalász
A III. sz. borkorban halászik
5. Feil Ferenc
Született: Paks, 1920. november 13.
Anyja neve: Ruff Katalin
Felesége: Borsi Katalin
Vagyona nincs
Hivatásos halász
1942 óta mint segéd halászik
Nagyhalász
A III. sz. borkorban halászik
6. Feil József Paks, Halász utca
Született: 1924. április 24.
Anyja neve: Ruff Katalin
Felesége: Kern Erzsébet
Vagyona nincs
Hivatásos halász
1940-től mint segéd halászik
1940-től 1946-ig segéd volt (A felvétel 46-ban lehetett)
Nagyhalász
A III. sz. borkorban halászik
7. Fodor József Paks, Alsódunapart
Született: Paks, 1883. november 8.
Anyja neve: Kiss Anna
Felesége: Herczeg Rozália
Vagyona: egy lakóház és fél hold szőlő
Nem hivatásos halász, megélhetésének fontos kiegészítése miatt halászik
1910 óta halászik
Kishalász
A III. sz. borkorban halászik
8. Izsgum Ferenc
Született: Tolna, 1893. január 4.
Anyja neve: Reicz Teréz
Vagyona: egy családi ház
Hivatásos halász
1910 óta halászik: 20 éve mester, 13 évig volt segéd és 3 évig inas
Segédet tart (ez is 46-ra utal)
A szövetkezetben igazgatósági tag
Nagyhalász
Az I. sz. borkorban halászik
9. Kern János Paks, Szent István tér
Született: Paks, 1908. május 18.
Anyja neve: Eisenberger Katalin
Felesége: Szepesi Mária
Vagyontalan
Hivatásos halász
1944 óta halászik folyamatosan de 42-43-ban is halászott
Kishalász
A II. sz. borkorban halászik
10. idősb. Kovács István Paks, Árvíz utca
Született: Paks, 1893. október 12.
Anyja neve: Czukor Rozália
Felesége: Walter Ilona
Vagyona: egy családi ház és 3 hold föld
Hivatásos halász
1916 óta hivatásos halász
Kishalász
Segédje a fia
A szövetkezetben felügyelő bizottsági tag
Jelenleg nagyhalász
A III. sz. borkorban halászik
11. ifj. Kovács István
Született: Paks, 1925. március 08.
Anyja neve: Taba Mária
Nőtlen
Vagyontalan
Hivatásos halász
1938 óta mint segéd halászik
Nagyhalász segéd
A III. sz. borkorban halászik

12. Maisitz Lajos
Született: Dunaföldvár, 1898. április 12.
Anyja neve: Kolodoni Anna
Felesége: Oláh Mária
Vagyona: 3 hold földje
Hivatásos halász
1908 óta megszakítás nélkül halászik: 1908-11-ig inas,
1925-ig segéd
Nagyhalász
Az I. sz. borkorban halászik
13. Molnár Valér
Született: Paks, 1906. május 11.
Anyja neve: Molnár Mária
Felesége: Pfeffer Katalin
Vagyontalan
Hivatásos halász
1945 óta halászik
Nagyhalász
A II. borkorban halászik
14. Nyitrai Ferenc Paks, Duna utca
Született: Paks, 1912. január 30.
Anyja neve: Vörös Rozália
Felesége: Varga Veronka
Vagyontalan
Hivatásos halász
1938 óta halászik mint kishalász
Jelenleg nagyhalász
Az I. sz. borkorban halászik
15. Oláh Dániel Paks, Duna utca
Született: Paks, 1910. május 12.
Anyja neve: Varga Anna
Felesége: Homonnai Anna
Vagyontalan
Hivatásos halász
1945 óta halászik mint kishalász
A III. sz. borkorban halászik
16. Orova Ferenc Paks, Árvíz utca
Született: Paks, 1902. január 21.
Anyja neve: Bodai Anna
Felesége: Románik Mária
Vagyona: egy családi ház és fél hold szőlő
Hivatásos halász
1915-től halászik folyamatosan mint kishalász
Jelenleg segédet tart
Jelenleg nagyhalász
A III. sz. borkorban halászik
17. Rácz Lajos Paks, Duna utca
Született: Paks, 1913. március 09.
Anyja neve: Horváth Mária
Felesége: Varga Erzsébet
Vagyontalan
Hivatásos halász
1944 óta önálló kishalász
1942-43-ban is halászott
1935-38-ig volt segéd
Kishalász
A III. sz. borkorban halászik
18. Sipos Ferenc
Született: Paks, 1919. június 15.
Anyja neve: Ill Mária
Felesége: Vengliczki Mária
Vagyontalan
Hivatásos halász
1945 óta mint mester halászik
1942-43-ban nem halászott
1936-39-ig volt segéd
Nagyhalász
A III. sz. borkorban halászik
19. Sipos István Paks, Halász utca
Született: 1923. március 08.
Anyja neve: Ill Mária
Nőtlen
Vagyontalan
Hivatásos halász
1945 óta mint segéd működik
1942-44-ben nem halászott
Nagyhalász
A III. sz. borkorban halászik
20. Sipos János Paks, Halász utca
Született: Paks, 1921. május 02.
Anyja neve: Ill Mária
Nőtlen
Vagyontalan
Hivatásos halász
1945 óta mint segéd halászik
1942-44-ben nem halászott
1838-ban volt segéd
Nagyhalász
A III. sz. borkorban halászik
21. Szepesi Imre
Született: Paks, 1912. április 08.
Anyja neve: Kern Erzsébet
Felesége: Benke Mária
Vagyona: egy családi ház
Hivatásos halász
1943 óta mint kishalász működik
1942-ben nem halászott
A szövetkezetben mint igazgatósági tag működik
A II. sz. borkorban halászik
22. Széles Dezső Béla
Született: Szepesbéla, 1897. július 05.
Anyja neve: Koch Amália
Felesége: Rein Sarolta
Vagyona: egy tanyai romház és 6700 öl föld
Nem halász, hanem mint a halászproblémákkal és irodalommal foglalkozó sporthorgász, a szövetkezet ügyvezetését vállalta.
23. Zerza István Paks, Alsódunapart utca
Született: Paks, 1907. június 22.
Anyja neve: Kern Mária
Felesége: Usztyán Júlia
Vagyona: egy lakóház
Hivatásos halász
1943 óta mint kishalász működik
1942-ben nem halászott
A szövetkezetben felügyelő bizottsági tag
Nagyhalász
A II. sz. borkorban halászik

Az 1946-os évről még két fontos dokumentum található a Megyei Halászati Felügyelőség iratai között. Az egyik anyag egy fogási kimutatás, a másik egy jegyzőkönyv. A fogási eredmények pontosságát megkérdőjelezi a nagy fizetési ódzkodás. Azt hiszem, alapos okunk van feltételezni, hogy a feltüntetett mennyiségnél jóval többet fogtak a halászok, csak nem diktálták be. A fogási eredményeket táblázatban rögzítettem az áttekinthetőség kedvéért. A kivetített forint értékek csak viszonyítási alapul szolgálnak, hiszen a forint csak 1946 augusztustól jelent meg, addig árucserre forgalom volt.

Így az 1946-os év eredményeire csak hozzávetőleges következtetéseket lehet levonni, bár az 1947-es iratok között található egy kimutatás-zárszámadás az 1946-os évről.

A másik dokumentum egy közgyűlési jegyzőkönyv 1946. október 13-ról. Ekkor került közgyűlés elé a kaució kérdése, mert a halászok egy része igen rendszertelenül, vagy egyáltalán nem fizetett bért.

Szepesi Imre a kishalászok nevében tiltakozik a kaució bevezetése ellen, de kezességet nem vállal senkiért.

Végül is a kaució kérdésében nem tudtak megegyezni, továbbra is az elnök nagy gondja maradt a bérek beszedése. Ezen a közgyűlésen egy fontos bejelentés is elhangzott, melyet szó szerint idézek: "A közgyűlés tudomásul vette az elnök azon bejelentését, hogy 1947. január 01-jétől kezdve a halászoknak szigorúan szövetkezeti alapon kell működniük".

1946. június 01-től szeptember 30-ig kifogott halmennyiség kg-ban és árai Ft-ban

(Az árak megállapítására az 1947. első negyedévére megadott árakat használtam)

Dunai szakaszok	KECSEGE		HARCSEA		SÜLLŐ		PONTY		MÁRNA		TÖRPE HARCSEA		KESZEG		ÖSSZES										
	Kifogott kg	ár	Kifogott kg	ár	Kifogott kg	ár	Kifogott kg	ár	Kifogott kg	ár	Kifogott kg	ár	Kifogott kg	ár	Kifogott kg	ár									
I. szakasz	20	13	260	13	33	13	429	51	13	663	114	12,5	1425	54	3	162	800	4	3200	1160	3	3480	1512	96	19
II. szakasz	62	13	806	13	43	13	559	44	13	572	85	12,5	1063	34	3	102	1264	4	5056	1099	3	3297	2631	11	54,5
III. szakasz	93	13	1209	13	18	13	234	43	13	559	83	12,5	1038	17	3	51	1250	4	5000	975	3	2925	2479	11	5,5
Össz. eredmény	175	13	2275	13	94	13	1222	138	13	1794	282	12,5	3525	105	3	315	3314	4	13256	3234	3	9702	7342	32	89

A dolgok ilyen állása mellett a halászok minden nap haláznak, nem számolnak el senkinek és senkivel, az emberiséget ez annyira lehangolja, hogy mint a muftiban, az elnök és az ügyvezető pedig nem tehet mást, mint össze-koldulni a tagoktól havonként a sekifel egyenlő filléres borítékokat a sokat postára adja. A halászok pedig úgy mint régen tovább szédülnek a nasseti ajándékként nekik adott vizen és halászparitárisa, ivadékhal ki-belyezésre csak abban sincs gondolni. Halóra sem tartálakolnak.

Aláíratos tisztelettel kérjük és javasoljuk, itt egyetlen mód van csak arra, hogy ez az anarchia megszűnjön s a rubiószalkodásnak véget vessünk: szíveskedjék a dunaföldvár paksi vizszakaszt alant felsorolt négyünknek egy évi próbakidőre berbeadni, garantáljuk, hogy a halászatot szövetkezeti alapon produktív módon fogjuk folytatni, a demokratikus elvek szemlőttartásával. A szövetkezetbe minden kivátságos halászat, aki az alapsszabályokat be fogja tartani és a vezetést elismeri, a rendelkezés és szabályoknak magát alávetni hajlandó, be fogunk venni. A beösszes pontos lefizetése után maradó bevételt halók és ivadékhal beszerzésére fogjuk fordítani.

Az említett 4 tag nevei: Peil Ferenc id. Báro u. 20. sz., Széles D. Béla Deák Ferenc utca 32-34. sz. Szepesti Imre és Nyitrai Ferenc Duná utca 15. paksi lakosok

Paks, 1946. évi január hó 3.

Kérésünk ismétlése mellett maradunk tisztelettel:

id. Teil Ferenc s.k. szöv. elnök Báro u. 20. sz.

A levelezést tisztelettel kérjük vagy Teil Ferenc halász, Báro u. 20. szám alá, vagy Széles D. Béla ügyv. Deák Ferenc u. 32. szám alá címezni, miután Peil Ferenc a köztársaságban van s ez a körülmény okozta jelen sorok tárgyára vonatkozó rendelkezésedelmest kézbesítését.

id. Teil
id. Teil
id. Teil
id. Teil
id. Teil
id. Teil

A másolat hitelesül:
id. Teil
 irodák s. tisz. t.

Másolat.

Országos Halászati Felügyelőség,

B u d a p e s t.

Alulírott tisztelettel értesíti a t. Halászati Felügyelőséget, hogy az ideiglenes báriai szerződésben kikötött bérösszeget 360.000 pengőt a múlt hó 30-án b. címre postára adtuk.

A múlt hó 7-én 784/1945. szám alatt kelt, de csak a mai napon kézbevételezésre tisztelettel jelentjük a követezőket:
 A múlt év december hó 31-ig járó 2 hetes bérösszeg beszerzése folyamatban van, azt az incassó után megdönté után határidőben fel fogjuk adni. A cégbejegyzést az illetékes cégbíróságnál eddig még nem kértük el. A szövetkezet alapszabály szerinti működése elé sok előnyös látott akadály tornyosult, nevezetesen:

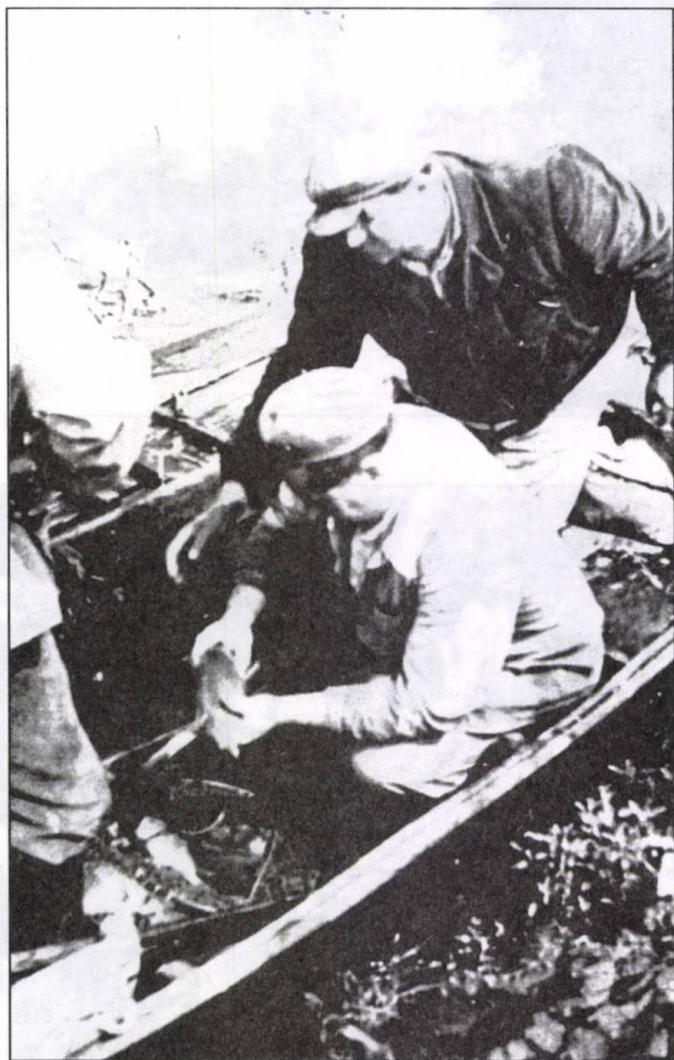
A szövetkezet nem rendelkezik halász felszereléssel így első sorban halóhal. Halók csak a volt négy bári birtokában van, aki csak igen magas részesedést ellenében hajlandó azt a szövetkezet rendelkezésére bocsátani, hogy a fogás nagyobb mennyiségű volt bári birtokba a szövetkezet számára lenne abban a helyzetben, hogy a bári részere hálot beszerzeni módjában álljon. ~~A szövetkezet nem rendelkezik halász felszereléssel, dacára minden felvilágosító munkának, nem érzik át a szövetkezeti mozgalom és működés nagy jelentőségét és altruisztikus fontosságát. Egy részét a régi halászbérlők ígéretekre és itallal szereztek le, más része pedig műveletlenségénél és paartalatlansága következtében nem hajlandó a szövetkezet működését elősegíteni s ezzel szemben a legnagyobb közönnnyel viselkedik.~~

A kögyűlések és igazgatói ülések /szakszerint 9/ mindössze azt az eredményt produkálták, hogy a haló tulajdonosok, a szövetkezet javára a halfogások 1/3-ad részét szavarták meg, nagy rábeszélések után, de a szövetkezet még egy deka halat nem kapott.

Miután a haló tulajdonosok semmiféle felelősséget elismerni nem akartak sem rendszert és felelősséget a halászatban; azok nem ellenőrizhetők, így a szövetkezetnél sem bevétel, sem könyvelés még eddig nem volt s ilyen körülmények között nem is lesz.

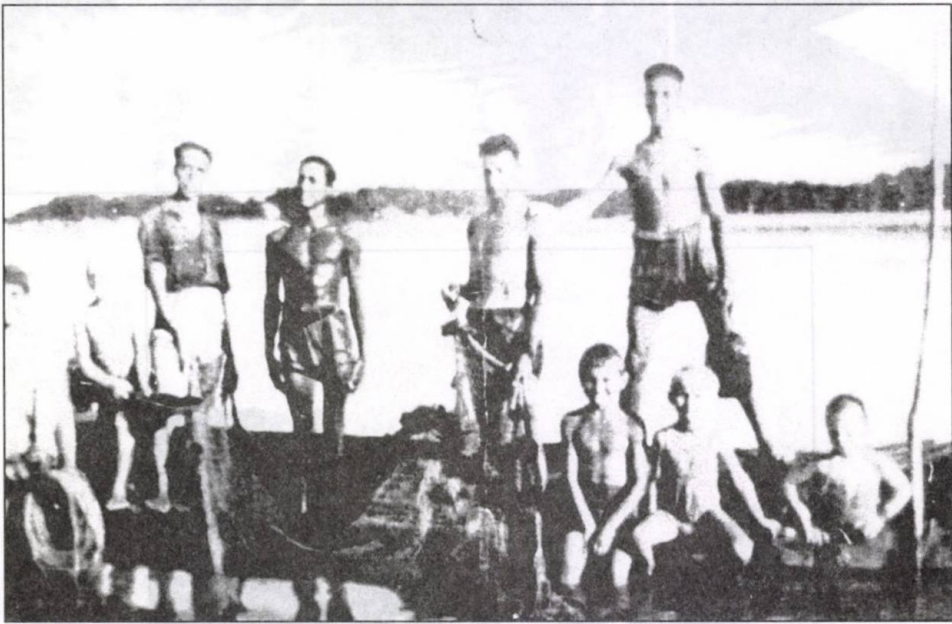
Az Orsz. Halászati Felügyelőség által megállapított bagatell bérösszeget is csak úgy tudjuk behajtani, hogy egy-egy halászhoz háromszor - négyeszer is el kell mennünk és hol kértük, hol terrorral sikerül csak ki-érszelnél belőlük azt a tényleg /, aki juttatásban 3-4 kg. halnak meg-felölt / bérösszeget.

F É L M Ű L T

Kiszl Péter:

Gyakorlati napló

1999.06.14 – 07.09.

1999. június 14.

Megkezdődött az egy hónapos, nyári, közművelődési könyvtári gyakorlatom a paksi Városi Könyvtárban. Az intézményt jól ismerem, hiszen gyermekkorom óta beiratkozott olvasója vagyok. Gyakorlatom első napja a szervezeti keretek megismerésével telt. Átnéztem a könyvtár munkarendjét, szervezeti és működési szabályzatát, éves tervét és beszámolóját.

Paks Város Önkormányzata a 65/1992. (IV.7.) Kt. számú határozatával 1992. április 01-jei hatállyal hozta létre a Városi Könyvtárt, mint önálló jogi intézményt. Jogelődje az 1953-ban alakult Járási Könyvtár, és az 1997-ben életre hívott Közművelődési Intézmények Igazgatósága. A könyvtár fenntartója Paks Város Önkormányzata. Fiókkönyvtára található a Móra Ferenc Általános Iskolában (iskolai könyvtár). A paksi Városi Könyvtár a Tolna megyei közművelődési könyvtári rendszer tagkönyvtára, szakmai- és módszertani tanácsadója a szekszárdi Illyés Gyula Megyei Könyvtár.

A könyvtárban jelenleg 13 főfoglalkozású személy dolgozik, de ez a létszám valószínűleg hamarosan csökkenni fog Paks Város Önkormányzatának takarékosági programja miatt. Eddigi feltételezések szerint 1 fő takarítónő és 1 fő pénztáros-raktáros munkaviszonyának megszűnésére lehet számítani. Ez a szomorú, de napjainkban sajnos gyakori eset remélhetőleg nem fog fennakadást okozni a könyvtár működésében. A könyvtárosok közül 1 fő egyetemi diplomával rendelkezik, 6 fő főiskolai végzettségű, 1 fő könyvtáros-asszisztensi tanfolyamot végzett, 1 főnek gimnáziumi érettségije van.

A könyvtárban heti 40 órás munkarendben dolgoznak, délelőttös, illetve délutános műszakban. Az intézmény nyitva tartása a következőképpen alakul:

Hétfő	13.00 - 18.30
Kedd - Péntek	9.30 - 18.30
Szombat	8.00 - 12.30

1999. június 15.

Az állomány felépítésével, külön gyűjteményeivel ismerkedtem, és részletesen tanulmányoztam a gyűjtőköri szabályzatot, valamint a könyvtár katalógusrendszerét.

A könyvtár általános gyűjtőkörű, de igyekeznek minden lakossági- és intézményi igényt kielégíteni. A gyűjtésbe bevont dokumentumtípusok:

- nyomtatott könyvek, folyóiratok, hírlapok és egyéb időszak kiadványok
- zeneművek
- térképek
- aprónyomtatványok
- diafilmek
- hangoskönyvek
- videofilmek
- helytörténeti dokumentumok

Megjegyzem, hogy a fentiekén kívül a könyvtárban elenyésző számban CD-ROM is megtalálható.

A gyűjtőköri szabályzat általános, közművelődési könyvtárra vonatkozó gyűjtési szempontokat fogalmaz meg (főleg az új Könyvek által ajánlott és referált teljes anyag gyűjtése), kivétel a helytörténeti anyag vo-

natkozásában van. A helyismereti gyűjteményben minden olyan dokumentumot gyűjtenek, amelynek paksi vagy Paks környéki vonatkozása van, és a helytörténeti kutatás számára jelentős. Nem gyűjtenek azonban térképeket, fényképeket, hangzó anyagokat, audiovizuális dokumentumokat, mert ez a paksi Városi Múzeum és a Tele Paks Városi Televízió feladata. Személyes kutatási tapasztalatom szerint a helytörténeti gyűjteményrész nagyon "tartalmas", igen sok helyi vonatkozású anyagot tartalmaz. Mindez elsősorban Herczeg Ágnes könyvtárigazgató és néhány lelkes paksi polgár több évtizedes gyűjtőmunkájának köszönhető.

A könyvtár katalógusai:

- raktári betűrendes
- szak
- tárgyszó
- recenziós
- sorozati
- rejtett bibliográfia
- hanglemez
- dia
- helytörténeti

A könyvtár állománya 1998. december 31-én:

Könyv: 70.762 db, időszaki kiadvány: 2.040 db, hanglemez: 2.626 db, videó: 185 db, egyéb dokumentum: 3.061 db (elsősorban diafilm), összesen: 78.674 db. Ebből szakirodalom: 53 %, szépirodalom: 28 %, gyermekkönyvtári anyag: 19 %.

1999. június 16. - 1999. június 18.

Megkezdődött a munkám a feldolgozóknál. A kiválasztástól a nyilvántartásba vételig minden egyes munkafolyamatban részt vettem. Köszönet a könyvtárosoknak, hogy megbíztak bennem és nem csak külső szemlélőként figyelhettem a feldolgozó munkát, hanem annak aktív részese is lehettem. Itt lehetett csak igazán hasznosítani a gyakorlatban Ferenczyné tanárnő előadásain tanultakat!

Az állománygyarapítás első fázisaként a kiválasztásba csöppentem bele. A paksi könyvtárban igen széles körben alkalmaznak kiválasztási segédleteket. Legfőbb "segítőtárs" a mindenki által ismert új Könyvek időszaki kiadvány, mely kódokkal ajánlja a különféle könyvtártípusok számára gyűjtendő anyagot. Ezen kívül kiadói katalógusok, kereskedelmi jegyzékek is segítik a gyarapító könyvtárost. Mindez azonban nem elég! Megtanultam, hogy szükség van személyes piackutatásra (például végignézni a környező és lehetőség szerint akár a távoli könyvesboltok készleteit), és mindenek előtt figyelembe kell venni az olvasói javaslatokat, kéréseket is, melyeket általában az olvasószolgálat munkatársai továbbítanak gyarapító kollégáik felé. Figyelni kell a szakfolyóiratokban megjelenő cikkek hivatkozásjegyzékét is. Miután kollektív munkával kiválasztásra került egy bizonyos számú dokumentum, a behasonlításra került sor. Megvan-e, és kellő számban rendelkezésre áll-e a könyvtárban? Ezután a szükséges könyvekről deziderátum katalógus készült. A rendelés minden esetben hagyományos formában történt. A dokumentumot a könyvtár igazgatója és gazdasági vezetője írta alá. Számomra a legizgalmasabb az érkeztetés volt, ugyanis ekkor lehetett elsőként szemügyre venni, átbogarászni a megrendelt könyveket, no és persze összehasonlítani, hogy a rendelésünk egyezik-e a szállított áruval. Ezután a nyilvántartásba vétel, köznapi néven leltározás következett. Ezt is élveztem, annak ellenére, hogy nem számítógéppel történt. A paksi Városi Könyvtárban egyedi és csoportos leltárkönyvet, valamint ideiglenes, ún. brossúraleltárt is vezetnek. Ezek használatát, vezetésüket, és persze a köztük lévő különbségeket jól megismertem. Köszönet ezért Bézi Sándornénak, aki a feldolgozó csoport vezetője. A leltározás után a tulajdonbélyegzést bízták rám. A gyakorlatom helyszínéül szolgáló könyvtárban a tulajdonbélyegző beütésén, és a leltári

szám beleírásán kívül a címlap versójára a szak- vagy Cutter-számot, illetve a dokumentum vételárát is be kellett írnom. Ha jól tudom, ezt nem minden könyvtárban teszik meg.

1999. június 21.

A bibliográfiai leírás és az osztályozás napja!

Tapasztalataim szerint a könyvtárban ma már ritkán gépelnek katalóguscédulákat. A KELL"-tól, a hajdani Könyvtárellátótól érkező dokumentumok mellé mindig megrendelik a megfelelő számú katalóguscédulát. A gond az ügynököktől, egyéb cégektől történő vásárlásnál adódik. Itt ugyanis általában az elkészített címleírás hiányzik. Ebben az esetben két megoldást alkalmaznak a paksiak. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtártól folyamatosan rendelt CD-ROM-ról kinyomtatják a megfelelő cédulát, ha itt nem találják a megfelelő rekordok, akkor marad az írógép... Gyakorlatom ideje alatt készítettem könyvekről, hanglemezekről, sőt még térképekről is bibliográfiai leírást.

Hajdu tanárnőnek köszönhetően az osztályozás terén nem tanultam új dolgokat. Persze a kész katalóguscédulán rajta van a jelzet, de az gyakran hibás, elmosódott vagy hiányzik. Cédula hiányában pedig egyáltalán nincs is. Ekkor küzd a könyvtáros a jelzetalkotással. Előveszi az ETO táblázatot és alkot... Néhány jelzetet én is készítettem, de az egyetemi dolgozatokban nehezebb feladatok voltak. Részt vettem a cédulaválogatásban, azaz előrendezésben, a besorolásban, beosztásban is. Számomra nem túl vonzó munka.

1999. június 22. - 1999. június 23.

Az állományfejlesztés másik komponensével, az állományapasztással, azaz a törléssel ismerkedtem. Segítőtársam gyakorlatvezetőm, Péri Ferencné volt.

A paksi könyvtárban vis maior miatti apasztásra szerencsére még nem került sor. Annál inkább tervszerűre! Elavult dokumentumok, egy dokumentum túl nagy számú kiadásai, rongált könyvek mindig sorakoznak a könyvtár polcán, és foglalják az amúgy is szűkös helyet "hasznosabb" társaik elől. Ezért a nagykönyvtárral ellentétben - ahol általában nem végeznek - szükség van a törlésre is. A kiiktatásra kerülő dokumentumok kiválasztása után kiemeltük annak katalóguscéduláit a lehetséges összes helyről, sorba rendeztük őket (ez volt igazán az aprómunka), majd jegyzőkönyvet készítettünk a selejtezésről. A viszonylag jó állapotban lévő dokumentumokat az olvasóknak kínáltuk fel megvásárlásra igen kedvező áron (20-30,- Ft-ért). A törölt dokumentumokba természetesen minden esetben egy nagy Z betű, azaz kiiktatási bélyegző került.

1999. június 23.

Ezen a napon a raktárak megismerésére került sor.

A könyvtárnak jelenleg két könyvraktára van: egy a könyvtár épületében, egy pedig egy szomszédos házban, ahol egyébként a gazdasági osztály is található. A könyvtár vitathatatlanul helyhiánnyal küszködik. A polcok zsúfolásig megteltek dokumentumokkal, a padlón, a szociális helyiségekben (kivéve WC-k) is tárolnak könyveket, újságokat. Ezért gyakran végeznek apasztást, kiárusítást. Az időszaki kiadványok nagy részét is eladják év elején. Mindössze öt-hat újságot, folyóiratot köttetnek be, és őriznek meg az utókor számára, mert nincs raktári hely. Véleményem szerint a tömörraktározás talán enyhítené a gondokat, de ilyen elképzelés megvalósítása nincs tervben Pakson.

Nagyságrendi raktározást nem alkalmaznak, hagyományos raktári rend van szakrendi- és Cutter-számok segítségével. Gyakorlatom idején önállóan visszaosztást és raktári rendrakást végeztem. Raktári katalógus természetesen található a könyvtárban.

1999. június 24. - 1999. június 25.

1999. június 28. - 1999. június 30.

Az olvasószolgálat tevékenységében több napon keresztül mélyedtem el, annak ellenére, hogy korábban már gyakran segítettem az olvasók kiszolgálásában.

A paksi könyvtárban 4 fő felnőtt- és 1 fő gyermek könyvtáros dolgozik, mindegyikük több évtizedes szakmai tapasztalattal rendelkezik, jól ismerik a könyvtár állományát, adottságait. Ez elengedhetetlen a tájékoztatásban.

A paksi könyvtár olvasószolgálati munkatársa komplex munkát végez: tájékoztat, kölcsönös, fénymásol, irodalomkutatással foglalkozik, statisztikát készít, szörfözik a világhálón, esetenként még lelki támaszt is nyújt egyes olvasók számára (lásd szociális funkció). Ezekben a tevékenységekben nekem is volt részem. Dr. Egry Tiborné könyvtáros felügyelete alatt beiratkozásokat fogadtam, egyes renitens olvasókkal ismertettem a házirendet, tasakos módszerrel kölcsönöztem, előjegyzéseket vettem fel, Interneteztem, újságokat tartottam nyilván kardex-lapokon és persze jobbnál-jobb referens kérdésekre válaszoltam, amelyeken még Szabó tanár úr is elképedne... Vitathatatlanul jobban megismertem az állományt, és az olvasókat is. Kicsit furcsán néztek a férfi könyvtárosra, de aztán megszokták. Pakson ugyanis nincsen hímnemű könyvtáros. Könyvtárközi kölcsönzést is lebonyolítottam, igaz nem a szakmai út betartásával, hiszen közvetlenül a forráskönyvtárral vettem fel a kapcsolatot. El kell mondanom, hogy napjainkban a könyvtárközi kölcsönzést igen kevesen igénylik, mivel költséges, és esetenként nem a leggyorsabb tájékozódási mód.

1999. július 1.

A gyermekkönyvtár nem a szívem csücske, de úgy érzem, itt is megálltam a helyem (igaz csak egy napig).

A gyermekkönyvtári munkám igen rövid volt, hiszen nyári időszakban nagyon kevés ifjú olvasó kereste fel a paksi könyvtárat. A "betévedt" egy-két kisgyerek mellett időmet hasznosan töltöttem, hiszen Lázár Ágnes gyermekkönyvtáros felvázolta az ifjúsági könyvtár feladatait, tevékenységét. Többek között az iskolákkal történő folyamatos kapcsolattartásról, a könyvtárhasználati órákról, vetélkedők, játékok szervezéséről, rendhagyó órák lebonyolításáról esett szó.

1999. július 2.

Július első pénteki napját a helytörténeti, valamint a zenei- és videogyűjtemény részletes megismerésével töltöttem.

A paksi Városi Könyvtár nagyon fontos része a helytörténeti különgyűjtemény, melynek rangját jelzi, hogy jelentős hányada az igazgatói irodában nyert elhelyezést a szűkös raktár miatt. A gyűjtemény igen jó adottságokkal rendelkezik, sok az egyedi, unikális dokumentum is. Anyaga nem kölcsönözhető, kizárólag helyben használható. Fellapoztam egy helytörténeti tárgyszógyűjteményt, mely hasznos segítőtárs a katalógusépítésben, valamint a tájékoztatásban is.

A zenei gyűjteményben hangoskönyvek, valamint hanglemezek és néhány CD lemez található. Ezekről a dokumentumokról külön nyilvántartást is vezetnek, és tárolásuk is eltér a hagyományos dokumentumokétól. A lemezek között Gyulainé Rostási Rózsa könyvtáros kalauzolt.

1999. július 5.

Pénzügyi érdeklődésem miatt ezen a napon a számok világában jártam Tokaji Tiborné gazdasági vezetővel.

Kézbe vettem a könyvtár költségvetését, terveit, kimutatásait, statisztikáit stb. Kiderült, hogy a könyvtár tavalyi évi költségvetése 21 millió forint volt, ebből állománygyarapításra megközelítően 3 millió forintot fordítottak. A fennmaradó összeget személyi- és dologi kiadásokra fizették ki. A dokumentumvásárlásra elkölthető összeg az idén 3,7 millió forint körül alakul, hiszen az intézmény 600 ezer forintot nyert pályázatokon. A

könyvtár számviteli nyilvántartásait a fenntartó Paks Városi Önkormányzat, valamint annak könyvvizsgálója rendszeresen ellenőrzi.

Az országos átlaghoz képest a könyvtár jó pénzügyi helyzetűnek mondható, hiszen költségvetése biztosítja az alapfunkciók ellátását. Reméljük, hogy a városban végbemenő takarékosági program sem fog ezen a kedvező tényen változtatni.

1999. július 6.

Kedvenc területemhez, az informatikához érkeztem el gyakorlatom végéhez közeledve.

A paksi Városi Könyvtár informatikai infrastruktúrája viszonylag jónak mondható, hiszen 5 db számítógéppel rendelkezik. Ezek között a 386-ostól egészen a Pentiumig találhatunk gépeket. Óradíjjal rendszergazdát foglalkoztatnak, valamint jelenleg egy polgári szolgálatos katona főállásban segít a könyvtár munkatársainak eligazodni a számítógépek világában. A könyvtár egyébként hagyományosnak mondható, a gépesítésre való áttérés folyamatban van. Textlib integrált könyvtári programmal rendelkeznek, ennek segítségével rekatalogizálást végeznek. Jelenleg az állomány kb. 16 %-át sikerült gépre vinni több mint egy esztendő alatt. Ennek oka kettős: munkaerő- és egy szerver gépre lenne szükség, hiszen így egyszerre többen is végezhetnének adatfelvitelt. A szerver-probléma a könyvtárosok reményei szerint hamarosan megoldódik, de az adatfelvitelt végző munkaerő hiánya továbbra is égető fontosságú, megoldásra váró kérdés marad.

A könyvtárban térítés ellenében Internet használatra is van lehetőség. A világháló elérése egy számítógépről lehetséges, mely az olvasószolgálati pultnál található. A szolgáltatás egyre ismertebbé válik, a használók száma folyamatosan nő. Negatívumként az említhető meg, hogy a csatlakozás telefonvonalon keresztül történik, amelynek rossz minősége mindenki számára közismert. Véleményem szerint a fenntartónak el kellene gondolkodnia ISDN csatlakozás létesítéséről, mert befektetése hosszútávon biztosan megtérülne. 2000. májusában ISDN-vonalra csatlakoztak.

A könyvtár saját e-mail címmel (, valamint honlappal is rendelkezik. A <http://www.extra.hu/vkpaks> címen tájékozódhatunk a könyvtár szolgáltatásairól, nyitva tartásáról, fényképeket nézegethetünk, és üzenhetünk az intézmény munkatársainak. A korábban említett okok miatt a paksi könyvtárnak hálózaton hozzáférhető OPAC-ja nincsen, így adatok on-line lekérdezésére nincs lehetőség, de a könyvtárosok telefonos és elektronikus levélben megírt kérdésekre is szívesen válaszolnak.

1999. július 7.

Számítógépes adatfelvitelt végeztem Textlib programmal.

1999. július 8.

Gyakorlatom szinten minden egyes állomásán szóba került a könyvtári marketing. Ebben a témában mélyedtem el a mai napon.

A könyvtárak mai gazdasági helyzetében létkérdés a szponzorok felkutatása. A paksi könyvtárban erről nem nagy lelkesedéssel nyilatkoztak, szerintük már senki sem áldoz Pakson komolyabb összegeket a kultúrára. A könyvtárnak tehát jelentős szponzorai nincsenek. Támogatókat elsősorban az adóbevallás idején lehet szerezni, a tavalyi évben a személyi jövedelemadó 1 %-ának felajánlásából 184 ezer forint folyt be a könyvtár számlájára. Ez igen kemény propagandamunka eredménye. Az olvasókat lépten-nyomon tájékoztatták a lehetőségről (szóban, szórólapokon, hirdetésekben).

Nagyon fontos a könyvtár népszerűsítése, bemutatása is. Ez ugyancsak nagy szervezőmunkát igényel. Jó kapcsolatot tartanak fenn a paksi médiával: TelePaks Városi Televízióval, Fortuna Rádióval, Paksi Hírnökkel. Rendszeresen tartanak kiállításokat, szerveznek ankétokat, író-olvasó találkozókat, hogy minél több embert be

tudjanak csálni a "tudomány templomába". A könyvtár világhálón való elérhetősége is jelentős, hiszen gyakorlatom idején még egy amerikai egyetemről is érkezett kérdés e-mailben.

1999. július 9.

Egy hónapos gyakorlatom utolsó napja. Összegeztem tapasztalataimat, benyomásaimat, és naplót készítettem. Megköszöntem a könyvtár dolgozóinak segítőkészségét, kedvességét, közreműködését. Búcsúzásra azonban nem került sor, hiszen még remélhetőleg sokszor megfordulok e könyvtár falai között.

Összegzés

1999. június 14. és 1999. július 9. között egy hónapos nyári könyvtári gyakorlatomat a paksi Városi Könyvtárban töltöttem. Az előírt tematika szerint megismerkedtem szinte minden könyvtári munkafolyamattal. Tevékenységemet, benyomásaimat jelen naplóban rögzítettem.

A gyakorlatot igen hasznosnak minősítem, hiszen az eddig csak elméletben elsajátítottakat a gyakorlatban, a valós életben alkalmazhattam. A könyvtár kiválasztása is előnyös volt számomra, hiszen Pakson lakom, és jól ismerem az intézményt. A gyakorlat lebonyolításában nagy segítséget nyújtottak a könyvtár dolgozói, külön köszönet Herczeg Ágnes igazgatónőnek és Péri Ferencné könyvtárosnak.

A 20.000 lakosú Paks Városi Könyvtára fontos szerepet tölt be a település kulturális életében. Rangja ennek megfelelő. A személyzet jól képzett, nagy tapasztalatokkal rendelkezik. A szolgáltatás minősége kiváló, az állomány szerkezete ugyancsak gondos, kitűnő munkavégzésre utal. Az olvasók jelentős része elégedett a könyvtár munkájával (ez az önkormányzat által elvégzett közvélemény-kutatásból is kiderül), szívesen jár könyvtárba. A lakosság több mint 15 %-a beiratkozott olvasó, a látogatók száma éves szinten meghaladja a 30 ezer főt. A könyvtár gazdasági helyzete stabil, biztosított a folyamatos működéshez és az alapfunkciók ellátásához szükséges költségvetési keret. A könyvtár berendezése esztétikus, az épületben mindig ragyogó tisztaság van.

Súlyos problémát okoz azonban a helyhiány, a dokumentumok elhelyezése katasztrofális, ezért gyakori az állományapasztás. Megoldást talán az épület bővítése, átalakítása, vagy tömörraktározás bevezetése jelenthetne. Lemaradás tapasztalható a könyvtárgépesítésben. A technikai feltételek ugyan adottak, de a munkaerőhiány erősen korlátozza a lehetőségeket. Egy fő- vagy mellékfoglalkozású informatikusra és egy adatrögzítőre lenne szükség ahhoz, hogy a könyvtár az ezredforduló könyvtári-informatikai elvárásainak megfeleljen. Erősíteni kellene a marketingtevékenységet is. A hiányosságokat a könyvtár lelkes csapatának odaadó munkája csak egy ideig tudja palástolni, megoldásuk nem odázható el. Remélem, az erre illetékesek mihamarabb felismerik és megoldják a problémákat.

Utóirat:

A Városi Könyvtár két évtizede fogadja gyakorlatra a felsőoktatásban könyvtár szakon tanulókat.

Tavaly nyáron az ELTE III. éves hallgatója végezte Pakson könyvtári gyakorlatát, akkor készült a Városi Könyvtár helyzetét, munkáját alaposan elemző napló.

Kiszl Péternek azóta a Tudományos és Műszaki Tájékoztatás c. szaklapban jelent meg tanulmánya Rendszerváltás a könyvtárakban c.

Gratulálunk és sok sikert kívánunk további tanulmányaihoz.

Herczeg Ágnes

HETÉNYI ISTVÁN

PÁKOLITZ ISTVÁN SZOBRÁNAK AVATÁSÁRA

Ember, fenyők, víz s az ég

*Ül domboldalon a Költő,
egy ember, mint akárki más,
túl a tépázott vén fenyőkön
sirály lebeg. Lenge látomás.*

*Milliónyi csobbanás a víz.
Az égen elúszó fellegek.
Dőlt szárnyú fehér pillangók,
vitorlások a víz felett.*

*Mellé ültem. Borzas fenyő
ágak közt kéklert víz s az ég.
- Jó lenne - suttogta halkán -
néhány szép verset írni még.*

*Évek jöttek, évek múltak el.
Sokasodtak versek, kötetek.
Szárnyára kapta a hírnév,
de ő maradt, aminek született.*

*Ember, aki másoknál csupán
szívben, lélekben volt nagyobb.
Tenyérnyi felleg résen látott
piciny, remegő csillagot.*

*Szoborrá lett. Lehullt róla
nagy csendben a hófehér lepel.
Múzeum kertben a paksi nép
emlékezik és ünnepel.*

ARS POETICA

*Nagy akarásom
mire futotta?
Nevem beírtam
futó homokba.*

*Nem született hősnek,
nem születtem nagynak,
nem azért, hogy kapjak,
csak azért, hogy adjak,*

*Mosolyt, szép szót, verset,
fényt a vak homályba -
szegénységnek is legyen
egy kis boldogsága.*

*Ezért szőttem versbe
az egész világot,
fázós csillagokat,
útszéli virágot.*

*Emberben, virágban
kerestem a szépet.
Szerettem a hazát,
Szerettem a népet,*

*ezt a sorsüldözött
és ezerszer áldott,
vihartól tépázott
Kis Magyarországot.*

*Jártam a magasban
s odalenn a mélyben.
Futásom megfutva
állok itt, középben.*

*Dölyfös gazdagok közt
hogya körülnéztem,
riadtan vert szívem
S a szegénységem.*

*Nem voltam egyedül,
voltak jó cimborák.
Védtem igazukat,
A szegények igazát!*

*Ó arcukat látom,
Hogyha írok verset.
Fogják a kezemet,
hogy el ne tévedjek*

Tisztelt Olvasó!

Előző számunk 18. oldalán Oláh Zoltán neve alatt két verset közöltünk. A verseket nem Oláh Zoltán, hanem Pataki Csaba írta. Tőlük és az olvasóktól is elnézést kérünk a téves közlésért.

PATAKI CSABA

Kellessz

*Kevés a létem, hogy irántam érezz?
Egészként élném éltemet érted!
Lesz-e majd erőd, hogy szeress végre?
Lesz-e majd erőd, hogy kövess Világ végére?
Engedd, hogy érzésem hívó szava
Sziromként boruljon egész valódra,
Zengő szerelmem szálljon tündöklő hajaddal!*

Rólad!

*Kell minden mi szép, a tükröző csillagfény.
Alkonyi órán arcodon táncoló lámpafény,
Tolakvó emlékek néma fénye,
Alkalmi csókok varázsos erénye.
Lebukó Nap szikrázó koronája
Igazi szerelmek méltó csodája
Nevelt gyermeked piruló orcája.*

Ember és Föld!

*Forr a Föld dühe már,
Jön földrengés, tulvilág.
Meddig már?
Nem bírja tovább e szörnyű sanyargatást!*

*Mi csak vakon ülünk létünk világán,
Mit sem törődve sarjaink hazáján.
Pusztítunk vizeket, erdőket,
Milliónyi életet!!!*

*De nem ez a mi sorsunk!
Valónk tenni s tenni, újra meg újra,
Mindig jobbat, szebbet alkotva,
Hogy Földünk jövője legyen méltón
Életünk hordozója*

Vágy

*Arcodra pirt varázsol szavam,
Kéjesen hívogattalak.
S mikor megérintett két kezed,
A vágy hullámai fodrozták fel szívemet.
Tested feszült ívben várt,
Ajkaid csókjaimra nyitod már.*

*Ó fürdőző félhomány ölelj karjaidba hát,
Irigy szemek elől szerelmünk legyen zárt Világ!*

GÁTS KRISZTINA BEÁTA

Városom – Paks

Vadgubacsok kopognak,
ropognak repedezett köveken,
folyópartra hajolnak a vetkező gesztenyefák.
Duna illatú csendes utcákon járok,
betemetett, víz áztatta árok kíséri lépteim.
Gyermekkorom lapul az omladozó falakon,
bújócskázik, kerekezik vézna alakom
a napszitta házak között,
téglakövel rajzolt betonúton szökdel,
hol zöldell most a szertekúszó giz-gaz.
Egyszervolt kislány tépked vadvirágot
a régi kompikötőn
nézi a szomorkásra fakult napsugarat.
Eszmélő árnyéka buckákba botlik,
majd félénken mégis átoson
a kedves kis városon.

Kedvesem,

ha víz lennél,
meztelen lennék téd,
ha nap lennél,
porrá égetném magam,
ha szél lennél,
tornádód magvába állnék,
s hagynám, hogy
szétroppantsa nyakam,

ha virág lennél,
lennék rabszolga-bogarad,
ha föld lennél,
alattad nyugodnék csendesen,
ha levegő lennél,
én is lebegnék veled,
s hagynám, hogy
ringass kedvesen.

Édesapám,

pajkos szemedben a fény bennem él,
magamban őrizgetem vidámságod.
tisztelem becsületed,
s becsülöm tiszteleted,
emberséged s nemes gondolataid
hódolattal fogadom.
bálványom vagy mindörökké.
zárt szemekkel, vakon.

Úgy hiszem

émelygő tévelygő vagyok világodban
elesett madarad maradt csupán
belőlem
szárnyaimról lefoszlottak a tollak
s örvényeidben imbolypog
beteged
hosszú utakon hagytam szárnyam tollait
megtévedt utakon
mezítelenre vetkőzve
s mégis ha szárnytalan is
de a mennyeekben verdesnek
lecsupaszított pihésedő csontjaim.

Délutáni szieszta

két kezemben tartom a napfényt
két szememben őrzöm a tüzet
két fülemmel hallom
a folyóparti szomorú fűzet

két ága közt arcomba néz a szél
két lábon járva sután megkerül
két lépéssel suttogón
tunya testünkre terül

két karommal karollak melegen
két ujjammal cirógatlak lustán
két pillanatra mellettem
maradsz mégis tán

SZALAI SZILVIA

D-nak

Téved a Föld
és a szürke alkony,
izzik a hold már,
ha a Tenger hulláma
csapkodja szíved ajtaját.
Ítéld, de nem vakon dönt.
Itt már Aphrodite
könnye
is jégeső csupán.
Szeretni nem tud,
ki csak hiszi
a szerelmet.
Imád ki akarja azt,
csüggedten is, fáradtan is.
És ölévén álmában a Holdat,
lelkében az álmot.
Nem tudom...
Már az északi szél sem igaz.
Bocsásd meg, hogy
elhagyott hitem.

Hitem igaz

Hitem igaz,
Isten nem az,
Szemében lelkem,
könnycsepp vérzik ajkán,
hullámszél hajában
az idő.
S a redő homlokán
villámként suhan át.
Rám néz, aszott arcán
látom a kort.
Üres tenyerén,
sóhaj fehér virága nyílik.
Megszállta lelkét
a magány, hát
ezért vette el társam
melegét szívemből.

Nem félek

Már nem félek,
nem reszketek,
nem sűgök imát.
Rettegés hona
szívemből elmúlást
mímel.
Színlelést látok lelkemben,
- koszorút. -
Már nem félek
a Haláltól.

MARKÁCS GÁBOREgy öregember halála
(a Duna-parti remete emlékére)

*Eltűnt, nincs többé,
véget ért az útja.
Ami maradt nekünk
az emlékek, s a múltja.*

*Nem vigyáztak rá
nem hitt benne senki,
akármerre ment
kerülte mindenki.*

*Szomorú volt
hisz nem volt senkije,
csak szenvedés, nyomor
és bánat az élete.*

*Egy este mikor lefeküdt
nem tudta lesz-e reggel.
Örökre elaludt,
álmában ment el.*

*Őerte könnye
senkinek sem hullt,
pedig drága élet volt az övé
mely hamar elmúlt.*

*Eltűnt, nincs többé,
véget ért az útja.
Ami maradt nekünk
az emlékek, s a múltja.*

SZARKA JÓZSEF

Vadvizeken

*Ahol meghal az éltető
gabonát nevelő erő,
meghal a holnap könyörületébe
álmodott élet,
s parazita rovarok zsongnak,
s a hamvadó szemű ember,
a dőlt ház, és a szomorú
megrendült Nap tekintetében
az emberszenvedés vonul,
ott vagyok éppen.
Innen üzenem; hajózik a vadvizeken.
Se gát, se part meg nem állít,
sem az alkonyat, mely rám ásít,
csak a pusztulás, mi itt maradt,
s a pokolbéli áhítat,
mely megölte a gabonát,
füvet, virágot, szebb hazát?
Mégis érzem azt az erőt:
aki az Emberben lakoz,
napsugarasan felemel,
s meghajol legott,
a teremő erő előtt...
- Ha megszelidülnek a vadvizek,
s visszaadják az életet,
mielőtt minden elvetél,
mielőtt csónakom partot ér,
mielőtt gyáva tolvajok
térdelnek az Ember s a fény előtt...*

HETÉNYI ISTVÁN

Sugaras napok fénykörében

*Látom arcodat**A dolgok átlényegülnek.**Örök egy marad:**Ahogy az arcod látom**virágzó fák alatt.**Habfehér virágok néznek,**mint különös csodát,**s te csak mosolyogsz, mosolyogsz**a friss lombokon át**Itt vagy, elhiszem**Hitetlen hittel nézlek,**és fogom a kezéd.**Itt vagy. A parti sétány**őrzi a léptedet.**Őrzik a dárdás fűszálak,**s egy furcsa remegés...**Menny, s pokol vár arra,**aki szemedbe belenéz**Amit teszek**Amit teszek, öntudatlan**teszem, mert így van jól.**Tennem kell, így írták meg**sorsomként valahol.**Én semmi se vagyok,**Te egy vagy velem.**Semmi s közted tűnik el**egyetlen életem**Hát ezért**Kereslek. Sajog hiányod.**Tudom, hogy te is így vagy.**Sugaras napok fénykörében**keringsz, akár egy csillag.**A dolgok átlényegülnek,**végül csak egy marad:**ahogy az arcodat látom**virágzó fák alatt.*

RÁCZ DIÁNA

SZ-nek

*Téved az ég és bús a hajnal
halvány a Nap még
ha a patak sem igaz
ítél és vakon dönt
itt még Salamon sem segíthet
szeretni csak az tud
aki és akarja
a fát és a patakot
csüggedten is, fáradtan is
és szereti a fáradt napot
ha tél haragja takarja el
nem tudom... a szél néma és süket.*

Harag

*Forr, tajtékzik a tüzes ló
a hosszú vágta után
fekete teste az ég felé szökken
sörénye elnyel minden fényt.
Fent, magasan a szirt tetején
megpihen,
s fejét lehajtva
hosszan szól a lovak istenéhez:
nincs remény...
a szakadékon túl nincs új ösvény
csak a végtelen betonút.*

Atomháború

*Holtak közt járva
álmok sötét mélyén
láttalak...
éreztem, hogy nincs holnap
hogy nincs folytatás
hogy hazugság minden
mi jövőt hazudik
féltem-e?
ó, igen, nagyon
agyam megváltásért könnyörgött
ajkamról mégis
jótékony hazugság cseppent
gyermekünk igaz szemébe.
Holtak közt járva
álmok sötét mélyén
láttalak...
s gyűlöltelek
mert az élet az enyém
az életet nem te adtad
s a méhemből fogant
apró magvacska is
Isten ajándéka volt...
Volt...*

Neked

*Nézz fel az égre és látni fogod
a Napot, mely ezer sugarával életet ad
nézz fel az égre és nézz utána rám
szemembe az ég költözött
érintésed, mosolyod az én Napom
szeretem az eget
szeretem a fát
szeretem a világot ha benne vagy
szemed az ég
sóhajod szél
karok a föld
csókod a víz
nem élhetek ha nem szeretsz...*

Ne engedd el

*Dereng a vörös
kereng a táj
álomba forrt a Nap
helyére kék csönd örvénylik,
mosoly cseppen szemembe
valahogy boldog ma a Hold,
csillagok gyémánt sugara
megnemesíti lelkemet,
bolyonganék ott talán
hol nincs fent és lent
szárnyalnék szárnyak nélkül,
zuhannék félelem nélkül,
magamban tudnám a valóság nélküli
örök valóságot,
de közben fognám kezéd.
Ne engedd el
kérelek, soha ne engedd el,
mert visszaszállni még vissza kell,
s nem baj
mert kereng a táj
s ránk borítja kendőjét a Hold,
valahogy boldog ma az éj
mert itt vagy velem
s tudom soha, soha nem
nem engedem el a kezéd...*

Szarka József

FACSI DIANA

Fiatal költő barátaink verseihez

Dömötör Heléna és Bognár József versei felett tűnődve Pincési Judit egyszerű, egyben csodálatos megállapítása jut eszembe: "Az igazi művész nem szerepből szereti az embereket, hanem olyanokként, akikkel, s akikért művészi öntudatra ébredésének pillanatától érdemes, és kötelessége élni." – Rodin, a szobrász úgy tartotta, hogy: "Megcsalva egy szeretett lénytől a művész meginog ugyan, de aztán mégis úrrá lesz magán, és az árulóban a hálátlanság velejáróját látja, a hálátlanságot pedig lelkét gazdagító tapasztalatként üdvözli. Fájdalma félelmetes is lehet, de még abban is boldogság rejlik, mert az is az igazságnak folytonos imádása." E gondolatok jegyében ajánlom most az életünkben először publikáló két fiatal költő verseit az olvasó figyelmébe.

A Paksi Tükör mindig is szeretettel fogadta és várja mindazon pályakezdő írótehetségeket, akik komolyan gondolják az írásművészet embert formáló erejét. Tiszta időt, jó utat kívánunk a repüléshez. Megértjük, tudjuk, hogy a szeretet nem érdekből jön, és sohasem lehet eléggé vigyázatos, könnyen megeshet, hogy elveszíti tárgyát. Tisztelettel kérem az olvasót, fogadja jó szívvel a két fiatal poéta először megjelenő munkáit.

DÖMÖTÖR HELÉNA

Járd utadat

*Járd végig utadat! – szólt anyám,
s most itt álok előtted
iskolám.
Búcsúzom, eljött az idő,
mennem kell hát,
– előttem a jövő.
Itt hagylak téged,
de nem feledlek,
legszebb emlékeim közt élnek majd
a veled töltött szépséges évek.*

Hogyan hívják?

*Hogyan is hívják azt az érzést,
mit akkor érzek,
ha szemedbe nézek?
Miért van az, hogy kereslek
s nem talállak,
miért van ez a bánat?
Miért van az, hogy szeretlek?
Miért kívánlak?*

Felhők hátán

*Felhők hátán úszik a csend
s az ember olykor elmereng.
Az élet ott a sors kezében,
sorsom végzetem,
Tőled kérdem:
Miért ez utad szántad nekem?
Miért nem szeretsz?
miért nem oltalmazol,
miért nem vigyázol reám?
Merész a kérdés, oly merész,
s nincs reá válasz,
vagy oly kevés.
Lehet, hogy szavamat nem hallja senki;
sorsomat boldogtalanság fedi.
Miért nincs ölelő kar
mely elhárítaná a bajt?
Miért nincs senki, aki igazán szeret,
s nem súgja álmomban
csak az én nevemet?*

Fohász

*Nincs életem.
Hagyj meghalni
Istenem.*

PFEIFFER FERENC

A gyermek katonákért

*“A béke útja felé
az egyetlen járható út
a fegyverek útja.”*

Glies Gerly KalumbWa

(Zambia)

*Fel sem cseperedtünk s már várt a halál,
test nélküli fejek sokasága,
ma csak két embert öltem,
holnap ki tudja hányat.*

*Tizenkét évem elszelelt,
az én időmből nem maradt perc
se béke jobbra, se örömré,
vagyok aki vagyok mindörökre.*

*Lélekben ott vagyok veled,
A lusakai röpteren,
lélekben talán itt vagy velem,
a paksi dombokon, Sánc-hegyen.*

*Ha élsz még valahol hű barát,
szavannákon, tankok, kések között,
bár a béke rég elköltözött
a tájról:*

*Üzenem; hogy terem Magyarországon virág,
és vár egy jó barát, és vár a béke.*

*Üzenem: gyermek katonák
nőjete fel az égig,
s a fegyverek halála fölött
örüljete, mint a díszbe, szépségbe
öltözött emberi élet.*

BOGNÁR JÓZSEF

Lesz bocsánat

*Követ vessen rám
ki nem hisz a gyermek mosolynak.
- Lépkedek a végtelenbe tűnő úton.
Ezer nap gyónása sem oldozza fel
száz éjszakám bűnét,
mégis, ha van valahol bocsánat,
akkor kérnék.
Emberi érték.
Futószalag az élet,
s állva maradni oly nehéz.
De ha egy napon a kövek is meglágyulnak,
s minden gyermek mosolyra kész,
biztos, hogy lesz bocsánat,
s ha lehetne, én is kérnék.*

PAUK ERIKA

Mulandóság

*Kortalan idő,
suhanás,
ragyogó eső,
rohanás,
a fény, mely meghasad,
az arctalan Nap alatt.*

*Deres ősz haj
az élet derekán,
vágy, mi összeomol
hajnalok hadán,
mint reményem,
úgy úszik feléd
a lét.*

*Áttörő erő,
csillagragyogás,
fa, mely égig nő,
szellő, kacagás,
én így szeretlek.
Örökkön örökké.*

Legyen meg hát

*Mint a száműzött,
úgy jártam körbe-körbe én.
Harminckét évemet
felejtettem a féltekén,
a csillagos hajnalt,
napfényragyogást,
szellők táncát,
madárdalolást
mind megbecsülöm,
szeretem.*

*Félek.
A hajnal hatalmas szárnyakon
jön elém, s én álmaimból
kizuhanok végleg...
Mégsem adatik fel a remény,
holnapot is hoz hajnalhasadás,
békét hoz felém...
Legyen meg hát
a Te akaratod!*

MISZLAI GYULA

Garda tó-i ének

A 75 éves L.F-nek

*Áldozati füst az ének, mondtad
veszélyek közt élünk
virágok vagyunk, sziklák farkastorkában nőtt
magnóliák, tulipánfák.
Áldozati füst az ének.*

*Egy hang legyél, ami az összhangzást kitölti,
mondtad, s engedékennyé lesznek
az istenek, a szelek, a villám.
Egy hang legyél, ami az összhangzást kitölti.*

*Magányosan vetődünk kihunyt csillagok közt
halálra szánt magánnyal,
szavaink gázlók, sodró folyókon,
általuk vesztjük el, találjuk meg egymást.
Magányosan vetődünk kihunyt csillagok közt.*

BAJTAI ANDRÁS

Lobbanás

*Belobbant
ködös fáival az erdő,
papírszáraz felhőivel az ég,
és törékeny virágaival a mező.
Az alkonyati látóhatár
egyetlen
vörös vonallá
élesedett szemedben.*

*Mert láttam az arcodat
a Nap törött lencséjébe nézve,
amikor a gyújtópontba
hajolt a világ.
És éreztem a tekinteted
a vállamon,
mielőtt az este
remegve rám fókuszált.*

*Vártalak.
Még azután is,
hogyan a táj
egy lobbanásnyi, marék
hamuvá szürkült.*

Az ég celláiban

*Ahogy a napfelkelte
szétkenődik a felhők palettáján,
ahogy lecsordul a házak
taposatlan tetejéről
és végigfolyik a falakon
bele lépteink
eltévedt nyomaiba -*

*úgy kereslek, kutatok utánad
az ég celláiban. Ilyenkor,
mint fókuszpontban
a pirkadat rám összpontosul:
homlokomra,
ahová hiányod először
tenyerelt.*

Ahogy a szél

*Esteledik.
Az égbolt üres,
és mint sötét vászon
takar be hidegen.
Egyedül a Hold bámul le
ránk meredt arccal,
ahogy tükörbe néz az idegen.*

*Nem mozdulsz,
majd a fák józanságával
téped ki tenyered tenyeremből,
olyasféle mozdulattal,
ahogy a szél szakít ki
néha egy-egy szál
virágot a földből.*

*Magamra hagysz -
az éjszaka rácsainak feszül
szavam: nem ér utol.
A fekete égen szürke billogok.
S fejem fölött,
mint kialudt utcalámpák
éledeznek a csillagok.*

Fák halála

*Egyetlen tűszúrás a Nap.
Elnémítja az ősz-karmolta
fák és felhők sikolyait.
Megélezi az alkonyat késeit.
Mint szőnyeg lángol az égbolt:
fejünk fölé feszített örökkévalóság.
Rád gondolok.
Szemed vizében
kövek csobbanása:
erdők,
fák halála.*

Tisztelt Főszerkesztő úr!

Plagizál lat idegen szellemi alkotás részbeni v. teljes eltulajdonítása, idegen műnek (műrészletnek) saját névvel való közlése

(Bakos Ferenc: Idegen szavak szótára)

Majoros Irén Erzsébet a Paksi Tükör VI. évfolyamának 4. számában (1999. december) három verset publikált (Alázat; Örökkön-örökké; Kötődés). Megdöbbenve olvastam el az ötsoros Örökkön-örökké című versét, amely így hangzik:

“Belehalkul
arcod hajamba.
Köréd olvad
Kezem koronája.
Sírom a gyertyák gyantája.”

Elképedésemnek alapos oka volt: a szerző versében a tragikusan korán elhunyt Pinczési Judit (1947-1982) egy költeményének versszakára ismertem. A tehetséges költőnő mindössze 35 évet élt, és hat könyve jelent meg. Az említett verse a Lombja van a csöndnek (Magvető Könyvkiadó, 1982) című kötetében található, azokkal a versekkel együtt, amelyeket már halálos beteg írt. A költemény címe: Ránkégett seb, és így szól:

“Belehalkul az arcod hajamba,
akár egy sikoltás fele,
ellobbanok!
Körém olvad a kezed,
Hamuba forrt gyanta,
Ébren vagyok.

Ránkégett seb a Nyár,
Záport ver a szeme,
Zuhog a tetőre.
Mikor gézcsík a Nap,
Fáje a kötés,
Meg kellene kérdezni tőle.”

A hasonlóság fájdalmasan szembetűnő. És hogy véletlen-e? A válasz, azt hiszem, egyértelmű. Sajnálattal vettem tudomásul, hogy mindez a szerkesztő bizottságnak nem tűnt föl, és az Örökkön-örökké című verset, mint “Majoros Irén Erzsébet eredeti és önálló költeményét” közölte.

Bajtai András
gimnáziumi tanuló

Szelmája FAZEKAS

Az alkotás öröme, avagy mire jó egy "darab" agyag?
Cserép vagy kaspó, netán egy szobor?

Látogatóban Fogasné Rác Éva paksi fazekasnál. Amikor kint a szabadban rekkenő, szinte kibírhatatlan a hőség, a szuterénbeli mőhelyben, kellemes hősben beszélgetünk a ház asszonyával szakmájáról, annak szépségéről és lehetőségeiről.

- Légy szíves mutakozz be, mit lehet tudni rólad? Egyáltalán, hogy kerültél Paksra, és mióta foglalkozol a fazekassággal?

- Fogasné Rác Éva vagyok, két gyermek édesanyja, a kislányunk, Lilla 7 éves, Gergely a kislányunk, 6 éves. 1990 óta élek Pakson. Házasságkötésünk után a párommal úgy döntöttünk, hogy Pakson maradunk, mert ő már 1983 óta az erőműben dolgozott. 1987 óta foglalkozom a fazekassággal. A szakmába én tekervényes úton jutottam. Elvégeztem egy postaforgalmi szakközépiskolát, de mindig éreztem, hogy engem ez nem érdekel, de hogy mi az, ami érdekel, azt még nem tudtam. Érettségi után dolgoztam egy takarékszövetkezetben és egy könyvtárban. Időközben kerültem ismeretségbe egy kalocsai fazekassal - Kovács Lászlóval - akihez először hetente egyszer, majd egyre gyakrabban jártam korongozni tanulni. Mivel jól ment a tanulás, maga mellé hívott dolgozni. Közben önszorgalomból - kölcsön kapott tankönyvekből - elvégeztem Hódmezővásárhelyen a keramikus szakmát, így már a gyakorlat mellett a papírt is sikerült megszereznem.

- Mi is az a fazekasság? Tudom, hogy bugyuta a kérdés, de ha valaki a fazekasságról hall, általában egy virágcserep vagy egy köcsög jut az eszébe. Gondolom, ennél jóval sokrétebb ez a szakma.

- Nagyon szeretem a szakmámat, nagyon szeretem amit csinállok. Nap, mint nap rácsodálkozok az agyagra, amikor a kezem között formálódik, egy olyan egyszerű anyag, és mégis mennyi lehetőség van benne. Az lesz belőle, amit én akarok, amit elképzelttem. A korongozásban addig kell eljutni, hogy én legyen az anyag ura, én irányítsam az agyagot, nem pedig fordítva. Ha idáig eljut valaki, akkor már csak a képzelet és a fantázia szab határt a lehetőségeknek. Na meg egy csöppnyi kis fizika.

Igen a keramikus szakma, az agyaggal való foglalatokodás igen sokréteű formája. Van aki korongozik és kézzel formálja az agyagot, van aki gipszformába önti a felhígított agyagmasszát, és van aki gipszmintába bekorongoz, amely egy kis gép segítségével történik. Az utóbbi kettő tevékenység úgynevezett sorozatgyártás, míg a kézi korongozás egyedi és megismételhetetlen kézi munka.

- Az előbb említettek közül te melyikkel foglalkozol?

- Én kézzel korongozok, de már készítettem dombormű jellegű falitáblát, plakettet és szobrokat is.

- Mi határozza meg, hogy miket készítesz?

- A megrendelés szabja meg, hogy általában mit készítek, de van amikor kigondolok egy formát és megcsinálok.

- Mit tartasz a szakmád legszebb, és mit a legnehezebb részének?

- Nem tudom különválasztani, hogy melyik része a legszebb ennek a szakmának. Nekem az egész folyamat egy csoda. Ahogy egy bucsi agyagból azt csinálhatok, amit akarok. Egy bucsi agyagban benne van a lehetőség, hogy akár köcsög, váza, kaspó, virágcserep, stb. legyen, én vagyok az, aki eldönti a végleges formát, még menet közben, a korongon is tudok változtatni. Benne van a szabadság, nem csak egy meghatározott dolgot tudok vele csinálni. Utána, ahogy a megszáradt szürke agyagból, az égetés során terrakotta - azaz téglaszínű lesz. Majd a terrakotta színből a máz színétől függően nyeri el a végleges színét a termék. Maga az átalakulás, ahogy az égetés előtti, sérülékeny anyagból az égetés után egy viszonylag kemény, majd a mázazás utáni ismételt égetéstől egy különleges színhatású bevonat keletkezik rajta, és ez már maga a végtermék.

A legnehezebb részének is az egész folyamatot tartom. Mert kezdve a korongozásnál, ha már te formálod az agyagot, még akkor is jöhetnek váratlan problémák, például egy nem jól meggyúrt bucsi, vagy egy levegőbuborék az agyagban, mind-mind, hibalehetőség. De ha idáig sikerrel vetted is az akadályt, az egyenetlen száradás - eldeformálhatja az anyagot, az égetésnek is megvannak a maga buktatói, és ha mindezen túljutottál, még mindig ott a lehetőség, hogy nekiütöd valaminek, vagy akár el is ejtheted. Persze azért nem mindet.

- Milyen dolgokat készítesz a legszívesebben?

- Legszívesebben egyedi megrendeléseket válllok. Szeretem az olyan munkát, amit még nem csináltam, épp ezért kihívást is jelent a számomra.

- Van-e számodra olyan kihívás ebben a szakmában, (amelyet szeretnél megvalósítani) amelynek szeretnél megfelelni?

- Mindenek előtt szeretnék a megrendelőimnek eleget tenni, hogy jó érzéssel távozzanak, és máskor is visszajöjjenek, és ez számukra is egy hosszú távú kapcsolat kialakulását jelentse.

- Tartasz-e kapcsolatot más fazekasokkal, egyáltalán tudsz-e szakmabeliekről, akik a környéken élnek?

- Mivel nekem még kicsik a gyerekeim, ezért eddig inkább velük voltam elfoglalva, azt tartottam a fontosabbnak, hogy jó édesanyjuk legyenek. Úgy érzem, most jött el az idő, hogy én is felvegyem a kapcsolatot a környékünkön élő szakmabeliekkel.

Köszönöm a beszélgetést!

F. A.

Szarka József:

Egy kiállítás nyomában

Művész berkekben járja egy mondás: "Amire nincs szó, arra van zene, vannak szobrok és vannak festmények. A gondolat szabadsága nem tűri a logika megrajzolta határokat." Valóban, Robert Chesterson, a nagy angol író szavaival élve: "A tudomány láthatatlan börtöne a logika. A művészet azonban soha, semmiféle börtönt nem tűrt. Ebben rejlik egyetemessége, hatalma. A művészet az emberi szabadság végtelenben való megdicsőülése."

A közelmúltban a paksi Városi Művelődési Központ adott otthont két helybéli poéta-képzőművész kiállításának. Oláh Zoltán költő, író, publicista, és Majoros Irén Erzsébet, akik hosszú évek óta számtalan írásaikkal gazdagítják lapunkat, ezúttal festményekkel várták a nagyérdeműt. A májusban rendezett kiállítást Halász Károly, városunk talán legjelentősebb, nemzetközileg elismerést kivívott festőművészet nyitotta meg legalább száz érdeklődő előtt. A jelenlévők száma önmagáért beszél. Nem úgy a szegénységről, mely a két alkotót arra ítélte, hogy szerény lehetőségeiket mérlegelve a lehető legolcsóbb, és legegyszerűbb megoldást választják munkáik elkészítéséhez. Történetesen a tűzifát. Hasították, fűrészelték, csiszolták, s végül az égerfára festett, különböző technikákkal; olaj, pasztell kombinációk, alkotások, az új, szokatlan elemekkel gazdagított színvilág egy újszerű látásmódot emeltek igazi művészi rangra. A művészpárost otthonukban kerestem fel kérdéseimmel.

- Tudtam, hogy imádod a képzőművészetet, számomra elsősorban mindig is író ember voltál és vagy. Sohasem gondoltam arra, hogy egy napon életed társával egy képzőművészeti kiállítással fogjátok meglepni az érdeklődő művészbárát közösséget. Mi inspirált benneteket? - kérdezem Oláh Zoltánt.

- Igaz, hogy ez idáig három verses kötetem jelent meg, s ha a sors segít, hamarosan a negyedik könyvem is kezébe veheti az olvasó. Azt, hogy író vagyok nem merném kimondani. Inkább úgy mondanám, hogy megpróbáltam, próbálok verseket írni. Ugyanez a helyzet a színek világával. - Talán Istennek köszönhető az, hogy jelenleg úgy tűnik, hogy a képzőművészetet kedvelő közönség is befogadott minket. Úgy tartom, hogy Istenben léteünk, az Ő ege alatt élünk, s úgy teljes a világ, ha folyamatosan színebbé tesszük a magunk útján-módján. Kikívánkozott belőlem a festészet. Őszintén megmondom, ebben nagyon nagy része van társamnak, életem részének, Majoros Irén Erzsébetnek.

- A valóság, a körülöttem zajló történések, a dolgok sokszínűségének csodálatos egyvelege adta kezembe a tollat, később az ecsetet - válaszolja kérdésemre Majoros Irén Erzsébet. - No, meg itt voltak a késő őszi, téli délutánok, esték és éjszák, amikor gondolatseregek szállják meg az ember lelkét. Nem voltak, nincsenek tanítóim és tanárim. Az én mesterem a mindenség, ha úgy tetszik az Isten. Jómagam hetvennyolc munkát készítettem az elmúlt télen, Zoltán munkáit is ideszámítva százötven kép készült. Ezekből válogattuk össze a kiállítás anyagát. Egyébként a munkáknak nincs semmiféle üzenetük. Csupán dokumentációk egy közös látásvilágról, világfelfogásról.

- Legközelebb hol, és mikor láthatják alkotásaitokat az érdeklődők? Készültök-e újabb kiállításra?

- Idehaza, a Hattyú utcában rendeztünk be egy önálló galériát, melynek megtekintésére mindenkit szeretettel várunk. A következő kiállítás idejét és helyszínét a holnap dönti el.

Búcsú Határ Jánostól

Az előző szám megjelenésével egyidőben, amikor az ő írása is megjelent, kaptuk a szomorú hírt: Határ János meghalt. Mindannyian tudtuk, nagyon várta az újabb Paksi Tükör megjelenését, amelyben természetesen helyet kapott az általa nagy örömmel elküldött anyag: Az Algériai Magyar Kulturális Hét keretében rendezett kiállításáról szóló cikk, továbbá a Liberté-ben megjelent riport és az Algériai Demokratikus Köztársaság kormánya által adományozott "Nagy Aranyérem" kitüntetéséről készült másolat.

Sajnos azt már nem olvashatta el. Súlyos beteg volt, de nagyon reménykedett a gyógyulásban. Ez nála természetes volt, hiszen mindig teli volt életkedvvel és rengeteg tervvel, megvalósítandó munkával.

Nagyon sok szép képet festett. Mindegyikből sugárzik a természet szeretete. Világos és tiszta alkotások. Mély benyomást tett rá az első algériai látogatás, majd azt követően arra törekedett, hogy azt a derűt és a fényt megjelentesse vásznain.

Képein harmóniára törekedett.

Sok mindent szeretett volna még megfesteni, és megörvendeztetni vele bennünket.

Mi már tudjuk, hogy ezt nem tudja megvalósítani, elment örökre, de képei itt maradtak és gyönyörködhetünk bennük.

Emlékét örökké őrizzük.

Gyórfy József

**HATÁR JÁNOS ravatalánál mondott
búcsúbeszéd**

*fájdalmas csend
települt e tájra
Határ János
a festőművész
meghalt*

*de
él a varázsa*

*tündöklő vásznanon
újra termett tájak
hiába várnak*

*újabb képcsodák
nem születnek
a művész elment*

*de
a képek
élnek*

*világjárt ember volt
de itt élt körünkben
mifelénk alkotott
szépen
elmélyülten*

*Szilasligetén
volt igazán otthon
vázlatok miatt
járt csak más tájakon*

*Az élmények végtelen skáláját
Őrzik szép vásznai*

*látványai
karként ölelnek át*

*végtelen látomás
minden mozaik
amiket a művész
sorba megjelenít*

*milyen egyszerű volt
kedves
közvetlen*

*hirtelen ment el
ahogy a Nap szokott
a színes felhőkben.*

*Emlékezetül írta barátja:
dr. Demjén Tibor*

Pályázati értékelés

Oktatási-, Kulturális- és Sportbizottság, valamint a Környezetvédelmi- és Mezőgazdasági Bizottság közös pályázatot írt ki a városban működő "civilszervezetek, egyesületek, alapítványok, történelmi egyházak, és a városban működő alkotó közösségek, egyéni alkotók, valamint a város életében közhasznú tevékenységet kifejtő egyének működésének támogatására."

A Jámbor Pál Társaság az Oktatási-, Kulturális, és Sportbizottsághoz tartozó tevékenység kapcsán volt érdekelt és nyújtott be pályázatot. A Tükör szerkesztősége úgy határozott, hogy közli a nyertes pályázatok listáját, ezért felkerestem Pálmai Istvánt, a bizottság elnökét, akitől megkaptam a nyertesek névsorát, és néhány kérdésemre is válaszolt az elnök úr.

A helyi "nagyadózók" meghatározhatják, hogy befizetett adójuk 5 %-át mire fordítsa az önkormányzat. Ebben az évben egy listát kaptak az érintettek, mely lista az önkormányzat által fontosnak tartott feladatokat tartalmazta, és erről a listáról választhattak a "nagyadózók".

Ezt az elvet követte az önkormányzat, mikor a már jelzett pályázatot kiírta.

- *István! Mi indokolta ennek az elvnek a bevezetését?*

- *Pálmai István:* Az eddigi gyakorlat nem biztosította a megfelelő közelséget a támogatást kérő civil szervezetek és az őket támogatni kívánó gazdasági vállalkozások között. Eddig az volt a helyzet, hogy akinek pénze volt, az csak az önkormányzaton keresztül tudta ezt a kört támogatni. Az önkormányzatnak pedig nem volt meg az információja arról, hogy amit ő jónak tart támogatni, azzal egyet ért-e a mecenatúra.

- *Honnan lehet tudni, hogy az adott vállalkozó vagy nagyadózó milyen kapcsolatban van a civil szervezetekkel?*

- Eddig nem lehetett tudni. Ezért kellett egy olyan rendszert kitalálni, amely megmutatja egyrészt a vállalkozó számára, hogy az önkormányzat mit tart fontosnak a városban, másfelől az önkormányzat információt kap arról, hogy az általa preferált tevékenységet támogatja-e vagy nem a nagyadózó. Ez a rendszer tehát lehetőséget biztosít a vélemények összehangolására azáltal, hogy a beérkezett pályázatok elbírálása után küldte meg az önkormányzat a nagyadózóknak a listát, akik ebből ki tudták választani az általuk támogatandókat.

Természetesen maradtak olyan pályázatok, melyeket a bizottság ugyan támogatott, de a nagyadózóktól erre nem érkezett támogatási szándék. Ez nem azt jelenti, hogy ezek a pályázatok nem kapnak pénzt, de ez mindenképpen jelzés az önkormányzat felé, hogy az adott tevékenység nem találkozott a vállalkozók elképzelésével.

- *Mennyi pénzt lehetett elosztani?*

- Összesen 20 millió forintot és ebből a mi bizottságunknak 12 milliót, a környezet 5 milliót, és az egészségügyi bizottság 3 milliót oszthatott el.

- *Mennyi volt a beérkezett igény?*

- A támogatási lehetőségek ötszörösére jött be igény, több mint 100 millió Ft-ra érkezett pályázat, ezért nem azt csináltuk, hogy minden ötödik pályázónak adtunk, hanem arra törekedtünk, hogy minél többen kapjanak, igaz a kértnél kevesebbet.

- *A 12 millióból kaptak a történelmi egyházak?*

- Igen, de rájöttünk, hogy nem szerencsés ebbe a rendszerbe elbírálni az egyházakat.

- *Milyen egyéb tapasztalatokat szűrték le?*

- A teljes rendszerről az összegzett és letisztázott tapasztalatokat csak azután tudjuk levonni ha a kiküldött lista mindegyike visszaérkezik, és egyeztetni tudjuk az ajánlott és visszajelzett támogatásokat.

Már most elhatároztuk, hogy a következő pályázat kiírásakor sokkal konkrétabban határozzuk meg a pályázati feltételeket, és azt is megszabjuk, hogy mennyi lehet a pályázandó összeg felső határa. Óriási aránytalanságok voltak a benyújtott pályázatokban. Volt aki egyszemélyes programjára 6 millió forintot igényelt. Egyébként 186 pályázat érkezett be.

Keserű tapasztalat, ahogyan az egyes szervezetek és egyének reagáltak a pályázatuk elutasítására. Nem voltak képesek úri ember módjára elviselni, hogy egyszerűen nem jutott nekik pénz.

Végül nem volt szerencsés, hogy a három bizottság közös pályázatot írt ki, jobb lenne külön-külön kiírni.

Társaságunk nevében én annyit tennék még hozzá, hogy jó lenne ha a pályázók nem az adott év második felében jutnának hozzá a pályázaton nyert pénzekhez.

- beri -

Oktatási, Kulturális és Sportbizottság 2000. évi Oktatási pályázatok

Szám	Pályázó neve	Pályázott tevékenység	Támogatás
1.	Paksi Baptista Gyülekezet 7030 Paks, Ságvári E. u. 33.	Az épület felújítása	500.000
2.	Szilárd Leó Tehetségfondozó Alapítvány 7030 Paks, Dózsa Gy. u. 95.	III. Országos Fizikaverseny	80.000
3.	Lehőcz Józsefné 7030 Paks, Szabó E. u. 2/4. 75/310-710	Népzenei táborokban való részvétel	150.000
4.	Jámbor Pál Társaság 7030 Paks, Villany u. 1. 75/310-631	Paksi Tükör, Közvélemény című lapok megjelentetése	150.000
5.	Városi Nyugdíjas Klub Paks, Szent I. tér 75/421-040	Évi programmegvalósításra	100.000
6.	Református Egyház Paks, Bajcsy Zs. u. 8. 75/310-331	A meglévő épületekkel kapcsolatos gondok megoldása	1.000.000
7.	Pákolitz István Alapítvány Városi Múzeum 7030 Paks, Deák F. u. 2. 75/311-299	Művek kiadásához támogatás	80.000
8.	Szentesi Alajos Paks, Duna u. 5. 75/311-717	Kiadványok nyomdai költsége	120.000
9.	Római Katolikus Egyházközség 7030 Paks, Szent I. tér 16. 75/311-845 tetőépítés	Rókus kápolna freskó renoválás + plébánia	1.000.000
10.	Kacsó Tibor Béla 7030 Paks, Barátság u. 4/10. 75/315-788	Novella megjelenítése "Mesél a Sóvidék"	100.000
11.	Atomerőmű Sportegyesület Kerékpár Szakcsop. 7030 Paks, Gesztenyés u. 2. 75/311-000	Nagydíj amatőr kerékpárverseny lebonyolítása	100.000
12.	Atomerőmű Sportegyesület Szabadidősport Bizottsága 7030 Paks, Gesztenyés u. 2. 75/311-00	Hagyományörző év búcsúztató megrendezése	100.000
13.	Evangélikus Egyházközség 7030 Paks, Kossuth L. u. 29. 75/310-320	Evangélikus temető környezetrendezés	1.000.000
14.	Acsádi Rozália 7030 Paks, Váci M. u. 6. 75/315-387	"Pacsirtatánc" gyermekkötet kiadása	150.000
15.	Szarka József 7030 Paks, Öreghegy u. 8. 75/315-945	Riport kötet megjelentetése	100.000
16.	Lipovszky Lél Keve 7030 Paks, Ifjúság u. 14. 06/30 911-2726	Kiállítás szervezése több városban, új képzőművészeti alkotás létrehozása	80.000

17.	Paksi Íjász Sportegyesület 7030 Paks, Öreghegy u. 37. 75/420-781	Anyagi támogatás az íjász oktatás fejlesztéséhez	100.000
18.	Dunakömlődi Nyugdíjasok Érdekszövetsége 7027 Paks, Béke u. 2.	Kirándulás lehetőségének megteremtése a Parlamentbe, illetve Pannonhalmára	60.000
19.	Paksi Képtár Egyesület 7030 Paks, Szent I. tér 4. 75/311-879	A Képtár gyűjteményének múzeumpedagógiai feldolgozása gyermekeknek	400.000
20.	Ficzek Ferenc 7030 Paks, Barátság u. 8.	Kulturális alkotások létrehozása	80.000
21.	104. sz. Bethlen Gábor Cserkészcsapat 7030 Paks, Vörösmarty u. 23. 75/313-241	M63-as számú katonai sátor vásárlása	60.000
22.	Keresztény Értelmiségiek Szövetsége Paksi Csoport 7030 Paks, Babits M. u. 10. VII/3.	Kirándulás szervezése Százhalombattára a Régészeti Parkba	20.000
23.	Közművelődési és Szolgáltató Bt. 7030 Paks, Táncsics u. 24. 75/314-208	Paksi Új Színpad 2000/2001-es évi költségvetési támogatása	100.000
24.	Városi Vegyeskar Egyesület 7030 Paks, Gagarin u. 2.	A kórus 2000. évi költségvetési támogatása	200.000
25.	Magyarok Világszövetsége Tolna megyei Szervezete Paksi Ifjúsági Csoport 7030 Paks, Katona J. u. 6. 75/310-227	Erdélyi körutazás az ifjúsági tagozat tagjainak munkájuk elismeréséért	150.000
26.	Csillag Show-tánc Egyesület 7030 Paks, Domb u. 77. 75/314-234	Létezéséhez a legalapvetőbb dolgok megteremtése	150.000
27.	Fúvószenekar Barátai Alapítvány 7030 Paks, Deák F. u. 9. 75/311-624	Hangszerállomány karbantartása és fejlesztési költségeinek támogatása	200.000
28.	Báb-Mazsorett Egyesület 7030 Paks, Kosár u. 23. II/6. 75/314-129	Sörfesztiválon szervezendő II. Paksi Mazsorett Parádé	300.000
29.	Paksi Iskolapolgárokért Kerekasztal Egyesület 7030 Paks, Gagarin u. 2.	Térzene a nyári esték hangulatos koncertsorozata	72.000
30.	Paksi Iskolapolgárokért Kerekasztal Egyesület 7030 Paks, Gagarin u. 2.	Fiatalok Népfőiskolája	28.000
31.	Paksi Iskolapolgárokért Kerekasztal Egyesület 7030 Paks, Gagarin u. 2.	III. amatőr Pop-Rock-Jazz-Fesztivál	80.000
32.	ESZI DSE 7030 Paks, Dózsa Gy. u. 95. 75/311-022/54	Paks és környéke lakosságának szabadidő hasznos eltöltése hagyományőrzéssel	100.000
33.	Paksi Labdarúgó Klub 7030 Paks, Szent I. tér 2.	A Paksi Labdarúgás Története c. könyv megjelentetése	100.000
34.	Oláh Zoltán 7030 Paks, Duna u. 1/e. 75/315-998	Verseskönyv kiadása	100.000
35.	Lézer Kft. 7030 Paks, Dózsa Gy. u. 79. 75/316-666	VIII. Nemzetközi Blues, Jazz, Rock és Gasztronómiai Fesztivál	800.000
36.	Paksi Polgárőr Egyesület 7030 Paks, Dózsa Gy. u. 20. 75/313-410	2000. évi működéséhez szükséges pénzeszközök biztosítása, munkaruha 80 polgárőr részére	700.000
37.	Városi Művelődési Központ 7030 Paks Gagarin u. 2. 75/311-401	Tavaszi Fesztivál	1.000.000
38.	Városi Művelődési Központ 7030 Paks Gagarin u. 2. 75/311-401	Határon túli magyar középiskolások 7. Cseresznyési olvasótábora	200.000
39.	Amatőr Diákkosár Nagy Gábor 7030 Paks, Kosár u. 19. 75/312-536	Kosárlabda torna biztosítása a 11-12, 13-14 éves korosztály számára	100.000
40.	Szeresd a labdát és sportolj velünk az egészségedért Alapítvány 7030 Paks, Dózsa Gy. u. 95. 75/311-022	Labdavarázs mozgásfejlesztő sport-program biztosítása	150.000
41.	Csehi János 7030 Paks, Pollack M. u. 44. 75/315-241	2000. évi kispályás teremlabdarúgó bajnokság megrendezése	150.000

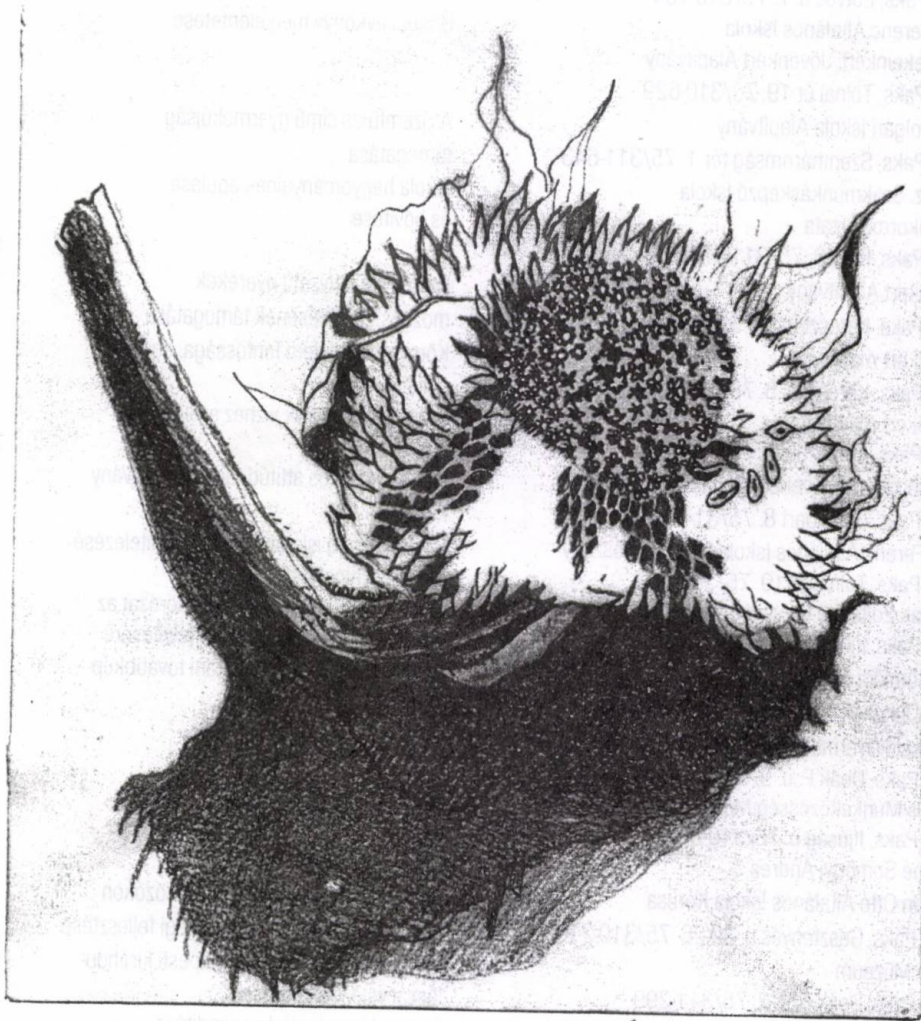
42. Péger József 7030 Paks, Dózsa Gy. u. 3. 75/313-868	Kiállítások, irodalmi estek szervezése, galéria világítás korszerűsítése	150.000
43. ASE Napközis tábor		100.000
44. Atomerőmű Sportegyesület 7032 Paks, Pf.: 7. 75/311-000	3 túrakenu és a hajókhoz szükséges 12 db lapát biztosítása	100.000
45. Kiss Zoltán 7030 Paks, Gesztenyés u. 13. IV/14.	Képzőművészeti kiállítás meghonosítása Paks városban	35.000
46. Dunakömlődért Egyesület 7027 Dunakömlőd, Béke u. 2-4. 75/312-561	Kopjafa állítása az imsósi erdőben	80.000
47. Balogh Antal Katolikus Iskola alsós szakmai munkaközössége 7030 Paks, Templom tér 6. 75/311-852	Az iskola könyvtárának fejlesztése	50.000
48. Szebényiné Prantner Edit 7030 Paks, Kishegyi út 12. II/5. 75/316-338	Sport és játékdudvar kialakítása	65.000
49. Gajzágó Mariann 7030 Paks, Ságvári u. 25. 06/30 226-1324	Komolyzene népszerűsítése	200.000
50. EDITING Bt. 7030 Paks, Árnas u. 7. 75/313-661	A városi televízió filmarchívumának	100.000
51. Paksi Koltél Társastánc Egyesület 7030 Paks, Gábor Á. u. 14. 75/417-002	IV. tánc tábor drámapedagógiai foglalkozásainak költsége	
52. Paksi Koltél Társastánc Egyesület 7030 Paks, Gábor Á. u. 14. 75/417-002	Jelmeztár támogatása	
53. Paksi Koltél Társastánc Egyesület 7030 Paks, Gábor Á. u. 14. 75/417-002	„Senior” csapat indulásához eszköz támogatása	200.000
54. 2010-es Sporttal a Jövőért Alapítvány 7030 Paks, Babits M. u. 10. IV/3.	Diákolimpiai versenyeken nagyobb számú részvétel támogatása	100.000
55. Atomerőmű Sportegyesület 7030 Paks, Gesztenyés u. 75/311-000	Harcművészeti Bemutató Gála	50.000
56. ARANYCSAPAT 2010 Gyermekefoci Paksért Alapítvány 7030 Paks, Kodály Z. u. 6. 75/313-692	Diákok labdarúgó nyári táborozása szabadidő eltöltése hasznosan	80.000
57. Poór József 7030 Paks, Fenyves u. 17. 75/311-294	Diákolimpiai versenyek lebonyolítása	200.000
58. ASE Szabadidősport "Millenniumi Ötpróbás" 7030 Paks, Gesztenyés u. 2. 75/311-000	Egészséges életmód kialakítása minden korosztály számára	200.000
59. Magyar Úttörők Szövetsége Paksi Elnöksége 7030 Paks, Kishegyi út 4. Mezősi Árpád 75/312-070	Kisokos tanulmányi verseny Paks és környékén, ill. a határainkon túl	77.000
60. Magyar Úttörők Szövetsége Paksi Elnöksége 7030 Paks, Kishegyi út 4. Mezősi Árpád 75/312-070	Regélő Mesemondó verseny Pakson és környékén, ill. a határainkon túl	36.000
61. Felsőfokú Tanulmányok Szoc. Tám. Alapítvány	Működés biztosítása	437.000

Oktatási, Kulturális és Sportbizottság

2000. évi Intézményi pályázatok

1. Vak Bottyán Gimn. Dr. Kárpáti Istvánné 7030 Paks, Dózsa Gy. u. 103. 75/311-610	Keszthelyi Helikon ünnepségen résztvevő csop. támogatása	50.000
2. Vak Bottyán Gimn. Társadalomtud. Munkaközösség 7030 Paks, Dózsa Gy. u. 103. 75/311-610	Versmondó verseny támogatás	25.000
3. Vak Bottyán Gimn. Tehetséggyógyozó Közalapítvány 7030 Paks, Dózsa Gy. u. 103. 75/311-610	Magyar Rádió gyermekkarának vendégszerepléshez támogatás	70.000
4. Vak Bottyán Gimn. Diákönkormányzat 7030 Paks, Dózsa Gy. u. 103. 75/311-610	Szabadidős programokhoz támogatás	20.000

6.	"Lépünk együtt a Kishegyi úti Óvodáért" Alapítvány 7030 Paks, Kishegyi úti Óvoda 75/311-205	Hagyományörzés tárgyi feltételei, kirándulások szervezéséhez	20.000
7.	"Gyermekparadicsom" Alapítvány a Paks Eötvös u. óvodáért Gyermeksziget Óvoda 7030 Paks, Eötvös u. 7. 75/310-154	Gyermekek egészségvédelmi tudatának alakítása	56.000
8.	Deák Ferenc Általános Iskola Gyermekeinkért, Jövőnkért Alapítvány 7030 Paks, Tolnai út 19. 75/310-629	Ünnepi évkönyv megjelentetése	80.000
9.	Paks Polgári Iskola Alapítvány 7030 Paks, Szentháromság tér 1. 75/311-643	A Szemfüles című gyermekújság támogatása	70.000
10.	661. sz. Szakmunkásképző Iskola Diákönkormányzata 7031 Paks, Pf.: 42. 75/311-278	Iskola hagyományainak ápolása és bővítése	100.000
11.	Angyalkert Alapítvány 7030 Paks, Kereszt u. 5. 75/310-456	Hátrányos helyzetű gyerekek mozgásfejlesztésének támogatása	
12.	Angyalkert Alapítvány 7030 Paks, Kereszt u. 5. 75/310-456	Környezetvédelem fontossága, egészsé- ges életmód	
13.	Angyalkert Alapítvány 7030 Paks, Kereszt u. 5. 75/310-456	Autista gyermekek vízhez szoktatása - úszás	150.000
14.	A Boldog Iskolás Évekért Munkaközösség 7030 Paks, Duna-part 8. 75/314-755	Ismeretközlő és attitűd formáló kiadvány készítése	80.000
15.	Deák Ferenc Általános Iskola 2.a - 3.b. osztály 7030 Paks, Tolnai út 19. 75/310-629	5 napos erdei iskola céljainak, kivitelezésé- nek megvalósítása	40.000
16.	Bosnyák Zoltánné Mesevár Alapítvány 7030 Paks, Ifjúság út 1/b 75/310-241	"Szülők Akadémiája" előadássorozat az óvoda és a család kapcs. elmélyítésére	40.000
17.	Dunakömlődi Általános Iskola 7027 Dunakömlőd Béke u. 13. 75/310-461	A nevelőtestület módszertani továbbké- pzése	50.000
18.	Muzsikáló Gyermekekért Alapítvány 7030 Paks, Deák F. u. 9. 75/311-624	Nyári táboroztatás	90.000
19.	Vizuális Munkaközösség Móra Ferenc Ált. Isk. 7030 Paks, Ifjúság u. 75/310-872	Iskolai Képtár kialakítása	20.000
20.	Siposné Somogyi Andrea	Udvari játékok (Móra Ferenc)	70.000
21.	Herman Ottó Általános Iskola Kórusa 7030 Paks, Gesztenyés u. 20-26. 75/310-216	Anyagi támogatás a kórustalálkozókon való részvételre, kórus minőségi fejlesztése	50.000
22.	Városi Múzeum 7030 Paks, Deák F. u. 2. 75/311-299	Verseny díjazottjainak budapesti kiránde- lással való jutalmazása	45.000
23.	Városi Múzeum 7030 Paks, Deák F. u. 2. 75/311-299	Tudományos kiadvány elindítása	80.000
24.	Városi Művelődési Központ Faluháza 7027 Dunakömlőd, Béke u. 2-4. 75/312-561	Dunakömlődi Fotóalbum megjelentetése	90.000
25.	Paks Város Önkormányzati Hivatásos Tűzoltósága 7030 Paks, Tolnai út 141. 75/310-622	Gyermeknap a Tűzoltóságon	50.000
26.	Hétszínvirág Óvoda 7030 Paks, Tolnai út 10. 75/310-642	Óvónők konferenciákon való részvételének támogatása	34.000
27.	Paks Polgári Iskola Alapítvány 7030 Paks, Szentháromság tér 1. 75/311-643	Hátrányos helyzetű vm. Nagycsaládosok gyermekeinek erdei tábor szervezése költségek csökkentésével	50.000
28.	Gyermekeinkért, Jövőnkért Alapítvány Kézműves Szakkör 7030 Paks, Tolnai út 19. 75/310-629	3 jeles nap	40.000
29.	Gyermekeinkért, Jövőnkért Alapítvány Kézműves Szakkör 7030 Paks, Tolnai út 19. 75/310-629	Szenvedélybetegségekkel kapcsolatos szemlélet pozitív formálása, nyílt szakkör foglalkozások	20.000

Laposa Zuzsa
2000. január
(napraforgó)

TARTALOMJEGYZEK

(paprika)

Laposa Zsuzsa '98. Máj 23.

TARTALOMJEGYZÉK

1. Beregnyei Miklós: A biskóki kompragédiára emlékeztünk	1
2. Gutai István: Gróf Batthyány Lajos főbenjáró pere és vértanúsága	3
3. Jámbor Pál üzenete - Nemzeti politika	16
4. Jámbor Pál: Az első király	17
5. Hetényi István: Egy élet a Duna mentén	18
6. Beregnyei Miklós: Hej halászok, halászok... ..	27
7. Kiszl Péter: Gyakorlati napló	39
8. Hetényi István, Pataki Csaba, Gáts Krisztina Beáta, Szalai Szilvia, Markács Gábor, Szarka József, Rácz Diána, Dömötör Heléna, Pfeiffer Ferenc, Bognár József, Pauk Erika, Mislai Gyula, Bajtai András versei	45
9. Levelezés	56
10. Művészportrék: szakmája fazekas	57
11. Szarka József: Egy kiállítás nyomában	58
12. Győrffy József: Búcsú Határ Jánostól.....	59
13. Határ János ravatalánál mondott búcsúbeszéd	60
14. Pályázati eredmények	61
15. Laposza Zsuzsa grafikái	66

PAKSI TÜKÖR

Irodalmi-művészeti és helytörténeti szemle

VII. évfolyam, 2. szám, 2000 július

Szerkeszti a szerkesztő bizottság:

Beregnyei Miklós felelős szerkesztő, Herczeg Ágnes olvasó szerkesztő

Rovatszerkesztők:

Gyórfy József művészet, Szarka József irodalom

Tördelés: Törökné G. Judit

Kiadja: a Jámbor Pál Társaság, Felelős kiadó: a JPT elnöke

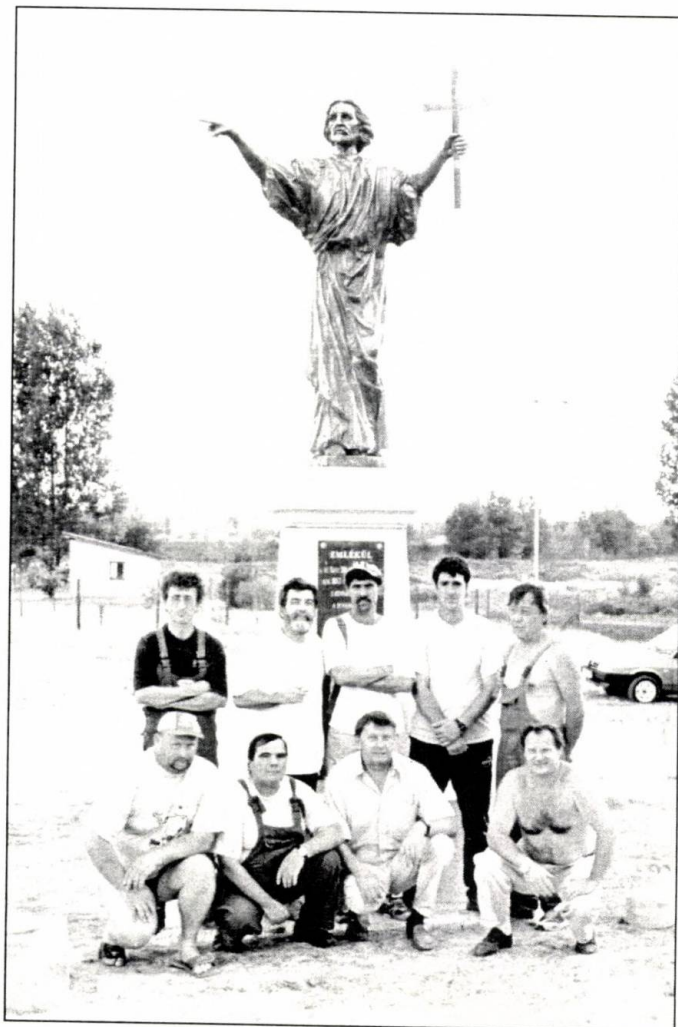
Készült: PA Rt. Nyomda 2000/1535. sz., Felelős vezető: Slonczki István

A szerkesztőség címe: Paks, Város Könyvtár, Villany u. 1.

HU-ISSN: 1218-2109

Helyére kerül a szobc

Akik sokat segítettek